

XXXIII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM
2012. MÁRCIUS-ÁPRILIS
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,- Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

Az EU mint nevelési diktatúra, megleckézteti Orbánt az engedetlen diákok

31.03.2012, 17:50

Határok nélkül

Mosonmagyaróvárott régióban gondolkodnak

Fejlődő város, átalakuló térség

Mosonmagyaróvárt szokták az ország kapujának is nevezni, s valóban, amíg meg nem épült a Bécset Budapesttel összekötő autópálya, a kelet-nyugati forgalom a városon ment keresztül. Aztán néhány éve a pozsonyi autópálya is becsatlakozott a fent említett-be, így három főváros érhető el rövid idő alatt Mosonmagyaróvárról. A császárváros bő fél óra, Pozsony alig több tíz percnél, s Budapest is elérhető másfél, egy és háromnegyed óra alatt.

A nyolcvanas évekig alvó település volt, hagyományos „szocialista” iparral, kordában tartott lakossággal. Ide betelepülni, s beutazni sem volt könnyű! S a tragikus múlt – a 108 életet kioltó gyilkos sortűz 1956. október 26-án – sötét árnyékként lebegett a város felett. Mezőgépgyár, Timföldgyár, Fogkefegyár, Csaptelepgyár képezte az ipart, formálta a „munkásosztályt”, a Lajta-Hanság Állami Gazdaság a mezőgazdaságot képviselte.

A rendszerváltás után megnyíltak a határok, s lassan összenőttek, kulturális majd gazdasági értelemben a valaha mesterségesen szétszakított régiók.

Tudni kell, hogy Magyaróvár Moson megye székhelye volt évszázadokon át, s a trianoni csonkolás következtében a megye kétharmada Ausztriához, s az első Csehszlovák Köztársasághoz került, s hogy 1947-ben újabb három falut csatoltak az újjáalakuló Csehszlovákiához (Horvátjárfalu, Dunacsuny és Oroszvár). A valamikori virágzó megye gazdasági összetartozása megszűnt.

Az Euro-Forint árfolyamának a forint kárára történt változása miatt, Mosonmagyaróvár hipermarketje s üzletei megteltek Pozsonyból érkező vásárlókkal. Ez a folyamat még ma is tart. A fogturizmus vált virágzó üzletté az elmúlt évtizedben, s úgy tűnik, ismét visszatalálnak az elmaradt osztrák turisták, s rajtuk kívül jönnek a cseh és a szlovák látogatók is.

Az elmúlt két évtizedben „lebomlott” a hagyományos ipar, a mezőgépgyár vált meg legelőbb dolgozóitól, a MOFÉM gyár spanyol tulajdonba ment át, a Konzervgyárnak osztrák tulajdonosa lett, majd csődbe jutott. A város szocialista vezetése szabaddemokratá segédlettel „elérte”, hogy míg a környező falvakba (Jánossomorja, Mosonszolnok) jelentős ipar települt, a várost elkerülték a nagyberuházók, jelentős projekt nem indult.

Mára a helyzet megváltozott, jelentős ipar települt Mosonmagyaróvárra, gyakorlatilag a munkanélküliség is megszűnt, és ha a bezenyei kaszinó-beruházás megvalósul, minden bizonnyal jelentős migrációt indukál keletről. Már ma is felduzzadt néhány ezerrel a városban tartózkodók száma, sokan családostól jönnek munkát vállalni itt, vagy innét járnak át Ausztriába. Mosonmagyaróvár lakossága egyébként 32 000 fő, ennél valamivel többre tehető az itt tartózkodók száma, akik vagy letelepedési szándékkal érkeztek ide az ország szegényebb régióiból, vagy a külföldi munkavállalás reményében.

Nem szabad elfelejteni egy másféle betelepülést sem: Pozsonyból százával költöztek Mosonmagyaróvárra és környékére, itt vásároltak lakást, innét járnak vissza dolgozni. Elsősorban gazdasági okok készítetnek lakóhely (s ország) váltásra sokakat. A kirajzás jelenleg a határ menti falvakat érinti, ahonnan könnyű a bejárás, s még van szlovák térerő, fogni lehet a pozsonyi televízióadók.

A 2006-os választásokon Mosonmagyaróvárott is a jobboldal győzött, s a 2010-es választásokon meg erősítette pozíciót, s a város országgyűlési képviselőjét megválasztották polgármesternek is. Szemléletváltásra is sor került, s olyan projektek indultak be, amelyek prosperáló várossá tették a települést.

Egy tavaly készült interjúban ezen írás szerzője **dr. Nagy István** polgármestert, országgyűlési képviselőt kérdezte a futó projektekről: – „Egyszerre kell városban és régióban gondolkodni, a **térség egészét**

érintő projektekre gondolni” – mondja a polgármester. Hét ilyen számoltunk össze, s ebből a legnagyobbat, a környezetet érintő, s a turisztikára is ható projekt a **Szigetköz és a Mosoni-Duna rehabilitációjáról** szól. Vénektől Rajkáig hétmilliárd forintot költenek el a 12 milliárdból.

120 kilométeres folyószakasról van szó, több mint 30 szigettel, számos mellékággal. Fontos, hogy ez a folyó a vízi turisták számára még kedveltebb legyen és a folyó százkilométeres része védett vizes élőhely maradjon. A programban benne van a partok rehabilitációja is és a magyaróvári duzzasztó is megújul. A kivitelezési munkálatok már ebben az évben megkezdődnek, s 2013-ban fejeződnek be.

- Valójában ehhez kapcsolódik a Lajta-Leitha projekt is.

- Ez is a vízről szól. **Közös osztrák-magyar programról beszélhetünk**, magyar oldalon a Malom-ági Lajtát kell 88 millió forint pályázati pénzből hajózhatóvá tenni, a megvalósulás határideje 2013 júliusa.

Említsük meg a Mosonmagyaróvár – Levél – Hegyeshalom – országhatár közt **épülő kerékpárutat** is, mellyen egészen Bécsig lehet kerékpározni.

Ezek környezetvédelmi, ökológiai, turisztikai projektek voltak, de ha rendszerben akarjuk látni a térség jövőjét érintő beruházásokat, akkor szólni kell a **Mosonmagyaróvári Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Rendszer szilárdhulladék lerakóinak rekultivációjáról** is. Húszt település – köztük Mosonmagyaróvár – 24 hulladéklerakóját rekultiválják a megítélt hárommilliárd forintból. A szilárdhulladék gazdálkodási rendszer fejlesztésére is nyertünk közel hárommilliárd forintot. S a kistérségi szociális alapellátási centrum bővítése is jelentős projekt a maga 51 milliójával – teszi hozzá dr. Nagy István.”

A fontos városi beruházások között jelentős Moson belváros rehabilitációja, ezen belül felújították a piacot, és az azt követő Erzsébet teret. 2011. október elsején, osztrákok, szlovákok és magyarok, legalább ezren ünnepeltek itt. A szombati nagypiac a város életének fontos színtere. De felújítottak iskolákat, óvodákat, szigetelték a régi betonépületek nagy részét. Vállalkozások nőttek ki látszólag a semmiből.

2011-ben először hívta a város első embere találkozóra a legnagyobb adófizetők képviselőit. Az első húszból a huszadi is tízmillióس nagyságú iparüzési adót fizetett be a város kasszájába, s az első – egyébként osztrák tulajdonú vállalkozás közel százmilliót.

- „Ekkora projektek nem múlnak el nyomtalanul a térség és a város életében” – mondja a már említett interjúban dr. Nagy István.

- Eredményesen dolgoznak vállalataink, nemrég avattunk fel az Aqua Kft. feketeerdei telephelyén egy palackozó üzemet, amely az itt lelhető kitűnő minőségi ivóvizet Szigetközi friss víz néven palackozza és hozza forgalomba – teszi hozzá a polgármester.

A korábbi évtizedekben elkerülték a várost az ipari beruházók, a 2008-ban felavatott kereskedelmi és szolgáltató Mowinparkban mostanra lázas építkezések folynak. S mivel hamarosan elindul Bezenye térségében a casino-beruházás, ez méreteinél fogva is befolyásolni fogja az itt élők életét. A múlt értékeit meg kell óvni, s új értéket is kell teremteni. S a kényelemes, lakható, komfortos város környezetével együtt önmagában is érték.

A fentiek alapján nem véletlen, hogy bizakodóak Mosonmagyaróvár térségének polgárai.

S ma, amikor az egész kontinens ismét recesszióról beszél, Mosonmagyaróvár példa is lehet az összefogásra, a pozitív gondolkodásra. Azért is fogadott el a város önkormányzata olyan nyilatkozatot tavaly, amely számba veszi a múltbéli őrizendő értékeket, és minden polgárt a városért való munkálkodásra buzdít.

B. L.

A Tízek Társasága

Valóban, tízen voltak mint a negyvennyolcas forradalmárok leghatékonyabb magja. **A Bécsi Magyar Iskola diákjai – Dobos Alpár és Zsolt, Gál András, Grubbauer Evelin, Gulyás Eszter, Kovács Ervin, Molnár Dávid, Erzsébet és Hunor, Tők Tamás** –, akik mertek bátrak lenni és kiálltak a nagyközönség elé, hogy fellépésükkel hitet tegyenek nem csupán 1848 mellett, hanem olyan helyzetben, amikor a moloch alattomos kisajátítási húzása ellenében kimondatlanul is vallották: ***Ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát!***

A legtöbben nem tudták a zsúfolt teremben, miről is szól a nóta; akkor, amikor egységről papolnak egyesek, csak hogy eltulajdoníthassák a Bécsi Magyar Iskolát, amelyet az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége hozott létre és tart fenn 26 év óta. Most kemény szél fúj: önzés és kapzsiság veszélyhelyzetet idézett elő, éppen ezért a vállalás merészsége az, amivel tízen hitet tettek. A kisajátítók távol maradtak.

A diákokat nem valaki kívülállók, nem egy outsider, hanem tanáruk, **Mag. Lengyel Ferenc** készítette fel.

Ez a kiállítás, hűség az, amire építeni lehet, ami meghozhatja a tisztulást, rendet teremtet, újra szilárd alapokra helyezi a Bécsi Magyar Iskolát, ami nem csupán érdek, de érték is; nem szabad elkótyavetyélni, hogy soha többé ne kezdhesse ki a sunyiság, önzés. A Collegium Hungaricumban megtartott ünnepély felemelő légkörében a Tízeknek köszönhetően a múlt felidézése mellett a jövő képe is felcsillant. Stuller Dalma énekével, Török Levente zongorakíséretében.

• **A burgenlandi Alsóőrött Dr. Radics Éva** szervezésében gazdag műsorral és számos helyi közreműködéssel március 11-én az öreg iskolában emlékeztek meg 1848 164. évfordulójáról.

• **A bécsi Collegium Hungaricum**ban március 22-én **Raoul Wallenberg emlékkiállítás** nyílt a nagy embermentő születésének 100. évfordulójára. A megnyitón **dr. Szita Szabolcs**, az Ausztriában kényszermunkára ítélt magyarországi zsidók kutatója ismertette Wallenberg életét, változatlanul nem tudva választ adni a szovjetek által elhurcolt svéd diplomata halála körülményeiről.

Svájci tüntetés Magyarország mellett

A Magyarországról megjelenő szándékos félretájékoztatás, az egyoldalú, torz hírközlés és az irányított hangulat- és félelemkeltés elleni békés tüntetésre és Magyarország melletti kiállásra hívták Európa felelősen gondolkodó polgárait a svájci szervezetek. Ennek hatására Európa több országában – többek között Svédországban és Finnországban – egyidőben vonultak a tüntetők az utcára.

Zürichben 2012. március 15-én 18.00 és 20.00 óra között a Paradeplatzon szolidaritása kifejezéséként 250 fő csatlakozott a rokonszenvtüntetéshez.

A rendőrség által engedélyezett megmozduláson a szervezők felolvasták bíráló hangú levelüket, amelyet előzetesen a legjelentősebb svájci médiumok részére postáztak. A belváros forgalmas terén sok helyi lakos figyelmét sikerült magukra vonni a tiltakozó táblákkal és a zászlókkal. Az egybegyűltek a ’48-as szabadságharc ismert indulói mellett elénekelték a magyar, a székely és a svájci himnusz is.

A szervezők által a világhálón egy hete közzétett „NEIN zum Medienterror gegen Ungarn!!! El a kezekkel az országtól!” című petíciót azóta 360-an írták alá, ezt a helyszínen még 150-en erősítették meg aláírásukkal.

A tüntetésre meghívták kaptak a helyi sajtó és televízió szerkesztősegei is, akik távolmaradtak az eseménytől és félt, hogy a Magyarország melletti zürichi szimpátiatüntetésről – hasonlóan a budapestihez – semmilyen híradás nem jelenik meg.

• SZANTÓ ANDRÁS

Dr. Gabriella Peterfy, LL.M

Tanácsadás és képviselőlet a gazdaságjog minden területén.
1070 Wien, Kirchengasse 3,
Tel: +43 1 236 3639, Fax: +43 1 236 3639-90
Homepage: www.peterfy-law.com
E-Mail: peterfy@peterfy-law.com ++

Mindszenty hercegprímás emlékezete Bécsben

2012. március 29-én, csütörtökön 18 órakor Mindszenty József bíboros, hercegprímás születésének 120. évfordulóján ünnepi mise és megemlékezés volt a Collegium Pazmaneum kápolnájában. Közreműködött a budapesti Discantus Énekegyüttes.

2012. május 5-én, szombaton a 17 órakor kezdődő szentmise után kerül sor Várnai Péter c. prépost, plébános Mindszenty József bíboros, hercegprímás életét bemutató kiállításának megnyitójára a Collegium Pazmaneumban.

2012. május 6-án 16 órakor Mindszenty József bíboros, hercegprímás halálának 37. évfordulóján ünnepi szentmise lesz az Irgalmasrendi Templomban (1020 Wien, Taborstrasse 16.), azt követően megemlékezés és a Mindszenty szobor megkoszorúzása az Irgalmasok Kórházának aulájában (1020 Wien, Große Mohrengasse 9). Közreműködik a Vox Clara kórus, Budapestről.

Előkészítés alatt áll a Mindszenty emlék-kiállítás a Palazzo Porcia-ban (1010 Wien, Herrengasse 23.) a Collegium Hungaricum és a Collegium Pazmaneum szervezésében. Megnyitója 2012. június 26-án, kedden 18.00-kor lesz.

A kiállítást megnyitja Dr. Cserhádi Ferenc a külföldi magyarok lelkipásztori ellátásával megbízott esztergom-budapesti segédpüspök. A tárlat augusztus 10-ig tart nyitva, hétköznapokon 9–15 óra között látogatható.

Rehabilitáció

Amint arról a *Magyar Kurír* beszámolt: Isten Szolgája, Mindszenty József bíboros rehabilitálási eljárása utóda, Erdő Péter bíboros-prímás kérésére a napokban a Legfőbb Ügyészség határozatával hivatalosan is lezárult. A budapesti Népbíró IX. 254/1949 sz. alatt folytatott ügyben a Legfőbb Ügyészség már 1989 végén perújítási nyomozást rendelt el. Az 1990. évi XXVI. törvény a törvénysértő elítélések orvoslásáról szövelt. A mostani határozat a korábbi perújítási nyomozás hivatalos lezárását jelenti, és egyben kinyilvánítja Mindszenty József bíboros teljes körű jogi, erkölcsi és politikai rehabilitálását.

Erdő Péter nyilatkozata szerint ez az esemény egy szenvedésekkel teli, hosszú történet összefoglalása, amely reménye szerint hozzájárul múltunk igazságának megismeréséhez, népünk lelki gyógyulásához és felemelkedéséhez. Egyértelmű jele annak, hogy hazai igazságszolgáltatásunk szakított a koncepciós perek nehéz örökségével, és komolyan törekszik az igazságságosság alapvető emberi követelményeinek érvényesítésére.

Hívogató

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyletem 2012. május 14. és 19. között, a Nagyvárad melletti Félixfürdőn rendezi meg soron következő Akadémiai Napjait *Nemzeti önkép és szomszédság* címmel. Erre a témára egyszerre igaz, hogy évtizedek, sőt évszázadok óta tépelődünk rajta s hogy újra és újra a körmünkre ég. Mindez kétszeresen is arra kötelez bennünket, hogy az unalmas, üres, vagy álszent szölamok helyett őszinte, pontos és érzékletes válaszokat adjunk a felvetett kérdésekre. Ebben lesznek segítségünkre a meghívott előadók: teológusok, történészek és irodalmárok, szociológusok és néprajzosok Erdélyből és a Partiumból, a Felvidékről és a Délvidékről, Magyarországról, Nyugat-Európából és az Egyesült Államokból.

Célunk az, hogy a rövid teológiai, történeti és irodalmi alapvetés után a jelen és a jövő felé fordítsuk a beszélgetések irányát. Ebből a szempontból különösen érdekes lehet az erdélyi, magyarországi és Nyugat-európai fiatal értelmiségiek kerekasztal-beszélgetése a konferencia zárónapján.

A kulturális programok – amelyek mindig is jellemezték az EPMSZ Akadémiai Napjait –, most különösen is részei lesznek a választott téma feldolgozásának: mit tartanak magukról azok a nemzetek, amelyek itt, a Kárpát-medencében „szomszédságra vannak ítéelve”?

Minden kedves érdeklődő barátunkat szeretettel várjuk Akadémiai Napjainkra!
Jelentkezni lehet április 16-ig a következő címen: Haraszti Dóra, Otalom Szeretetszolgálat, Kassa köz 3, H-4400 Nyíregyháza. Telefon: +36 42 500 946, e-mail: otalom@lutheran.hu Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyletem Elnöksége

LEZSÁK SÁNDOR

AZ 1848-AS FORRADALMAK:

Bécs, március 13. Pest, március 15.
Számvetés közös sorsunkról 164 év után, 2012-ben

1815 és 1848 között három európai nagyhatalom, az osztrák császár, az orosz cár és a porosz király szövetsége, az úgynevezett 'Szent Szövetség' gondoskodott arról, hogy a feudális berendezkedés és az abszolutizmus rendje érvényesüljön Európában, és ne üsse fel a fejét a polgári demokrácia, a szabad választójog és a vallás- és gondolat szabadság egyetlen országban sem. A Szövetség hadereje számos megmozdulást vert le, első alkalommal 1820-ban, a nápolyi forradalmat, utolsónak pedig 1849-ben a magyar forradalmat és szabadságharcot. Ez utóbbi győzelme - ahogyan a történészek mondják - „pürrhoszi győzelem” volt, mert ezt követően a 'Szent Szövetség' szétesett, és soha többé már nem támadt fel.

Ahogyan az uralkodók összefogtak önkényuralmi rendszereik fenntartása érdekében, úgy a polgári demokrácia hívei is felismerték, hogy együtt kell működniük, mert külön-külön felleépve elbuknak a túlerővel szemben, mint ahogyan elbuktak a nápolyi, vagy a lengyelországi felkelők is.

Osztrákok és magyarok. A sorsunk közös volt az akkori, 'Szent Szövetség' uralta Európában, és közös a sorsunk ma is az Európai Unióban. Különös sógorság-komáság az osztrákoké és a magyaroké: évszázadokon át a „se veled, se nélküled” realitásán alapult.

Szerencsére eljutotunk már odáig, hogy a közös múlt számtalan összekötő kapcsolatát egységben szemléljük. És bár a magyarrá jellemző gondolkodás, a „nem engedünk a negyvennyolcból” makacssága örök vonásként megmaradt, a lassan évszázados külön úton egyre becsesebb számunkra a sorsközösség termékenyítő 1848-as mozzanataira emlékezni.

Szemtanuk számoltak be arról, hogy Magyarországon hogyan lobbantotta lángra az addig csak lappangó forradalom tüzét a bécsi népfelkelés, a bécsi forradalom híre. Március 14-én a Pilvas kávéházban gyülekező reformer ifjúság éppen azon tanakodott, hogy hogyan lehetne a már megfogalmazott 12 pontot eredménnyel is kecsesgető, politikus módon eljuttatni a királyhoz. Klauzál Gábor, a már tapasztalt politikus attól tartott, hogy egy, közvetlenül a királyhoz címzett kívánságlistának az udvar részéről történő elutasítása ingerültséget, majd forradalmat robbanthat ki - amiben csak veszíthetünk. Ezért azt javasolta, hogy a 12 pontot először gróf Bathányi Lajoshoz, a parlamenti ellenzék vezetőjéhez juttassák el - aki majd felkutatja a célravezető lehetőségeket. Ezekben a kompromisszum-kereső percekben szaladt be egy alig húszéves diák a kávéházba, felugrott a biliárdasztalra és elkialtotta magát: „Uraim, most jöttem a hajóval. A pozsonyi ifjúság küldöttje vagyok. Nagy hírt hozok! Bécsben tegnap kiütött a forradalom! Metternich megbukott! A nép barikádokat emel és fegyverkezik.”

A meglepődéstől beállott csendet Petőfi Sándor hangja törte meg: „Íme a forradalom fürgetege már itt zúg Bécsben, a szomszédban! És mi tétovázunk? Nem! Cselekedni fogunk!”

A Pestre befutó hajóról más utasok is a bécsi forradalom kitöréséről hoztak híreket. Klauzál Gábor óvatos javaslatát elsőpörték az események, és másnap Pesten a 12 pontot nem mint alázatos kérelmet, hanem mint határozott nemzeti kívánságot hozták nyilvánosságra. Jókai Mór ezekkel a szavakkal méltatta a nemzeti kívánság 12 pontját. „Legyen béke, szabadság és egyetértés. Követeljük jogainkat, melyeket tőlünk eddig elvontak, és kívánjuk, hogy legyenek azok közősek mindenkiével. ...Európa minden népe halad és boldogul, haladnunk és boldogulnunk kell nekünk is.”

A nagy író szavai örökérvényűek. Nem véletlenül a magyar Alaptörvény is tartalmazza ezt a mondatot: „Legyen béke, szabadság és egyetértés.” Az 1949. évi, szerkezetében és logikájában, illetve datálása szerint is még változatlanul sztálini ihletésű alkotmány magyarországi védelmezői nem véletlenül elleneztek, hogy a 2012 január elsején életbe lépő új Alaptörvény szövege olvasható legyen minden közhivatal bejárata közelében, a márciusi ifjak intelme jegyében: „Legyen béke, szabadság és egyetértés.” Jókai mondata arra is utalt, hogy Európa népeinek együtt kell haladniuk és boldogulniuk - és e népek között a magyarságnak is. Máig érvényes ez a megállapítása is.

Az 1848-as forradalommal foglalkozó hazai történetírás kezdetektől fogva kiemelte, hogy a magyar társadalom leggazdagabb és legbefolyásosabb főúri rétegének egy része minden erejével Magyarország ellen dolgozott. Feltették előjogaikat, félték a korábbi dús, földesúri jövedelmeik megcsappanásától. Kezdetben az uralkodót óvták attól, hogy 1848 áprilisában aláírja a Magyar Országgyűlés kéréseit, ezt követően mindent megtettek a bécsi és pesti forradalmi követeléseket aláíró V. Ferdinánd király elmozdítása érdekében, ők lázították Magyarországot ellen a nemzetiségeket, ők csókolatták meg Ferenc Józseffel Miklós cár kezét Varsóban és belőlük lettek az országba betörő orosz csapatok kalauzai - ahogy a nép mondta, ők lettek a muszkavezetők.

A forradalmi események hatására idegesek lettek a bankárok is. Részben attól félték, hogy a császári Ausztria pénzügyi bukásba sodródik, és emiatt jelentős pénzdevalválásra kerül sor, részben pedig Magyarország példájától félték, ahol a forradalmi kormány a „Kosuth bankók” kinyomtatásával pénzügyileg függetlené a nyugati nagybankoktól vált. Mindent megtettek tehát önnön korábbi hasznuk - azaz a korábbi feudális államhatalom - fenntartása érdekében.

Ma politikai és gazdasági válság sújtja Európa országait - ugyanúgy, mint 1848-ban. Ma is tapasztalható - csakúgy, mint 1848-ban - hogy a politikai és gazdasági előjogaikat féltő, vagy egyszerűen csak haszonleső politikusok hazájuk érdekeit nyíltan elárulják. A hatalmát veszített magyarországi posztkommunista réteg érzékeli, hogy demokratikus úton már egyre kevésbé remélheti, hogy hatalomra kerül. Minden esélye abban van, hogy nemzetközi érdekcsoportok szolgálatában, azok erejét felhasználva kerülő úton - azaz a népfenség elvét is megkerülve - érvényesíti itt a hatalmát és érdekeit. Ennek a hatalmi stratégiának az egyes taktikai lépéseivel ütközött össze a hazai diplomácia, amikor számos nemzetközi és európai szervezetben hamis vádakkal kellett megküzdenie, szankciók érvényesítésének a veszélyével kellett szembenéznie, illetve bevezetett jogszabályok visszavonásáról, vagy nem bevezetett jogszabályok bevezetéséről kellett vitatkoznia - holott minden demokratikus ország szuverenitásának az az alfája és omegája, hogy csakis önnön belátása alapján, és nem külső nyomás hatására alkotja meg törvényeit. Szinte minden mérték nélküli a magyar Országgyűlésnek diktátumokat fogalmazó eurokrácia pökhendség. „Ne szerepeljen az „Isten” szó az Alaptörvény preambulumban” - miközben több európai ország alaptörvényében ez szerepel; „Ne esküdjön a magyar Alaptörvényre a Nemzeti Bank elnöke” - hát akkor miért „magyar” a Nemzeti Bank - amit már a 48-as ifjak is követeltek; „Töröljék a családjogi törvényből, hogy a házasság az férfi és nő között kötöttetik” stb. A cél egyértelmű: az Európa legnagyobb parlamenti többségével demokratikusan megválasztott kormány adja fel a saját politikáját, adja fel a bankok és a multi-cégek közteherviselésének lehetőségét, adja fel a hitelcsapdában vergődők és a családok szociális megsegítését, adja fel a járulékbefizetéseket eltőzsdéző, a nyugdíjfedezeteket felélő magán-nyugdíjpénztárak megrendszabályozását, adja fel a posztkommunista tömegtájékoztatástól független média létezésének az elfogadását.

Magyarország kormánya szembeszállt az Európai Unió korábbi jellegét deformáló, torzító politikai folyamattal. Szembeszállt annak érdekében, hogy továbbra is a „Népek Európája”, a népek közös hazája legyen Európa. Robert Schumann, az Európai Unió egyik alapítója figyelmeztetése egyre időszerűbb: „Európa vagy keresztény lesz, vagy nem lesz többé Európa.” Nálunk is vannak olyan kishitűek, akik azt mondják, hogy „nekünk nem ezt ígérték, mi nem ebbe a mai, kettős mércével mérő Európai Unióba léptünk be” - és azonnali kilépést szorgalmaznak, „amíg nem késő.” Ők feladják előre ezt a küzdelmet és menekülnének - holott nem tudnának hová menekülni, mert minden-

Kirándulás Szemeringre, 1918

képpen Európában maradnának. Semminemű politikai eredményt sem adnak ingyen - erre már a márciusi ifjak is rájöttek - azaz küzdenünk kell a „keresztény Európa, a Népek Európájának” a fennmaradásáért. Ma Európa értékválsággal is küzd - mert lassan világossá kezd válni, hogy pusztán a piacok, a pénz és a profit által működtetni vélt Európa működésképtelen. Nem véletlenül a keresztény erkölcsiségtől legtávolabb álló liberális, posztkommunista és szocialista politikusok támadják leghevesebben, valótlanságokkal telítődelt vádakkal Magyarországot. Nem véletlenül a keresztény Európa erős bástyaiból biztatják Magyarország szabadságharcát. Többek között Lengyelországból, Litvániából, 2012 elején Heinz Fischer osztrák elnök az Ausztriában delegált diplomáciai képviselők vezetőit köszöntő év eleji fogadásán áttekintette az elmúlt év világpolitikai eseményeit, és ezzel kapcsolatban tért ki röviden Magyarország és az Európai Unió viszonyára. „Magyarországnak szüksége van Európára, és Európának szüksége van Magyarországra. Ez egy olyan bizonyosság, amelyet nem szabadna megkérdőjelezni” - mondta.

Értékeljük és köszönjük, hogy Ausztria, különösen a Néppárt - tartotta magát ígérétehez, amikor felhívott Magyarországot pellengérré állítása, az indokolatlan külső politikai nyomásgyakorlás beszüntetésére, s megerősítette, hogy ebben nem kíván részt venni. Bizzunk benne, hogy Magyarország ausztriai sajtómegítélése is egyre árnyaltabbá lesz. Az elfogultan ellenséges média árt kétoldalú kapcsolatainknak és Ausztria magyarországi népszerűségének is.

A magyar Parlament második elnökének a bécsi magyar nagykövetségen 2012. március 14-én elhangzott beszédének írásban rögzített változata.

ISMÉT A BALOLDAL NYERT SZLOVÁKIÁBAN

Folytatás az 1. oldalról

A 2012-es parlamenti választások eredményei

Párt, Szavazatok sz., Százalék, Képviselők sz.			
Smer-SD (R. Fico):	1 134 280	44%	41
KDH (J. Figel’):	225 365	8,82%	16
Egyszerű Emberek:	218 537	8,55%	16
Most-Híd (Bugár):	176 088	6,89%	13
SZDKU (M. Dzurinda):	155 744	6,09%	11
SZ és SZ (R. Sulík):	150 266	5,88%	11
<i>Nem jutott be a parlamentbe:</i>			
SZNP (J. Slota):	116 420	4,55%	-
MKP (Berényi J.):	109 483	4,28%	-

A választások vesztese Dzurinda pártja az SZDKU lett, mivel a Gorilla-akta őket érintette legnagyobb mértékben. Veszített a Szabadság és Szolidaritás párt is, mivel sokan őket okolják Radicová kabinetjének megbuktatásáért. Bejutott a parlamentbe még a Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH), amely a második legnagyobb párt lett a parlamentben (16 mandátum), de messze leszakadva Fico pártjától. Ugyancsak 16 mandátumot szerzett az időközben párttá alakult Egyszerű Emberek civil mozgalom. Bugár Béla pártja a Most-Híd némi veszteséggel (6,89 %, 2010-ben 8,12 %) szintén parlamenti párt lett. A Magyar Koalíció Pártja, amely 4,28 százalékos (2010-ben 4,33 %) eredményével, több mint százezer kapott szavazatot elkönyvelve, nem tudta átlépni az öt százalékos bejutási küszöböt. A két magyar érdekeltségű párt rivalizálása folyamatos vitát eredményez nemcsak a két párt között, hanem a szélesebb magyar közösség körében is. A parlamenti bejutás küszöbét nem tudta átlépni a Ján Slota vezette Szlovák Nemzeti Párt sem (4,55 %). Ezt sokan meglepéssel fogadták.

Az utóbbi három parlamenti választás eredményei alapján, többek között az a megállapítás nyert újabb bizonyítást, hogy a szlovák társadalom nagy többsége a vezérelvű kormányzást támogatja. Az előző, megbukott erős vezér, Meciar után, rátaláltak R. Ficora aki szintén rendelkezik olyan vezetői erényekkel, amelyek képessé teszik arra, hogy erős kézzel irányítsa az országot és egyben gondoskodjon a lakosairól. Legalábbis ez az elvárás vele szemben. R. Fico eddigi karrierje során, erőskezü vezetői erényei csillogtatása mellett, igen kellemetlen oldaláról is megmutatkozott. Politikai ellenfeleivel szemben tiszteletlen, sőt kíméletlen volt. Az újságírókat hiénáknak nevezte, a civil szervezetek képviselőit a pszichiátriára küldözte, ha nem tetszett az, amit kifogásoltak nála. Ezért sokan, főleg az értelmiségi szavazók, elpártoltak tőle. Feltűnt azonban, hogy a most lezajlott választási kampány során már egy sokkal visszafogottabb R. Ficot ismerhetett meg a lakosság. A választások után ez az átváltozás tovább folytatódott nála. Készségesen adott interjút, tiszteletet mutatott mindenkivel szemben. Nyilatkozataiban széleskörű együttműködést ígért mind a vesztes pártoknak, mind a civil szervezeteknek. Koalíciós ajánlatot tett valamennyi pártnak azzal, hogy egy partnert elfogadna a kormányába. Az öt parlamentbe jutott, lényegében jobboldali párt közül, azonban egyik sem vállalta a közös kormányzást a nagy főlényű parlamenti többséggel rendelkező Smer-SD párttal. Így R. Fico egypárti kormányt hozhat létre. Az alakulóban lévő kormányban, az eddigi információk szerint néhány, az előző Fico kormányból ismert arc újra helyet kap, de lesznek újak is, sőt az igazságügyi miniszteri tárcát egy pártönkivüli jogász kaphatja. A kormány hivatalos névsora azonban csak lapzártánk után válik ismertté.

A magyar kisebbség szempontjából azonban nem sok biztató információ hangzott el. R. Fico az egyes pártokkal történt megbeszélések során megígérte Bugár Béláékna, hogy nem változtat a kisebbségek helyzetén. Ahogy ő fogalmazott, megtartja a status quo-t. Ezt megígérte az előző kormányzati ciklusában is, de tudjuk, hogy nem tartotta be. Megígérte azt is, hogy változtat a diszkriminatív állampolgársági törvényen, amely a szlovák állampolgárság elvesztését mondja ki, ha valaki felveszi egy másik ország állampolgárságát. Itt az ördög a részletekben bújk meg, attól függően, hogy milyen feltételeket szab az esetleges módosítás a kettős állampolgárok részére. Ezeken kívül is van egy sor más vitatott kérdés, de várjuk meg hogy valójában milyen intézkedései lesznek az új kormánynak.

VARGA SÁNDOR

Doktori cím nélkül Schmitt Pál államelnök

(MTI) „Visszavonja Schmitt Pál államfő 1992-ben megszerzett kisdoktori címét a Semmelweis Egyetem szenátusa” - jelentette be a testület 2012. március 29-i ülését követő sajtótájékoztatón **Tulassay Tivadar**, az egyetem rektora. A szenátus 33 igen és 4 nem szavazattal döntött a doktori cím visszavonása mellett. **Tulassay Tivadar** közlése szerint az egykori kisdoktori tudományos munka nem felelt meg a szakmai, etikai kritériumoknak.

Vita Londonban

Március hetedikén érdekes vitára került sor a **London School of Economics** nevű londoni főiskolán. A vita címe „**Magyar válság?**” volt és két-két résztvevője, **Kovács Zoltán államminiszter** és **Schöpflin György** fideszes **európai parlamenti képviselő** képviselték a jelenlegi magyar kormány véleményét, míg a magyar származású **Victor Sebestyén újságíró** és a magyar születésű **angol költő és műfordító George Szirtes** adott hangot az ellenzék bírálatának és ellenvetéseinek. A beszélgetés során Kovács Zoltán kijelentette, válság csak korábban volt és most a Fidesz-KDNP véleményhozási maratonjával éppen hogy megoldani igyekezett a korábbi kormányzatok által hátrahagyott „erkölcsi és gazdasági” válságot. Schöpflin György főleg azt fájlalta, hogy a külföldi újságírók főként baloldali, vagy liberális forrásokat használnak a hazai helyzet értelmezésére és nem kéri ki a jobboldal véleményét bizonyos nemzeti érdekeket érintő ügyekben. Victor Sebestyén és George Szirtes rámutattak arra, hogy két évi kormányzás után nem lehet a jelenlegi gazdasági nehézségekért minden felelősséget az előző kormányok gyenge teljesítményének tulajdonítani és hogy az 1989 óta létrejött intézmények átalakítása, illetve kormányhű vezetőkkel való megtöltése nem szolgálja a demokráciát. Szirtes számos kérdést tett fel azzal kapcsolatban, mi indokolja a kulturális szférában a takarékoskagot nem igazán szolgáló központosítást, a pénzelvonásokat és a politikai háttérű, szakmailag indokolatlan vezetőcsereket, de egyetlen kérdésére sem kapott választ. A vitában az is felmerült, vajon milyen hatékony lépéseket tesz a kormány arra vonatkozólag, hogy mérsékelje a képzett fiatal magyar értelmiségnek külföldre áramlását, ami az elmúlt két év során jelentősen felgyorsult.

-így

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLÉ

Összeállította: Fetes Kata

The Washington Post (USA)

60 nap alatt átszelte az Atlanti-óceánt

Már kikötött a magyar kenus Antiguán. Ez a hír járta be a sportvilágot. 80 nap helyett, 60 nap alatt teljesítette a távot Rakoncay Gábor. Ő elsőként akarta egyedül átszelni kenujával az Atlanti-óceánt.

2011.dec.21-én indult Lagos-ból (Portugália) és 2012. jan.22-én már Las Palmas-ban volt a Kanári-szigeteken. Az akkori tervei szerint, 3 hónap alatt akarta megtenni Rakoncay a hát-ralévő 5200 km-es szakaszt. Eszerint áprilisban érkezett volna Antiguához.

Az amerikai Óceánátvezető Szövetség családottan vette tudomásul, hogy nincs nyomkövető Rakoncay kenuján. A gyakran négyméteres hullámok között haladó hajóval a telefon összeköttetés febr.6-án megszakadt. Az egy ideig ugyanazon az útvonalon hajózó Szeremley Huba és legénysége sem tudott Rakoncay nyomára bukkanni. A feltételezett pozíciók szerint sem találták meg a magyar kenust. Ez nem csoda, hiszen Rakoncay hajója a *Vitéz* csupán egy méterre emelkedett ki a vízből. A kenus maga is próbált kapcsolatot teremteni a közelében elhaladó hajókkal. Ezek valószínűleg látták őt saját radarjukon, de a hullámok között nem tudták felfedezni, vagy egyszerűen nem akartak rá időt vesztegetni. A világító rakéták sem segítettek.

Milyen lehet egyedül az óceánon? Ezt az álmot gyermekkorra óta dédelgette Rakoncay Gábor. Ezért vállalkozott erre a kalandra, mely sikeresen végződött. Ő az első, aki egyedül egy kenuval átszelte az Atlanti-óceánt. A 60 napos világrekordot a Guinness-nél az Óceánátvezető Szövetségnek kell hitelesítenie.

THE VANCOUVER SUN (CA)

A kanadai magyarok tiltakoznak Kertész ellen

A vancouveri Magyar Ház vezetésével tiltakozást intéztek a Kanadában élő magyarok Stephen Harper miniszterelnökhöz és a bevándorlásügyi miniszterhez Jason Kenney-hez. Tiltakozásuk oka, hogy a Kossuth-díjas magyar író, Kertész Ákos menekült státusz megadását kérvényezte Kanadában.

A kanadai magyarok felhívják beadványukban a politikusok figyelmét arra, hogy az írónak kitüntetések adományoztak hazájában abban a diktatórikus rendszerben, melyből az itt élő magyarok nagy része elmenekült. Kertész Ákos Magyarországon, többszörösen kitüntetett író és diszpolgár volt. Állítása szerint az Amerikai Népszava című folyóiratban megjelent nyílt levele után különböző atrocitások érték hazájában. Ezért gyorsan eladta budapesti lakását és nyugatra távozott.

Menedékjogot nem az USA-ban kért, ahol a jelenlegi magyar kormányról és a magyarokról vallott nézeteit osztják barátai, hanem Kanadában, ahol 2 évig tart az ilyen jellegű kérvények elbírálása.

Az évtizedek óta itt élő magyarok beadványukkal ezt a 24 hónapos, az adófizetők költségén eltölthető, „szabadságot” akarják megakadályozni.

NZZ (CH)

Recesszió Magyarországon

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) szerint az idén a magyar gazdaság állapotában 0,6 %-os csökkenés, a magyar kormány szerint viszont 0,5 %-os növekedés várható.

Az OECD úgy véli az állami bevételek növelésénél fontosabb az ország kiadásainak csökkentése. A szakértők egyik javaslata az önkormányzatok apparátusának leépítésére utal. Ez Magyarországon jelenleg a foglalkoztatottak 1/5-e. Másrészt úgy látják, szükség lenne az adórendszer reformjára. Különös tekintettel a váltságadókra, melynek megszüntetésére javaslatot tettek. Ezzel szemben szívesen látnák a vagyonadó és a környezetvédelmi adó emelését. Ehhez kapcsolódóan kíváncsúnak tartják legközelebb 2013-ban olyan bankadó bevezetését, mely mérsékelné a kölcsönök kiadását.

Az államháztartás terén, valószínűleg Magyarország lesz az első EU-tagállam, aki tapasztalni fogja az unió kemény kezét. Az EU-tagországok pénzügyminiszterei Brüsszelben jóváhagyták az Európai Bizottság javaslatát, miszerint felfüggesztik 2013. január 1-jétől a Magyarországnak járó kohéziós támogatás 1/3-át, 495

millió eurót. Ha az ország megteszi a szükséges kiigazító lépéseket, a döntést hatályon kívül helyezik már idén júniusban.

Berliner Morgenpost (DE)

Tudatos félreértésekkel Magyarország ellen

A német államminiszter, Eckart von Klaeden (CDU), a berlini magyar nagykövetségen, az *Otto Schlecht-díj* átadásán hangot adott a nemzetközi sajtóval kapcsolatos véleményének. Eszerint, „a sajtó Magyarország lejárására tudatosan alkalmaz túlzásokat, félreértéseket, így akarja a magyar kormány rossz hírét kelteni”. Úgy véli a legutóbbi magyar választások 2/3-os többsége egyértelmű felhatalmazás az átalakításra. Türelemmel és nagy körültekintéssel kell elvégezni a szükséges reformokat.

Hasonlóan vélekedik Hartmut Schauerte (CDU) is, aki laudációjában, az Orbán-kormány lejárata témaival kapcsolatban kijelentette, „ez nem szép módszer” és annak az aggodalmának adott hangot, miszerint „Ha ilyen egyszerű egy konzervatív politikára ráfogni, hogy diktatórikus, vigyáznunk kell, hogy ez nehogyszafelé süljön el”. Az is lehet, hogy Európában akadnak irigyek és „saját országuknak is ilyen politikust kívánnának”.

Végül maga a kitüntetett, Arndt G. Kirchhoff is védelmébe vette a FIDESZ-kormányt: „Néha, ha túlságosan nagyra nő a bürokrácia, szükséges, hogy az erős többség a létrejött akadályokat felszámolja”.

Az *Otto Schlecht-díjat* azoknak a német és magyar személyiségeknek ítélik oda, akik a gazdaságban, a tudományban, a művészetben vagy a politikában, éveken keresztül kiemelkedő szolgálatakat tettek a német-magyar érdekek elmélyítése érdekében és a két országban elismerést arattak munkájukkal.

Vjesnik.hr (HR)

10 ezrek kerülnek az utcára EU-utastás miatt

Horvátország kérte felvételét az unió tagállamai közé. Ezzel elindult egy folyamat, mely megállíthatatlannak tűnik és a horvát lakosság ellenszenvét váltja ki. Már a csatlakozási tárgyalások kezdetén felszólították Horvátországot, mondjon le hajógyárai tulajdonának többségi részéről. Az ország megrendelése alapján, a világranglistán a hajógyártók között az előkelő 14., Európában a 3. helyen áll.

A horvát kormány legfrissebb, brüsszeli utasításra kilátásba helyezett romboló intézkedése, a hajógyárak privatizálása. Ezzel most 10 ezreket tesz munkanélkülivé. A délszláv országban évszázados tradíciója van a hajóépítésnek. A tervek kidolgozásához Brüsszel anyagi támogatást is nyújtott, de a Zágrrából érkező reformjavaslatok közül egyetlen egyet sem fogadtak el.

A privatizáció bejelentése után az ország legrégebbi hajógyára, a Kraljevica, csődbe is ment, mert sem új gazdát nem talált, sem állami támogatást nem kap. Ez természetes módon vonja magával a kiszolgáló iparágak csődjét is. A vas- és acélművek dolgozói, az asztalosok, a kisiparosok együttesen közel 200 ezer munkanélkülit tesznek ki.

Az EU parlamenti bizottság több jelentéséből kiderül, hogy az európai termelés korlátozásával egyidőben Dél-Korea, Japán és Kína a WTO intéseinek ellenére állami megrendelésekkel és külön támogatásokkal segíti saját hajógyárait.

THE VANCOUVER COURIER (CA)

Japán szellemhajó

A tavalyi pusztító japán szökőár sodorta el azt az elhagyott halászhajót, melyet a kanadai parti őrség fedezett fel. A hajó 275 kilométerre a kanadai partoktól a British Columbia közeli Haida Gwaii szigeteknél legénység nélkül sodródik.

A 15 méter hosszú hajót Hokkaidóban regisztrálták. Ez az első nagyobb terjedelmű elsodort tárgy, amit a szökőár a japán partoktól elsodort. A kanadai parti őrség arra számít, hogy az áramlat a hajót nem a partra, hanem lassan dél felé sodorja. A légi felvételek alapján azt állítja a parti őrség, hogy nagy valószínűséggel senki sem tartózkodik a fedélzeten.

A hawaii szökőár kutatók véleménye szerint kb. 4-8 millió tonna törmeléklet mosott ki az óceánba. Ebből 1-2 millió tonna most is a víz felszínén sodródik az áramlatokkal az észak-amerikai partok felé. E sodródó tömeg várhatóan 2014 márciusában éri majd el a kanadai partokat.

Bauer Sándor mártír szobrát avatták Budapesten

2012. március 18-án a józsefvárosi Mátyás téren Szájer József, az Európai Parlament képviselője felavatta Bauer Sándor szobrát. A műalkotást Hargitai Ottó szobrász készítette és Vác Gyula, néhai Bauer Sándor nagybátyja Józsefvárosnak adományozta. Akik Bauer Sándort nem ismerik, azok a szobor alá helyezett táblán elolvashatják, hogy ő 1952 és 1969 között élt és az évszámokon kívül, még a szüleinek írt búcsúleveléből lehet egy sort olvasni „Szeretnék még élni, de most szénné égett holttestemre van szüksége a nemzetnek” és Döbrentei Kornél Fáklya című verséből látható egy sor: „...*Fölmutatja, vézna kamaszból miként lesz robusztus tűznyalábokból épített lángkolosszus...*“

Az Erdélyi utcából 2011. május 1-jén Bauer Sándor utca lett és ez az utca a Mátyás térre vezet, de már 2001-ben Szájer József, aki akkoriban a Fidesz parlamenti frakcióvezetője volt, felavatta Bauer Sándor emléktábláját a Nemzeti Múzeum lépcsőjénél. Ezen a táblán a következő szöveg olvasható: „Itt élt köztünk Bauer Sándor 17 esztendő tanuló. Itt lobbant lángra 1969. január 20-án, hogy égő áldozatával csítítsa mindannyiunk háborgó lelkiismeretét, amiért tiltakozás nélkül viseltük a rabságot. Emlékre állította a Fidesz – Magyar Polgári Párt Országgyűlési Képviselőcsoportja 2001. október 17-én.” Sajnos mindezeket édesanyja, Vác Augusztina nem érthette meg, mert 2000 május 29-én elhunyt. Ki volt Bauer Sándor és miért döntött úgy, hogy mártírhálált hal?

1952. február 21-én Józsefvárosban született. 1956-ban a Kacsóh Pongrácz úti lakásukat a szov-

jet csapatok szétlőtték. 1966-ban a szegedi erdészeti szakközépiskolába felvételizett, de helyette sokkal rosszabb felvételi eredménnyel egyik párttitkár fiát vették fel. Édesapja id. Bauer Sándor, aki a pártgarázsban dolgozott, fiát autószerelő szakiskolába íratta be. Az ifjú Sándor a család Üllői út 167. szám alatti lakásának a pincéjében ifjúsági klubot szervezett, ahol merész kijelentéseket tett a diktatúráról, de senki sem jelentette fel. 1969. január 16-án Jan Palach felgyújtotta magát Prágában, így tiltakozva az ellen, hogy 1968-ban a Varsói Szerződés hadseregei a Prágai Tavaszt erőszakkal leverték. Példáját követve Bauer Sándor 1969. január 20-án a Nemzeti Múzeum lépcsőin szintén élő máglyává vált. Az akkori sajtó a következő rövid hírt közölte: „Bauer Sándor 17 éves budapesti ipari tanuló, aki már 1967-ben, 15 éves korában sikertelen öngyilkosságot kísérelt meg, hétfőn a Nemzeti Múzeum kertjében ruháját leöntötte benzinnel, majd meggyújtotta, ily módon öngyilkosságot kísérelt meg. Súlyos égési sebekkel szállították kórházba, állapota válságos. Természetesen nem tett öngyilkossági kísérletet 15 évesen. Tettével a szovjet megszállók elen tiltakozott. Az anygalföldi Honvéd Kórházba szállították, ahol csak szülei és nagybátyja látogathatták. 1969. január 23-án elhunyt. 1969 január 28-án a Rákoskeresztúri új köztemetőben szűk családi körben helyezték örök nyugalomra. A rendőrség a Bauer Sándor elleni vizsgálatot 1969. március 19-én lezárta. Negyvenhárom évvel később majdnem ugyanazon a napon avatták fel köztéri szobrát.

PÉNZES ATTILA

JOHANN F. BALVANY

A „harmadik magyar forradalom”

Orbán Viktort 1989. június 16-án ismertem meg a budapesti műjégpálya öltözőjében a sajtóközpontban, ahol felfektették a Nagy Imre és mártírtársai tiszteletére rendezett végítzességre írt beszédek szövegeit, közülük Orbánét tartottam a legbátrabbnak és legjobbnak. Ezt meg is mondtam neki, amikor egymás mellett álltunk sorban az egyetlen működő WC előtt. Valahányszor találkoztunk azóta, erre mindig emlékezünk.

Orbán a magyar államrendnek a szovjet-kommunista elemektől már akkor követelt megtisztulását 1848 és 1956 szellemében csak második hivatalba lépésekor, 2010 után tudta megkezdeni. Ekkor már nem kellett figyelembe venni a „rózsadombi” titkoszolgálati határozatot. Amikor az USA, Nagy-Britannia, Franciaország, Szovjetunió, Nyugat-Németország, Izrael és Magyarország képviselői kötelezték a leendő Antall-kormányt, hogy Budapest ne hajtson végre tisztogatást a KP által uralt államapparátusban. A résztvevőket titoktartásra kötelezték. Ezért nem nyilatkozott a konferenciáról Pozsgai Imre volt államtitár és résztvevő, amikor ez után érdeklődtem nála a Bachmaier professzor által vezetett bécsi Osteuropa Intézetben. Az érintett személyi kör utódai a rendszerváltás (1990) során szocialista és egyéb politikai cimke alatt szivárogtak be és terpeszkedtek el az államapparátusban. Most a II. Orbán kormány idején rá kellett döbenniük, hogy üttöt az órájuk. Ezért indítottak – a bal-liberális táborral karöltve – pszichológiai hadjáratot önvédelemből belföldön és külföldön. Ez a tábor Ausztriában is melléjük állt. Itt „szakértökként” tűnnek fel, akiknek fogalmuk sincs a magyar kortörténetről, és akik jó pénzért úsznak az Orbán-ellenesség szító árban.

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes a bécsi Collegium Hungaricum-ban beszélt az Orbán-ellenes intrikákról, amit elhallgatott az osztrák média. Szóint a bankadó bevezetése miatt a nemzetközi pénzügyi körök élet-halál harcot vívnak a budapesti kormány ellen. Most éppen azok szolgáltatják ehhez a municiót, akik főfelelősei az ország eladósodásának, kifosztásának. Ennek az üzérkedésnek akar véget vetni a kormány. Semjén szerint Nyugaton 68-as illetettségű szélsőbal generáció a hangadó, amelyik ellene van minden tradíciónak, legyen az család, egyház vagy nemzet. Ez az irányzat elviselhetetlennek tartja, hogy valamely ország vissza akar térni a saját, keresztény gyökereihez, hogy Isten nevével kezdődik az alkotmány, keresztény Európát hirdet és kizárólagossá teszi a kétnemű házasságot. Semjén szerint az EU jelenlegi formájában sem erkölcsileg, sem politikailag, sem gazdaságilag nem tartható fenn. A szélsőbaloldali, szabadkőműves vezetés a tagországot, így Magyarországot is gyarmati sorba készül taszítani. Orbán a Parlamentben kijelentette, hogy Magyarországnak szüksége van Európára, de Európának is szüksége van Magyarországra.

Érdekes megemlíteni, hogy a hivatalos Izrael valamint a magyarországi zsidóság részéről Hillary Clinton amerikai külügyminiszterrel ellentétben nem tapasztalhatók Orbán ellenes kirohanások. A budapesti kormány ugyanis bőkezűen támogatja a magyarországi zsidó létesítményeket és tag teret nyit a zsidóság részvételének a magyar gazdasági életben.

Miközben az Orbán-ellenes körök demokratikus szolamokat pengetnek, kivonják magukat a parlamenti munkából és az utcát akarják mozgósítani a kormány ellen. Gyurcsány ezt kerek perec kimondta, de elhallgatta, hogy a vaskos történelemhamisítás is az ellenék fegyvertárához tartozik. Nevezetesen a FIDESZ-KDNP koalíciót náci-fasiszta jelszöveggel illetik, és a Horthy-rendszert nyilas Hitler csatlósággal vádolják. Azt persze elhallgatják, hogy az Anschluss idején, 1938-ban az Ausztriából menekülő zsidóknak, szociáldemokratáknak, legitimistáknak és náciellenes személyeknek tízezeinek Horthy Magyarországa menedéket nyújtott, hogy a náci-szovjet lerohanás idején 1939-ben 130.000 lengyel talált menedéket és továbbjutási lehetőséget, hogy 1944. március 19-én megszűnt Magyarország szuverenitása és Hitler 1944 végén a Salzburg melletti Klessheimben foglyul ejtette Horthyt. Tudok a Bécs környékére deportált francia kényszermunkásokról, akik még akkor is Magyarországra szöktek és ott rejtőzködtek a háború végéig. Azt sem verték nagydobra Gyurcsányék, hogy a Kállay-kormány 1943-ban Dr. Radvánszky Antal vezetésével küldöttséggel jelentkezett Bernben, hogy Magyarország háborúból való kilépéséről tárgyaljon. Allan Dulles USA-hírszerzőfőnök (OSS) elutasította az ajánlatot, és mint egyedüli illetékes tárgyalófelet Moszkvát nevezte meg, F. D. Roosevelttal ugyanis már korábban eladta Magyarországot Sztálinnak a Hitler elleni hadviselés fejében.

A Budapestről tudósító osztrák média képviselői elhallgatták, hogy többezres lengyel szimpatizáns tüntető előtt beszélt Tomasz Sakiewicz, a legolvasottabb lengyel lapnak, a Gazeta Polskanak főszerkesztője: Magyarország és Lengyelország vállva kiállt az európai értékek mellett amikor az EKG még meg sem született. Ennek folytán a mai Budapest nem szorul kioktatásra sem Brüsszelből, sem Strasbourgból. Azt is elhallgatta az osztrák média, hogy vidéken sehol sem került sor Orbán-ellenes tüntetésre, kivéve Esztergomot, ahol Gyurcsányéknak közel ezer tüntetőt sikerült toborozniuk. Egyébként március 15-én az egész országban nyugalomban, méltósággal ünnepelték a „harmadik magyar forradalmat”, abban a reményben, hogy magára talál Európa, Magyarországot pedig békén hagyja.

A szerző több svájci média képviselőjeként 1946-tól kezdődően Bécsből, 1956 nyaratól Magyarországról tudósított. 1967-1979 között – minden indoklás nélkül – kitiltották a Varsói Szerződés valamennyi államából.

HÁROMSZÁZ ÉVE SZÜLETETT ROUSSEAU (1712–1788), A NAGY GENFI FILOZÓFUS

Korfordító és profetikus szerepe volt Rousseaunak a preromantikus irodalmi 18. században, amely azonban mint a Felvilágosodás Százada vonult be a politikai-filozófiai történelembe. Óriási hatással volt a nyugati kultúra valamennyi országában és valamennyi szellemi területén. Hatása Franciaországban nagyon hamar átment Társadalmi és politikai térre és végül a nagy, 1789-es Forradalomba torkolt. Milyen tulajdonságok és képességek predesztinálták ezt a rendkívüli, nem francia, hanem genfi/svájci születésű, kálvinista gondolkodót nagy történelmi szerepre? Több tényező különös keveréke: kalandos, csavargó ifjúkora, majd később hányatott, menekülő/üldözött felnőttkora; különösen áradó és érzéki pátosza, amely műveinek nagy részét áthatja; mániákus megragadottsággal előadott tanai és tézisei; őszintesége, nyíltsága, amely néha-néha már exhibicionizmusba megy át; s végül: kultúrkritikájából származó kultúrpesszimizmusa.

Jean-Jacques Rousseau (J.J.R.) 1712. június 28-án született Genfben. Anyja, Suzanne Bernard, gyermekágyi lázban meghalt pár nappal születése után. Apja, Isaac Rousseau órásmester, nevelte bátyjával együtt egészen 1722-ig, amikor is apja elköltözött Nyomba (újra házasodott), s a 10 éves JJ-ét sógorára bízta, aki azonban hamarosan Lambercier tiszteletes gondjaira bízta a gyereket, a Genftől tíz kilométerre fekvő Bossey-ban (Franciaország). Két év boldog vidéki élet után, a gyerek visszatért Genfbe, nagybátyjához. Egy évig a város törvényszéki írnokánál tanonckodott, majd kitanulta a hang- és rézmetsző mesterséget (1725–1728) a brutális és önkényeskedő Abel Ducommon mester mellett. Családi környezet nélkül, a kamasz bandába csoportosulva töltötte vasárnapjait a városfalakon túl, szavojai (Franciaország) lumpoló kocsmákban. Egy ízben, 1728. március 14-én, 16 évesen, csavargásaiból hazatérve, zárva találta Genf város kapuját, s erre világgá ment. Egy előkelő, elvált, gazdag, nemesi származású hölgy, Annecy-ben (Franciaország), Madame Françoise-Louise de Warens (29 éves) vette pártfogásba a csinos fiút, s megnyitotta előtte a művelt francia, nemesi és nagypolgári családok kapuit. Autodidakta módon képezte magát, rengeteget olvasott, főleg a kor nagy filozófusait, zenét tanult. 1728–1729-ben Torinóban találjuk, de Vercellis grófnő szolgálatában, majd de Genvon grófnál. Torinóban, Madame de Warens rábeszélésére, elhagyja a protestáns vallást és áttér a katolikus hitre. Ezel a tétttével viszont elveszíti Genf Város Köztársaság polgárságát. 1729-ben visszatért Madame de Warenshez (Annecyben). Kalandos, csavargó esztendők következtek 1730 és 1741 között: Nyon, Fribourg, Lausanne, Vevey, Neuchâtel, Boudry, Berne, Soleure, Besançon, Geneve, Montpellier, Lyon stb., gyakori visszatérésekkel Madame de Warenshez Annecyban, aki megfosztotta szüzességétől a fiatal, csinos, 21 éves legényt 1733-ban. A legkülönbözőbb foglalkozásokat üzte ezen időszak alatt: telekkönyvi hivatalnok; intéző/intendáns vagy házitánító/nevelő gazdag családoknál stb. Közben állandóan művelte magát irodalmilag és zeneileg.

1741-ben (30 évesen), Párizsba ment és mint zene-tanár kereste kenyerét. 1743 és 1744 között Velencében találjuk a francia nagykövet, Montaigu gróf titkáráként. 1744-ben visszatért Párizsba, majd egy évre rá, megismerkedett Thérése Levasseur hotel-szobalánnyal, akivel vadházasságban élt 1769-ig, amikor feleségül vette. Ebből a kapcsolatból öt gyereke született. Közben 1754-ben visszatért a kálvinista vallásra, s egyben visszanyerte Genf Város Köztársaság polgárságát. Egyébként Rousseau **deizmus** meggyőződéses híve volt, amely elismeri ugyan Isten létét, de a világ működésébe való beavatkozását tagadja. 1762-ben, egyik műve miatt, menekülnie kellett Franciaországból: Svájcba, majd 1765-ben Angliába ment. Üldöztetési kényszerképzetei mindjobban elhatalmasodtak rajta. 1770-ben visszatért Párizsba, majd nyugtalan bolyongás után végre a Párizs melletti Ermenonville-ben talált menedéket 1777-ben. Itt halt meg hirtelen agyvérzésben, 1788. július 2-án, 66 évesen, s itt temették el a jegenyefák szigetén. Hamvait, a párizsi Pantheonban helyezték el 1794-ben.

Rousseau, élete során, levelezési és személyes kapcsolatba került kora – a Felvilágosodás Százada – nagy filozófusaival és enciklopédistáival (**Voltaire (1694–1778)**; **Montesquieu (1689–1755)**; **Denis Diderot (1713–1784)**; **David Hume (1711–1776)**; **de Condillac (1714–1780)** és még másokkal. A Felvilágosodás legfőbb irodalmi műve a *Nagy Enciklopédia (1751-1752)*, amelynek szerkesztésében részt vett a kor valamennyi nevezetes szabadgondolkodója, így Rousseau is. A kötetenként megjelenő mű rengeteg vizsgatagságon ment keresztül (beiltások; bebörtönzések stb.), míg végül elkészült, s valóban a Felvilágosodás legveszedelmesebb ideológiai fegyvere lett. Feleletet tudott adni minden szaktudományos és filozófiai kérdésre, amely a század emberét foglalkoztatta, s olyan formában, hogy mindenki könnyen megérthette. A cikkeket/értekezéseket a kritikus-látásmód, az előítéletek elleni harc ihlette.

Rousseau igazi filozófusi-írói tevékenysége 1751-ben kezdődött, 40 éves korában. Hatalmas filozófusi hagyatékból a következő, tíz legfontosabbat emeljük ki:

Értekezés a tudományokról és művészetekről (1751); *Értekezés az emberek közötti egyenlőtlenségek eredetéről és alapjairól (1755)*; *Levél d'Alembert-hez a színházakról (1758)*; *Júlia vagy a Nouvelle Héloïse (1761)*; *Társadalmi Szerződés (1762)*; *Emile vagy a nevelésről (1768)*; *Rousseau ítélikézik Jean-Jacques felett (párbeszédek-dialógusok) (1772–1776)*; *Értekezés a nyelvek eredetéről (1781)*; *Egy magányos sétáló ábrándozásai (1782)*; *Vallomások (12 kötet, 1782 és 1789 között)*.

Rousseau filozófiájának leglényegesebb és legjobban ismert jelszava/ tézise a **”vissza a természethez”,** a természet szépségeihez, a városi, udvari világból. De nemcsak a faluhoz, tájhoz stb., hanem az irodalomban is, vagyis, a klasszikus ”ízléstől” térjünk vissza a szabadon alkotó egyéniséghez, a szigorúan észszerű világból vissza az érzelmekhez, az ösztönökhöz, a pátoszhoz. Továbbá: vissza a társadalomnak ahhoz a rétegéhez, amely még közel áll a természethez, a **néphez**.

Mindebből, a nem-francia nemzetek azt a következtést vonták le, hogy vissza a nemzetek természetéhez, vissza a nemzeti múlthoz, a nemzetfölötti francia kultúra elől.

Egy másik sarkalatos mondanivalóját **kultúrkritikájában**, jobban mondva, **kultúrpesszimizmusában** találjuk meg, vagyis, hogy a kultúra nem használt, hanem ártott az emberiségnek; a tudományok és művészetek nem járultak hozzá az erkölcsök megtisztulásához. Végkövetkeztetése: az ember természettől fogva jó, csak a civilizáció, a társadalom rontja meg.

A társadalom, a fennálló rend támadása még erősebben nyilvánul meg az *Értekezés az egyenlőtlenségekről* c. művében. Ebben azt fejtí ki, hogy az első ember, aki bekerítvén egy földdarabot, jónak látta azt mondani, ”ez az enyém”, és az embereket elég együgyűeknek találta ahhoz, hogy ezt elhiggyék neki, nos ez az ember alapította meg a társadalmat. Társadalmi szempontból azonban, a nagy Francia Forradalom (1789) előkészítése szempontjából legfontosabb műve a *Társadalmi Szerződés* volt, amelyben proklamálta a **népfelség** elvét. Szerinte, a természethez való visszatérés, a társadalomban a népfelség elvét jelenti. Ez az elmélet az államok keletkezését úgy magyarázza meg, hogy a kezdetben szabad anarchiában, a ködös előidőkben élő emberek szerződést kötöttek egymás támogatására, tehát, saját elhatározásukból lemondtak ősi szabadságukról és egy **állam** kötelékébe léptek. Érdekeik előmozdítására uralkodót választottak maguk közül, kinek a többi ember a szerződés folytán engedelmeskedni tartozik. Az uralkodói hatalom tehát végeredményben a néptől származik. Kétoldalú szerződés kötelezi az uralkodót a **közjóért** való működésre, és a népet az engedelmessegre. Rousseau hisz tehát az államban, mely számára már nem a szükséges rossz, mint a vallás-középpontú századokban volt, hanem hatalmas erkölcsi nevelő intézmény. Az állam tehát átalakult hatalom-államból kultúrállammá. A **kultúrállam** eltetője pedig az **államnnyelv**, vagyis, a **nemzet nyelve**, amelyen az **igazi kultúra** létrejöhet.

Rousseau filozófiája és nézetei óriási hatást gyakoroltak a nyugat-európai nemzetekre és jelentősen hozzájárultak az ezekben az országokban végbement nagy, átfogó, politikai, gazdasági és társadalmi folyamatokhoz a 19. és 20. században (polgárosodás; demokratikus intézmények és szellem; emberi jogok; gazdasági felemelkedés; szociális jogok stb.) De nem így történt a kelet-európai országokban, így **Magyarországon** sem, ahol a Felvilágosodás szelleme csak gyéren, és sokszor felemásan hatott. Magyarországon a nyelvprobléma különösen bonyolult volt a 18. században. A Felvilágosodás nyelvtisztelete nálunk egyszerre három nyelvet propagált: a latint, a németet és a magyart. Magyarországon a latin ekkoriban nem volt halott nyelv, és nem volt az egyházi kultúra privilégiuma. A latin a magyar nemesség második anyanyelve volt. Így aztán a *Társadalmi Szerződést*, amely a kor legfontosabb és legforradalimbb könyve volt, nem magyarra, hanem latinra fordították le. Rousseau e nagy műve, tragikusan, **háromféle értelmezést** nyert

Székfoglaló

Magyarországon. A bécsi császári és királyi udvar a felvilágosult abszolutizmus jegyében értelmezte, miszerint, a társadalmi szerződés által a nép lemondott minden hatalomról, azt az uralkodóra ruházta, aki tetszés szerint élhet vele, amint a közös érdekében szükségesnek látja. Martinovics Ignác és társai viszont a társadalmi szerződés nevében támadták a nemesi kiváltságokat, a rendi alkotmányt. Szerintük, a társadalmi szerződés csak népet és uralkodót ismer; a közbeeső réteg, a nemesség természetellenes alakulat, tekintve, hogy későbbi gonoszkodások és hatalmaskodások révén jött létre. A nemesség viszont a maga számára formálta át a társadalmi szerződést, kimondván, hogy a hatalom végső birtokosa a nép, és a nép a hatalmat el is veheti az uralkodótól, ha nem teljesíti kötelességét. A nép pedig Magyarországon nem más mint a nemesség, a széles nemzettest (s nem a jobbágytság, kézművesek, munkások és gyér polgárság).

A társadalmi szerződésnek ebben a felemás és erősen megosztott értelmezésében rejlik - többek között - Magyarország tartós leszakadása (politikai, gazdasági, szociális stb.) a nyugat-európai országoktól. Nálunk, ugyanis a **köznemesség** töltötte be azt a szerepet, amit Nyugaton a már akkor széles **polgárság** a 19. és 20. században. A magyar köznemesség nagyon széles és kiváltságos osztály volt ugyan, de vagyoni helyzete egyáltalán nem állt arányban kiváltságaiával. A magyar köznemesség hatalmas része elszegényedett a 19. század folyamán (nemesi kisbirtokosok, bocskos ro nemesek stb.), s állandóan elkeseredett harcban állt a főnemesi, nagybirtokos arisztokráciával valamint az ország túlnyomó többségét kitevő jobbágyssággal. A köznemes nem polgár. A polgári ideológia összefügg a szorgalmas gyarapodással, a fejlődés-gondolattal, amely a nyugati szellemnek a központi eszméje, amely azonban idegen a köznemesi gondolkodástól. S ez az a pont, ahol Magyarország útja tragikusan és hosszantartóan elvált a Nyugattól, mind a mai napig.

UNGER László (Genf)

Václav Havel, a szabadgondolkodó értelmiségi

Az elmúlt év karácsonya előtt elhunyt cseh irodalmár, emberjogi harcos és politikus, Václav Havel, a „politikus” megjelölés ellen bizonyára tiltakozna. Ennek ellenére a halála alkalmából közzétett nekrológok és méltatások ezt a jelzőt is, sok más mellett, összekötötték a személyével. Amíg élt jobban szerette, ha drámaíróként tartják számon. A művészetekhez és a művészek világához tartotta magát legközelebb állónak. Közismert szerénysége mellett, arról is híres volt, hogy nem szerette, és igen nehezen szokta meg a protokollt. Megtörtént, hogy köztársasági elnökként elszökött a testőrei elől, hogy művész barátjaival találkozhasson egy hangulatos prágai sörözőben.

A sors iróniája, hogy életének kétharmadát egy olyan totalitárius rezsimben kellett leélnie, amely maximálisan korlátozta az egyéni szabadságot és a szabad gondolatnyilvánítást. Éppen ebben a közegben vált Havel fokozatosan, a múlt század hatvanas éveitől kezdve, nemzetközileg is közismert eszmei szabadságharcossá, a demokratikus értékek szószólójává.

Ezen tevékenységének egyik csúcspontja a Charta 77 emberjogi nyilatkozat megfogalmazása, valamint az erre alapozott mozgalom megindítása. Tevékenységért az 1968 utáni Csehszlovákiában titkosszolgálati módszerekkel állandó megfigyelés alatt tartották, rendőrileg zaklatták és két ízben be is börtönözték. Nem sokkal az 1989-es rendszerváltozást előidéző eseményeket megelőzően szabadult ki a börtönből. Rövidesen, teljesen spontán módon, a kommunista rendszert leváltani készülő mozgalmak élére került.

Amíg az egypárti diktatúra éveiben gondolatai csak tiltott szamizdatokban terjedhettek, illetve a nyugati rádióadók révén ismerhette meg a lakosság, addig az 1989 novemberi eseményektől kezdve a széles nyilvánosság előtt hangzottak el beszédei, jelentek meg írásai. Ettől kezdődően a rendszerváltozás szellemi vezetőjeként tisztelte őt az ország lakosságának elsöp-rő többsége. Rövidesen megválasztották Csehszlovákia köztársasági elnökévé. Ebben a tisztségben is mindvégig igyekezett megtartani függetlenségét. Pártok felett álló államférfiként viselkedett. Nem hagyta magát bedarálni a politikai érdekek dzsungelébe. Egyik szlovákiai magyar tanácsadója, aki közelről ismerte, őt idézve mondta, hogy Havelnek kényszerpálya volt a politika. A diktatúra ellen ugyan aktívan fellépett, de esze ágában sem volt, hogy valaha is politikus legyen. A végrehajtó hatalomba sosem került be, végig köztársasági elnök volt. A polgárokat képviselte és ez segítette neki megőrizni azt a státuszt, erkölcsi alapot, amelyre mindig is támaszkodott.

Az egész emberiségre kiterjedő magasztos eszmék képviselőjeként azonban, a politikával való érintkezés során a nemzeti kisebbségek érdekeit nem tartotta kellően fontosnak. Ezért szlovák részről gyakran kritizálták. Felrótták neki, hogy nem fogadta el a szlovák nemzet jogát önálló állam megalakítására. Ezen nézete mellett mindvégig kitartott, de megakadályozni nem tudta Csehszlovákia kettéválását. Igaz, hogy a közös államon belül messzemenő önállóságot ígért a szlovákoknak, de a szlovákiai önállósadási mozgalom ekkor már olyan erős volt, hogy

ez az ígérete meddő talajra hullott. Sőt az indulatok olyan méreteket öltöttek, hogy egyik poszonyi látogatásakor, 1991-ben, a szélsőséges nacionalisták által felhergelt tömeg kifütyülte, tojással dobálta és kis híján meglincselte.

A szlovákiai magyarok körében demokratikus nézeteivel Havel, mondhatni népszerű volt. Sokan oltalmazójukat látták benne az 1990–1992 között igen erős magyarellenes szlovák sovinizmussal szemben. Ez inkább amolyan eszmei támaszként volt csak elképzelhető, mert a gyakorlatban Havel nem sokat tehetett a magyar kisebbségért. A rendszerváltozás kezdeti szakaszában, amikor még döntési helyzetben volt, misért engedett a politikai nyomásnak és két ízben is csalódást okozott a szlovákiai magyaroknak. Az egyik eset még 1989 decemberében történt az új, demokratikus kormány összeállításakor. Eleinte támogatta Duray Miklós jelölését az új, demokratikus, prágai szövetségi kormányba. Majd feltehetőleg szlovák részről elhangzó érvelésre megváltoztatva véleményét nem terjesztette elő Duray Miklóst a miniszteri posztra. Ez csalódást okozott számos szlovákiai magyarnak, akik ebben a kinevezésben látták volna elismerését annak az emberjogi mozgalomnak, amelyet a Kisebbségi Jogvédő Bizottság végzett két évtizeden keresztül, Duray Miklós vezetésével.

A másik eset 1990 októberéhez kapcsolódik, amikor a köztársaság megalakulásának évfordulója alkalmából széleskörűen kitüntetésekot osztottak Prágában. Erre, az újonnan megalakult szlovákiai magyar pártok is javasolhattak, jelölhettek. Közük volt gróf

Esterházy János is (in memoriam kitüntetésre). Nos, akkoriban elterjedt a hír, hogy Havel, bizonyos nyomásnak engedve, az utolsó pillanatban utasítást adott Esterházy nevének kihúzására. Ez is csalódást váltott ki a szlovákiai magyarság körében.

V. Havel Csehszlovákia 1992 december végi kettéválása után még tíz évig volt a Cseh Köztársaság elnöke. Ebben a minőségében már semmilyen befolyással sem bírt a szlovákiai magyarok sorsára. Mégis lényeges volt, hogy miképpen viszonyul a Benes-dekrétumok kérdéséhez. Nos, ez a kérdés a két országnak, Csehországnak és Szlovákiának az Európai Unióba való belépése előtt vált különlegesen aktuálissá. Václav Havel ebben a kérdésben, a rendszerváltozás kezdeti szakaszában, saját emberjogi elveire támaszkodva kijelentette, hogy az ártatlan lakosok üldöztetése „erkölcstelen elveken” (csehül: nemorální zásada) alapult. Ez a kijelentés Csehországban éles vitát váltott ki. Havel fokozatosan visszakozott és 2002-ben egy németországi látogatása alkalmával megegyezett Schröder kancellárral, hogy a Benes-dekrétumok ügye az EU-ba való belépés kapcsán nem kerül napirendre.

Remélhetőleg a fentebb elmondott történetek is hozzájárulnak a Václav Havelről alkotott kép teljesebbé tételéhez. A cseh parlament alsóháza, nem egész két hónappal a halála után, egymondatos törvényt fogadott el érdemeiről: V. Havel érdemeiket szerzett a demokrácia és a szabadság érvényre juttatása terén.

VARGA SÁNDOR

KIÁLLÁS MAGYARORSZÁGÉRT A NYEOMSZSZ NYILATKOZATA

Ha nehézkesen, nem kívánt hatékonysággal haladnak is a nyugati magyarság dolgai, bizonyos tapasztalatok, a technikai eszközök igénybevétele egyre inkább megmutatja, mennyire fontos a szívósság és a folyamatos, következetes munka, kiállás. Nem első ízben fordult elő, hogy a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége felemelte szavát. Nem politikai megfontolásból, hanem az egyetemes magyarság érdekében, amit súlyosan érintett és érint a Magyarország elleni médiahadjárat. Betelt a pohár azzal, hogy az EU szankciók foganasítását helyezte kilátásba tagállama, Magyarország ellen.

A NYEOMSZSZ kibővített elnöki ülésén 2012. február 25-én Düsseldorfban úgy határozott, hogy március 15. alkalmából országos és európai szinten Nyilatkozatot hoz nyilvánosságra a Magyarországot ért méltatlan támadások ügyében. Ezt a Nyilatkozatot mind a NYEOMSZSZ elnöksége, mind országos tagszervezetei egyrészt angol, német és magyar nyelven megküldték a EU-Parlament képviselőinek, pártok frakcióinak, másrészt országos szinten a tagországok tömegtájékoztató szerveinek és a parlamenti pártoknak. Valamennyi magyar közösséget tájékoztattak, arra biztatva őket, hogy kezdjenek hasonló akcióba. Több országos szervezet, így a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége és a Németországi Magyarok Országos Szövetsége külön-külön is hallatta szavát.

Svájci kezdeményezésre március 15-én tüntetést szerveztek különböző országokban.

A Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ), a Nyugat-Európában éspedig Angliában, Ausztriában, Csehországban, Dániában, Észtországban, Finnországban, Hollandiában, Lengyelországban, Lettországon, Litvániában, Németországban, Norvégiában, Svájcban, Svédországban működő országos magyar szervezeteket összefogó szövetség megütöközéssel és aggodalommal figyeli azokat a megnyilvánulásokat, amik egyrészt a Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Fonds, IMF) és az Európai Központi Bank, másrészt az Európai Unió részéről Magyarországon ellen irányulnak. Ezeknek a megnyilvánulásoknak készséges szócsove a nyilvánvalóan irányított média. Az egyes híradásokban megmutatókozó irányzat elfogult, torz és hamis képet mutat Magyarországról. Ennek legutóbbi felháborító példája a Budapesten 2012. január 21-én lezajlott mintegy 400.000 embert megmozgató Békemenet visszhangja. A média ezt az országos megmozdulást vagy elhallgatta, vagy pedig „több tízezres” megjelöléssel jelentéktelennek nyilvánította. Pedig ez a tüntetés a magyar nép kiállása volt az országot ért igazságtalanságok ellen.

A nyilvánvalóan egyoldalú és irányított hangulatkeltéssel szemben mi, a NYEOMSZSZ és országos tagszervezetei a tényekre hivatkozva kijelentjük, hogy Magyarország demokratikus állam, minden állampolgárának, így a kisebbségeknek is biztosítja az őket megillető emberi és szabadságjogokat. Ugyanakkor a nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság Magyarországon is súlyosan érezteti hatását. Amikor a kormány az előző kormányzat adósságpolitikájával terhelten az ország helyzetének javítása érdekében szigorított intézkedésekre kényszerül, megértéssel és támogatóan kell fogadni az egyben Európa érdekében is álló intézkedéseket.

Az Amerikai Egyesült Államokból elindult lavinaszerű válság leküzdésében egyre inkább tehetetlennek bizonyulnak a nemzetközi pénzintézetek; az Európai Unió hasonlóan képtelen hathatós intézkedéseket foganasítani a válság kezelése, netán megoldása érdekében.

Az Európai Unió távlatok nélkül nem volt képes az európai normák alapján valamennyi tagállamát érintő közös alkotmány megteremtésére. Görögország esete szintén a tehetetlenség és kilátástalanság ismérveiről tanúskodik.

Amikor ebben a helyzetben Magyarország kipellengérezésével, nyomás alá helyezésével keres pótszelekvést a Nemzetközi Valutaalap és az Európai Unió, a NYEOMSZSZ nyomatékosan felhívja a figyelmet a Magyarországgal szemben megnyilvánuló igazságtalanságra és méltánytalanságra. Határozottan visszautasítja mindazon eszközöket, hangulatkeltést, amik a demokrácia köntöseében Magyarország ellen irányulnak.

Magyarország megérdemli az odafigyelést, a mindenfajta politikai nyomástól mentes támogatást, már csak annak érdekében is, hogy az Európai Unió tagállamaként konszolidált gazdasággal és kiegyensúlyozott politikai-társadalmi körülmények között hathatósan hozzájárulhasson az európai integráció megvalósulásához.

A médiának legyen szemmértéke ahhoz, hogy felelősen, mindenfajta politikai, ideológiai előítelet nélkül tárgyilagosan és pártatlanul tájékoztasson Magyarországról. Magyarország hosszú évszázadokon át súlyos áldozatokkal bizonyította elkötelezettségét az európai szellemiség és értékek mellett. A jelenleg ellene irányuló megnyilvánulások ezen értékek és értékek ignorálásával éppen ellenkező hatást váltanak ki, növelve az Európai Unióval szembeni elbizonytalanodást, bizalmatlanságot.

Szolidaritás Magyarországgal!

Bécs – Frankfurt/Main – Stockholm,
2012. március

Deák Ernő elnök, Bihari Szabolcs alelnök,
Dr. Klement Kornél alelnök

Keresztényellenes Európa?

Európa intézményei – sem az Európai Unió (27 ország), sem az Európa Tanács (47 ország) – nem keresztényellenesek, hanem – egyes tagállamoktól eltérően – tisztelik az (Evangélium által is hirdetett) alapvető értékeket, ill. védik az emberi élet méltóságát. Az EU legfelsőbb bírósága 2011-ben lefektette, hogy az emberi embrió élet, s az emberi jogokkal összhangban, az EU-jog védi az embriót. Hasonló, az emberi életet védő elvet fogadott el az Európa Tanács 2012 márciusban az eutanáziával kapcsolatban (a katolikus magyar püspöki kar üdvözölte is ezen döntést). Európa intézményeinek ezen, az emberi életet védő állásfoglalásai nem valamelyik vallásra, nem az Evangéliumra hivatkoznak, – hiszen Európa civil felépítmény –, hanem az emberi élet és lelkiismeret, az emberi jogok egyetemes értékeire (amelyekről a keresztény emberek tudják, hogy minden ember lelkébe bele oltotta a Teremtő).

Európa nem azt kifogásolta a közelmúltban Magyarországgal kapcsolatban, hogy keresztény ihletésű a magyar alkotmány, hanem lényegében azt, hogy egyes magyar törvények sértik a magyar alkotmányt, ill. az Európa által is elfogadott lelkiismereti szabadságot és alapvető politikai jogokat, így az igazságszolgáltatás (valamint a nemzeti jegybank) függetlenségét. A magyar Alkotmánybíróság egyébként a közelmúltban – az új magyar alkotmányra (alaptörvény) hivatkozva – alkotmányellenesnek, jog-sértőnek nyilvánított egyes magyar törvényeket.

Andorka Rudolf, volt munkaszolgálatos a

kommunizmus alatt, 1990 után a budapesti Műszaki Egyetem rektora (nyugati Magyar Pax Romana-Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom egyik kongresszusán az 1990-es évek elején előadóként jelezte: mi, keresztény, az emberi jogok betartására törekvő magyarok ne tegyük azt, amit a kommunista rendszer tett: ne zárjuk ki a köztisztviselői pályáról a más (pl. marxista) véleményű embereket, csak azért, mert más nézeteket vallanak.

Nem árt megjegyezni: a magyar vezetőség bölcsességére vall, hogy alapvetően elfogadta az Európai Unió javaslatait.

A magyarságnak különösen fontos, hogy Európa a jogállamiságra, az emberi jogokra építse intézményeit: így pl. a kisebbségek jogai az emberi jogoknak szerves része. Európa csak kezdetén van annak, hogy az alapvető erkölcsi értékeket, ill. emberi jogokat az Európai Unió alaptörvényeibe be is építse: a tagállamok még csak részben ruházták az Európai Unió intézményeinek hatáskörébe az erkölcsi és politikai emberi jogok védelmét.

CROUY-CHANEL IMRE

Kecskeméten lakó **magyar-ének szakos tanár-nő**, „konyhanyelv” szintű német nyelvtudással, **bármilyen munkát elvállalna**. Elsősorban bentlakási lehetőséggel egybekötött idős-, vagy beteggondozás, gyermekfelügyelet és háztartásvezetés érdekel. Válaszokat kérjük a szerkesztőség címére küldeni. ++

Autonómia tanácskozás Düsseldorfban

A kisebbségi kérdés Európában: A konfliktusfészektől a többlettérték lehetőségéig – az európai kisebbségvédelem tapasztalatai és kihívásai volt tárgyköre annak a nemzetközi konferenciának, amelyen Európa különböző országaiból több mint 140 résztvevő jelent meg 2012. február 23–24-én a német Észak-Rajna-Vesztfália tartomány fővárosában, Düsseldorfban a tartományi parlament székházában. A konferenciát a tartomány német-lengyel képviselőcsoportja, a Németországi Magyar Szervezetek Szövetsége, a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége valamint a Dél-tiroli Népcsoportok Intézete közösen szervezte és rendezte. Két tucat kisebbségi szakértő Európa különböző országaiból tartott előadást.

Európa mintegy 350 nemzeti és etnikai kisebbsége földrésznünk kulturális és gazdasági életének számottevő része, amely egyben kontinensünk nagymérvű előnyét is jelenti. Ezt korábban nem mindig így látták, mint ahogyan a két világháború is megmutatta, milyen robbanóereje is lehet a kisebbségi konfliktusoknak.

A szocialista rendszer összeomlása után a volt szocialista országok közül feloszlott a Szovjetunió, Jugoszlávia és Csehszlovákia. Helyükön 16 új állam jött létre. Ez a folyamat csak részben zajlott le békésen, mert Délkelet- és Kelet-Európában több esetben véres helyi háborúk törtek ki. Ezeknek a háborúknak a brutalitása a múlt század végén drasztikusan megmutatta az európaiaknak, hogy a kisebbségi kérdés milyen rendkívüli konfliktusveszélyeket rejt magában.

Új kiindulási helyzet az Európa Tanács védőeszközei segítségével

Miután az Európa Tanács megteremtette a modern kisebbségvédelem két eszközét, mégpedig a “keretegyezményt a nemzeti kisebbségek védelméért”, melyet 36 állam irt alá, valamint a “területi és kisebbségi nyelvek európai kartáját”, melyet 25 állam ratifikált, új kiindulási helyzet állt elő. Ennek hatásait a konferencián több példa bemutatásával megvizsgálták és megvitatták. A kisebbségi kérdésnek a konfliktusveszélyek mellett vannak jelentős többlettértékei is. Ezek megvalósítására az EU keretén belül további jogi eszközök hosszú sorát hozták létre, melyeknek közvetlen kisebbségvédelmi hatása van, mint pl. az alaptörvények kartája, a diszkrimináció tiltása, a regionalizmus támogatása, a kulturális és nyelvi sokszínűség elősegítése, a foglalkoztatás növelésének a támogatása a gazdaságilag gyengén fejlett területeken, melyek gyakran egybeesnek a kisebbségek eredeti településterületeivel, valamint a határokon átnyúló együttműködés,

és sok más intézkedés. Az Európa Tanács is továbblépett ezen a téren. Az 1985-ben létrehozott “helyi önkormányzatok kartája” mellé állították a “területi önkormányzatok kartáját”. Ezek kihatásaként létrejött a “regionális demokrácia referenciaszerkezete”. Annak ellenére, hogy jogilag nem kötelező referenciaszerkezet jött létre és a “területi önkormányzatok” helyett a “regionális demokrácia” fogalmát választották, ezután számos európai régió, különösen többnyelvű területek esetén, autonómia-törekvésében minimális regionális autonómiát illetően hivatkozhat az Európai Tanács irányelveire.

Végül is az Európa Tanács a “kisebbségi nyelvek érték a regionális fejlesztés érdekében” című dokumentációja (286. ajánlat, 301. döntés), melyet 2010. március 19-én fogadtak el, fontos javaslatokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a kisebbségek többlettértékében meglévő lehetőségeket miként lehet a területi fejlesztésnél megvalósítani, abban az esetben, ha az adott területen már létezik minimális önkormányzat.

Kisebbségvédelem a regionális önkormányzatok keretében

A konferencia harmadik része a regionális önkormányzatokkal foglalkozott. Először a már létező sikeres autonómiák példáit mutatták be, mint pl. Dél-Tiroli Olaszországban, Katalóniát Spanyolországban, a német közösséget Belgiumban, valamint az Aaland szigeteket Finnországban.

Kitértek a Magyarországgal szomszédos országok egyes régióira, ahol 2,4 millió magyar él kisebbségben, akiknek túléléséhez a területi és kulturális autonómia eszközei kiemelt jelentőséggel bírnak. Ez indokolja Magyarországon rendkívüli érdekltségét a kisebbségvédelmi kérdésekben és a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek fennmaradásában. Európában Magyarországon kívül is van érdeklődés a regionális demokrácia illetve az autonómia iránt. Így a frizeknél Hollandiában, a walesieknél Nagy-Britanniában, a bretonoknál és az elzásziaknál Franciaországban, a lengyeleknél Litvániában és a többi kisebbségnél másutt.

Ezeknek a népcsoportoknak a helyzete ugyan eltér egymástól, de vannak köztük mindig hasonlóságok is. Mindenesetre olyan többnyelvű területekről van szó, ahol a lakosság ebből fakadó többlettértéke komoly társadalmi és gazdasági erőt jelenthet. Ezért az érintett államok akkor cselekednek helyesen, ha az ilyen területekkel szövetségre lépnek, ahelyett, hogy ellenük küzdenének, mert a modern kisebbségvédelem az emberi jogok, demokrácia és jogállamiság kezei között nemcsak megvalósítható, hanem jelentős mennyiségű többlet lehetőséggel bír az összes ott élő ember javára.

Románia: A 2011-es népszámlálás adataiból

(ÚMSZ) – „*Romániában 6,5 százalékra csökkent a magyarság aránya, abszolút értékben a magyarság lélekszáma csaknem 194 ezer fővel csökkent a 2002-es népszámláláshoz képest*” – derült ki a 2011-es népszámlálás nyilvánosságra hozott részleges adataiból.

A statisztikai intézet (INS) közlése szerint az országnak 19 042 936 állandó lakosa volt 2002-ben pedig 21,6 millió lakosa, tehát tíz év alatt több, mint kétmillió fővel fogyott az ország népessége.

Abszolút számokban a romániai magyarok száma a 2002-es népszámláláshoz képest 1 431 807-ről 1 237 790 főre apadt, de mivel az ország teljes lakossága is csökkent, az etnikai arányok alig változtak, 6,6 százalékról 6,5 százalékra csökkentek.

A legtöbb magyar Hargita megyében él, itt a lakosság 84,8 százaléka tartozik a legnagyobb romániai kisebbségi közösséghez. Kovászna megye lakosságának 73,6 százaléka vallotta magát magyarnak, míg Maros megyében 37,8 százalék. Szatmár megyében ez az arány 34,5, Bihar megyében 25,2, Szilágy megyében pedig 23,3 százalék.

A népszámlálás során 619 ezer ember vállalta roma identitását, szemben a 2002-es népszámlálás során regisztrált 535 140-nel. A legtöbb roma egyébként arányaiban, Maros megyében él, itt a lakosság 8,8 százaléka vallotta magát cigánynak, a legkevesebben pedig Botosani megyében (1,1 százalék) laknak.

Tovább fogyatkozik a szlovákiai magyarság

Idén március elején tették közzé Szlovákiában a 2011 májusában megtartott népszámlálási eredményeket. Ezek szerint Szlovákia összlakossága 5 397 036 fő, ebből 458 467 volt magyar, a lakosság 8,5 százaléka. A tíz évvel ezelőtti 2001-es népszámlálás még 520 528 magyart mutatott ki. A népszámlálási kérdőíveken, – Ausztriától és több más Európai országtól eltérően, – Szlovákiában még szerepel a „nemzetiség” kategória. Az utóbbi tíz év alatt tehát a magyarok száma 62 061 fővel csökkent. A megelőző tíz évben, 1991-2001 között, a csökkenés durván 47 ezer főt tett ki. Ebből könnyen kiszámítható, hogy az elmúlt 20 év alatt 109 ezer magyar tűnt el, változtatta meg nemzetiségét, vagy vált rejtőzködővé. A kérdőíven külön kérdés vonatkozik az anyanyelvre. Ennek alapján 508 714 fő vallotta magát magyar anyanyelvűnek, ami az összlakosság 9,4 százaléka. A fogatkozás tehát gyorsuló tendenciát mutat. Szakértő elemzők szerint a következő évtizedekben ez az irányzat a magyar lakosság korösszetételét (előregedés) figyelembe véve, tovább folytatódik. Ez azt jelenti, hogy 50–60 év múlva nem lesz magyar lakosság Szlovákiában. A rohamos csökkenésért az asszimiláció mellett a dél-szlovákiai régió elszegényedése, gazdasági lemaradása, valamint a népszámlálás rossz előkészítettsége is felelős. Az itt felsorolt adatok és további demográfiai mutatók alapján, az okok elemzésére még következő lapszámunkban visszatérünk.

- as -

Az ausztriai magyarok jelene és jövőképe

Adatok térben és időben

Az UTOLSÓ, 2001. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 40.583 környezete-
tében magyarul is beszélő személyt mutatott ki Ausztriában. Közülük 25.884 (63,78%) volt osztrák honosságú, azaz belföldi, míg 14.699 (36,22%) kül-
földi honos. Újabb adatok híján – a tavaly esedé-
kes népszámlálást nem tartották meg, de egyébként is már jóval előtte úgy döntöttek az illetékesek, hogy a jövőben nem kérdeznek rá a vallási és a nyelvi hovatartozásra – az immár több mint tízéves adatokkal kell beérnünk. A létszámot mégis kiegészíthetjük két legújabb adattal: 2001 és 2011 kö-
zött összesen 1.580 személlyel emelkedett, azaz 27.457-re tehető az osztrák honosságú magyarok száma. Az 1946–2011 között eltelt 65 évet tekintve összesen 25.884 honosítással meghökkéntő egybeesés állapítható meg a 2001-ben számlált magya-
rul beszélő személlyel. A 14.699 külföldi magyar viszont az utolsó tíz évben 39.000-re szaporodott. Habár kissé önkényes a két szám összege 66.457, önmagában szokatlanul magas létszám. Azonban tovább emelhető a számadat a korábban nem ma-
gyar, hanem más magyar nemzetiségű – főként román és szerb állampolgárokkal, akik szintén fel-
vették az osztrák állampolgárságot. Velük együtt óvatos becsléssel is 30.000 fölé tehető az osztrák honosságú magyarok. A külföldiek között pedig hasonló módon feltételezhető jó néhány magyar nemzetiségű szlovák, szerb, román állampolgár. A két adatsort összevetve jelenleg mintegy 70.000 magyar nyelvű személlyel számolhatunk Ausztriá-
ban. Ez az első olvasatra kedvező kép mégsem tük-
rózi a teljes valóságot, éspedig két szempontból sem. Az egyik, hogy számolnunk kell a halálozásokkal, amik az osztrák honosságú magyarok asszimi-
lációját, ill. kiöregedését tekintve valószínűleg jó-
val meghaladják a honosítások számát, s így emel-
kedésről aligha beszélhetünk. Be kell tehát ér-
nünk – az osztrák honosságú magyarok vonatkozásában – a legfeljebb egy évtizeddel korábbi nagysággal, azaz 25-26.000 fővel. A másik szempont a külföld-
ről érkező magyarok mobilitása, és ez a pusztá szá-
mokon túlmenően felveti az integráció és a kohé-
zió – nyilvánvalóan minőségi jellegének kérdését.

FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS DOLGÁBAN szintén meg kell elé-
gednünk a 2001. évi adatokkal: 23.518 bel- és kül-
földi – közülük 10.686 (Bécs), ill. 4.790 (Alsó-Ausz-
tria), összesen 15.476 osztrák állampolgár – sze-
mélyel a legnagyobb tömböt alkották a magyarok Bécsben és Alsó-Ausztriában, utóbbiak javarészt az osztrák főváros vonzáskörében éltek, és együttesen 57,96%-os arányt képeztek. A 6.641 magyar nyelvű burgenlandi csupán 16,36%-ot ért el, míg a többi tar-
tományban jóval alacsonyabb volt a magyarok szá-
ma és aránya, igaz, Felső-Ausztriában (3.849) és Stá-
jerországban (3.115) is a korábbiakhoz viszonyítva jelentősen emelkedett a magyar nyelvűek száma. A

tartományi székhelyek és a városi települések előny-
ben részesültek a magyarok lakóhely választásában, ellenben a magyarországi munkavállalók – nevez-
tesen a vendéglátóiparban – az idegenforgalmi he-
lyeket részesítik előnyben.

A BURGENLANDI MAGYAROK vonatkozásában érdemes feltüntetni a járásonkénti tagolódást nagyságrend-
ben:

Felsőőri járás	2.551	38,41%
Nezsideri járás	1.150	17,32%
Felsőpulyai járás	1.039	15,64%
Kismartoni járás	531	7,99%
Nagymartoni járás	530	7,98%
Kismarton városa	373	5,62%
Németújvári járás	302	4,55%
Gyanafalai járás	132	1,99%
Ruszt városa	33	0,50%

TALÁN MEGLEPŐ, ALAPJÁBAN VÉVE MÉGIS ÉRTHETŐ az a fajta tömörülés, ami a Nezsideri járásban figyelhető meg, hiszen Felsőőr után a Fertő tó körül beszélnek a leg-
többben magyarul. Ez a felállítás azért is érdemel fi-
gyelmet, mert egyrészt mutatja a magyar nyelvűek egyenetlen elosztását, mi több, szórvány jellegét a tartomány egész területén. Másrészt mélyebb problé-
mákra vet fényt, amennyiben ebben az összefüg-
gésben a kohézió felől közelítjük meg a földrajzi el-
osztás és tömörülés jelenségét.

Állampolgárság és kötődés

AZ UTÓBBI 10-15 ÉVBEN AUSZTRIÁT VÁLASZTÓ MAGYAROK a
korábbi időszakoktól eltérően nem fektetnek hang-
súlyt a honosításra, ami érthető is, hiszen nem lete-
lepülési szándékkal, hanem továbbtanulás, munka-
vállalás céljából tartózkodnak itt, amit átmeneti ál-
lapotnak tekintenek. Figyelembe véve az osztrák ho-
nosítási törvényt eleve tízéves megszakítatlan itt-tar-
tózkodás teszi lehetővé az osztrák állampolgárság
elnyerését. Az ezredfordulón, történetesen 2001-
ben még 322 személy honosított, azaz lett osztrák
állampolgár. Azóta állandó csökkenést mutat ez az
irányzat. 2004-ben, Magyarországnak az EU-ba be-
lépésével jóval kétszáz alá esett a honosítások szá-
ma; 2007-ben már csak 75-en, 2011-ben pedig 66-
an éltek a honosítás lehetőségével. A pusztá számok
mögött magatartást is kell keresnünk. Ha valaki úgy
látja, hogy semmiféle kényszerítő körülmény nincs,
ami az osztrák állampolgárság felvételére késztetné,
akkor egészen nyilvánvaló, hogy a kenyérkereseti
lehetőségeken túlmenően nincs más tényező, ami
szorosabban kötné Ausztriához. Amikor tehát a pusztá
számok mögött bárki az ausztriai magyar közös-
ségre nézve utánpótlást tételez fel, akkor tudnia
kell, vajon milyen mértékben kötődnek az újonnan
érkezők, – akiket még csak bevándorlóknak sem le-
het nevezni – az ausztriai magyar közösségekhez,
azaz eltekintve a rendezvények látogatásának eset-
legességétől mennyiben hasonló az érdeklődésük az

osztrák táradalomba (régén) beépült magyarokéval? Akár a szórakozás szintjén van-e kapcsolódás?

A HOVARTARTOZÁST ILLETŐEN TANULSÁGOS jelenségek álla-
píthatók meg. Korábban, az *extra Hungariam* elmé-
let értelmében egészen természetes volt az állampol-
gársággal való azonosulás, azaz honosítás esetén ál-
talanban megszakadtak a magyar közösséggel való
kapcsolatok. Így volt ez jelesen a magyarországi egy-
pártrendszer idején, ami a politikai nyomásból is
következett. Átmenetileg – a diktatúra utolsó szaka-
szában, majd pedig a rendszerváltozás után egyre
inkább elterjedt a kettős identitás, vagyis az osztrák-
magyar kötődés vállalása. Jelenleg – főként a jöve-
vények túlsúlya miatt – ismét a magyar identitás
kerül előtérbe, míg kettősség esetén az osztrák ol-
dalra billen a mérleg, ez viszont az asszimilációnak
kedvez. A honosítások és a 2001. évi osztrák állam-
polgárságú magyarok számszerű egybeesése arra
enged következtetni, hogy folyamatos bevándorlás,
ill. honosítás nélkül nem életképesek az ausztriai
magyarok, azaz túlnyomórészt egy-, legfeljebb két
generációra terjednek a túlélési esélyek.

AMENNYIBEN NAGYOBB TÁVLATOKBAN VIZSGÁLJUK az egyén és
közösség kapcsolódásait, nem árt emlékeztetni arra a
közhelyként kezelhető jelenségre, hogy az Ausztriá-
ban tartózkodás időtartamától nagyban függ az érde-
klődés is a meglévő egyesületek iránt. A II. világhábo-
rú menekültjei nem találtak azonosságot sem a bur-
genlandi, sem a bécsi vagy más ausztriai magyarok
felé, ezért – ha egyáltalán – új közösségekbe tömörül-
tek. 1956 menekültjei eleve elzárkóztak a régi vágá-
sú magyarok elől, történetesen Bécsben egyedül a
Bécsi Magyar Egyesület (1935, átalakulás 1955,
megsz. 1973)) bizonyult egyfajta gyújtómecencének.
Természetesen egészen másként kell mérlegelni az
egyházakat, akár csak a vasárnapi miséket, istentisz-
teleteket véve is, azoknak nincs kizárólagossága, hi-
szen bármikor és bárhol be lehet térni a templomba.
Ezzel bárki eleget tesz, tehet vallási igényei kielégíté-
sének, anélkül, hogy közelebbi kapcsolatba kerülne
az illető lelkeszséggel, ill. gyülekezettel. Hasonló mó-
don jelentkezik a távolságtartás napjainkban is. Ele-
ve választóvonalat képezhet a rendezvények miként-
je, azaz van-e érdeklődési hasonlóság. Ha van, akkor
is esetleges, egyes előadásokhoz, rendezvényekhez
közödi ez, egyébiránt csakis a "hasonszörűek" kere-
sik egymás társaságát. Ismert tény, hogy az újak in-
kább bizonyos törzshelyeken találkoznak, ahol maguk
között lehetnek és jól megtárgyalhatják mindennapi
közös gondjaikat. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy
kizárólag a magyar nyelv nem okvetlen közösségkép-
ző tényező régiek és újak viszonylatában.

A MINTEGY 40-45.000 MAGYAR MINDAMELLETT állandó
mozgásban van, munkahelyétől függően tartja fenn
lakását, vagy éppenséggel változtatja lakóhelyét.
A kik valamelyest, érintőlegesen foglalkoznak ezzel
a jelenséggel, tudhatják, hogy az egyesületekkel

Várázsszívve

szembeni érdeklődés az újonnan érkezők részéről
inkább a mindennapi gondokból fakad, ami érthe-
tő is, hiszen lakástól és munkától függ a boldogulás.
Ismerve a meglévő egyesületek felépítését és kíná-
latukat – nevezetesen a jövevények számára – a szó
tágabb értelmében szabadidőkluboknak tekinthe-
tők, hiszen éppenséggel még a kulturális rendezvé-
nyeknek sincs közvetlen egzisztenciális vonzatuk,
vagyis nem okvetlen nélkülözhetetlenek.

NEM SZABAD VISZONT FIGYELMEN KIVÜL HAGYUNK azt a tényt,
hogy míg 2001-ben 63,78%-ot, vagyis közel kéthar-
madot ért el az osztrák honosságú magyarok száma,
tíz évre rá teljesen megváltoztak az arányok: az említ-
tett legmagasabb számokat ismételve 40-45.000 kül-
földi honosságú magyar áll 30.000 belföldivel szem-
ben, ami 57,14 : 42,86%-os arányt jelent. Más szavak-
kal kifejezve a települt, megállapodott, az osztrák tár-
sadalomba beépült kiöregedő, a beolvadás által ve-
szélyeztetett magyaroknak ezzel az újabb kihívással
is meg kell küzdeniük. Az első pillantásra öröndetes
szaporodásra azonban olyan méretű mobilitás jellem-
ző, amivel semmiféleképpen sem lehet megbirkózni
kellő felkészültség nélkül. Mindenekelőtt tudnunk
kell, hogy a kérdés kezelésében az ausztriai magya-
rokból kell kiindulnunk, s a jövevényeket, átmeneti-
leg Ausztriában tartózkodó, nomadizáló magyarokat
– akár önző módon is – az ausztriai magyar népcso-
port fennmaradása, sőt, erősödése érdekében kell
mozgósítanunk. Ez gyakorlatilag kettős odafigyelést,
bizonyos érdekközösséget feltételez. Mert amíg az
egyik oldalon feltételezhető lenne a befogadó kész-
ség az újakkal szemben, hasonló módon elvárható
lenne a beilleszkedési hajlandóság a jövevények ré-
széről. Ha csak a honosítások szempontjából tekint-
jük is ezt a kérdést, kérdéses, hogy milyen mérték-
ben lennének az újonnan érkezők a magyar népcso-
port hasznára? A kérdés megválaszolása hipotetikus,
már csak azért is, mivel nem állnak rendelkezésre
idevágó felmérések vagy legalábbis megkérdőzeések.

DEÁK ERNŐ

GYÉMÁNT ZSÓFIA

Ausztrália és az ottani magyarok

Magyarok Ausztráliában (Folytatás)

Leviný Ernő (vagy ahogy Rónay Jácint említi em-
lékirataiban, Levényi Ernő) a felvidéki Szepes-Szom-
baton látta meg a napvilágot 1818-ban. Az 1840-es
években Párizsba, majd 1846-ban Londonba uta-
zott, hogy ezüst- és aranyművesként tovább képe-
ze magát. Angliában ékszerüzletet nyitott egy má-
sik ezüstművessel, és bár a szabadságharc idején
nem volt otthon, szívvel- lélekkel támogatta a for-
radalmárokat. Mikor az emigránsok Londonban gyü-
lekeztek, segítette őket, az aranyláz kezdetén pedig ő
is Ausztráliába utazott. 1853-ban kelt útra arany-
ásó szerszámokkal és gépezetekkel. Adelaide-ben
kötött ki, majd Victoriában, és az aranyezők köze-
pén fekvő Castlemaine városában telepedett le.
1864-ben feleségül vette Bertha Hudsonst, és tíz gyer-
mekük született. Leviný 87 éves koráig élt, 1905-ben
halt meg. Hosszú élete során asztali készleteket,
emlék-kupákat, tányérokat, gyertyatartókat, auszt-
ráliai állatokkal díszített tintatartókat készített. Ezek
egy részét ma ausztrál múzeumok őrzik. Házukat
lányai, származásukra emlékezve, Budának neve-
ték el. A házat kuratóriumi bizottsága, mint ausztrál
kultúrtörténeti érdekességet tartja fenn, mint egy
híres művész lakhelyét. Kertje ma esküvők, ünnep-
ségek gyakori színhelye. Kunz Egon így ír róla „Ma-
gyarok Ausztráliában” című művében: „A castle-
maine-i „Buda” kúria a magyarok jó hírének auszt-
rálok által fenntartott műemléke és az ausztráliai
magyarság zarándokhelye.”

Leviný Ernő marandandót alkotott műtárgyaival,
házával, és amellet, hogy tökéletesen beilleszkedett
az ausztrál életbe, szívében, érzéseiben mindig ma-
gyar maradt.

A kivándorló magyarok következő nagyobb hullá-
ma a kiegyezés után irányult Ausztrália felé, és az első
világháború kitöréséig tartott.

1867 után, gazdasági fellendülés Ausztráliában

Az 1867-ben megindult szabad békeidők gazdasá-
gi fellendülést hoztak az országoknak. Ám eközben
több mint félmillió paraszt élt egy holdnál kisebb föl-
dön, és közel háromnegyed milliójuk földje nem érte
el az öt hold nagyságot. 1870-ig még tudtak kubikus-
ként dolgozni a nagyszabású építkezéseken, de a het-
venes évek depressziója elindította Magyarország leg-
nagyobb békeidős kivándorlási hullámát. Az emig-
ránsok két fő csoportra oszlottak: szakemberekre és
földművelőkre. Akadtak még, akik kártyavesztesé-
gek, közelgő anyagi csőd vagy zavaros nőügyek mi-
att hagyták el az országot. Szerepet játszott még a dön-
tésekben a tengeri hajózás kiterjesztése, a balkáni
háborúk és a világháború közeledése.

Míg Magyarországon az ország politikai szabadsá-
gának visszaszerzése indította meg a kor gazdasági
fellendülését, Ausztráliában a gazdasági fejlődés ve-
zetett a nemzeti öntudat kialakulásához. Bár a hatva-
nas évek közepére a New South Wales-i és victoriái
aranymezők többsége már kimerült, 1869-től újabb,
késői aranylázak kezdődtek, melyek eltartottak egé-
szen 1893-ig. Ez vitte Ausztráliába Boldner Gusztá-
vot Dunolly-ba, Asztalos Jánost Hill End-be, Henry
Parkert és Spinichoffer Karolinát Temorába.

1860-tól megerősödött az ausztrál textilipar, az épí-
tőanyagok és italok gyártása, a dohány- feldolgozás
és a fémipar. Mindez, a gyors népességyarapodás-
sal együtt egybeesett a technikai fejlődést és gazda-
godó jövőt ünneplő világkiállítások rendezésével.
1879-ben Sydney-ben, 1888-ban pedig Melbourne-
ben tartottak világkiállítást, hirdetve, hogy a hajdani
figyenctelep virágzó gyarmattá vált. A Sydney-i világ-
kiállításon egy budapesti vasöntő is bemutatta talá-
lmányait. A kiállítás jelentésében ez állt: Ganz és Tár-
sa liszt-hengermalmával „első osztályú külőnrmet”
nyert, egy másik hengermalommal pedig második

díjat. A fegyverek kiállításán a cég gránátja és löve-
déke nyert első díjat. A társaság alapítója, Ganz Ábra-
hám Svájcban született, 1842-ben érkezett Pestre. Itt
a József múmalom beszerelésén dolgozott, majd két
év múlva felállította a saját vasöntődjét Budán. Tíz
évvel később kéregöntésű vasutikerek és malom-
berendezések készítésébe kezdtek. A kiegyezés után
Mechwart András vezetése alatt sikerült elsőként
olyan hengermalmokat készíteniük, melyek megsza-
bott finomságú lisztet tudtak őrölni. Pár éven belül
világhírűvé váltak, Ganz-telepek és kirendeltségek
nyíltak egész Európában és az Egyesült Államokban.
Sikeres ausztráliai bemutatkozásuk után 1886-ban
fiókot nyitottak Melbourne-ben. Nem telt sok időbe,
Ganz malmai minden ausztrál államban és Új-
Zélandon is elterjedtek. 1878-ban létrehozták a cég
villamosági osztályát. A Ganz típusú transzformáto-
rok és a velük való párhuzamos kapcsolás lehetővé
tette a központilag fejlesztett áram elosztását, ezáltal
az utcai világítást is. A Ganz-cégnek és magyar mér-
nökeinek köszönhetően villamosították a victoriái
aranyvárost, Bendigót, valamint Ausztrália legtöbb
bányáját.

Az első világháború és az azt követő évek

Az első világháború kitörésekor az Ausztráliában
élő, Osztrák–Magyar Monarchiában született embe-
rek száma körülbelül háromezer volt, közülük talán
minden tizedik volt magyar. 1914. augusztus 30-án
a szövetségi állam felszólította a Nagy-Britanniával el-
lenséges államok, köztük az Osztrák–Magyar Monar-
chiából érkezett polgárokat, hogy a legközelebbi
rendőrállomáson jelentkés be címüket. Ezután haza-
mehettek, de kötelesek voltak minden költözést be-
jelenteni. A háború alatt a német anyanyelvű beván-
dorlókat sok kellemetlenség érte, esetenként még a
brit állampolgársággal rendelkezőktől is megvonták

a szavazati jogot. A magyarok kisebb létszámuk és
nem német anyanyelvük miatt kevesebb zaklatásnak
voltak kitéve.

A két világháború közötti magyar emigránsok főként
egy amerikai kvótatörvény miatt választották Ausztrá-
liát új lakhelyükkül. Ez az 1921-es kvótatörvény meg-
szabta, hogy a bevándorlók száma az egyes országok-
ból nem lehet évente több, mint az 1900-as Egyesült
Államokban rendezett népszámlálásban talált, ugyan-
abban az országban született személyek 3%-a. Az emi-
att Ausztráliába vándorolt magyarok három kisebb
hullámban érkeztek, és három esemény indította őket
útnak. A trianoni békediktátum, a nemzeti szocializmus
terjedése és a háború utáni nyomor játszottak szere-
pet döntéseikben. Legtöbbjük hamar vezető szerepet
kapott Ausztrália intellektuális életében. Kiemelkedő
eredményeket ért el *Mészáros Andor* szobrász,
Fabinyi Andor könyvkiadó, *Molnár György* építész és
karikaturista, *Orbán Dezső* festőművész és *Barcs Imre*
újságíró. Jelenlétük tágitotta a vendéglátó nép látókör-
ét, és ezzel bizonyos mértékig elősegítette a háború
utáni széleskörű bevándorlás beindítását.

A második világháború után

Ennek az aktív bevándorlás-politikának fő oka a
II. világháború utáni emberhiány volt. Az I. világhá-
ború harcai Ausztrália lakosságát nem érintették,
1942-ben viszont a japán légierő komoly károkat
okozott az északi fővárosban, Darwinban. Ezt újabb
veszteségek követték, melyek szükségessé tették az
emigráció támogatását. Néhány évtized alatt 3 és fél
millió, többségében nem angolszász bevándorló ér-
kezett az országba, és a kontinens lakóinak számát 7
millióról 18 millióra növelte. A bevándorlók között
közel 40 ezer magyar volt. Szülőhazájukból való tá-
vozásuk okai a háború következményei lehettek.

Folytatás a következő számunkban

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Joó Imola, egyetemi tanár

Nem kell megismételni a telefonszámot. A matematikával mindig hadilábon álltam, de a számokat leszolmizálom fejben és a dal-lam alapján megjegyzem – mondja Joó Imo-la a Bécsi Zeneművészeti Egyetem (korábban Zeneakadémia) habilitált professzora, Bécs városának Arany Érdemrend kitüntetettje, a Kodály-módszer képviselője, a kivételes zongoratehetséggel megáldott fiatalok nemzetközi híru pedagógusa, akinek mindhárom gyermeke kiválóan beszél magyarul, bár Ausztriában születtek és itt jártak iskolába. Erre Joó Imola legalább annyira büszke, mint a kitüntetéseire.

Mi a különbség egy habilitált és egy címzetes professzor között?

Nekem nem ajándékozták a professzori címet. Keményen megdolgoztam érte. Hosszú évek zeneakadémiai munkásság után egy nagyon szigorú vizsgát kellett letennem: pedagógiai módszertanból, zeneelméletből és természetesen művészeti tevékenységem is kellett hozzá. A szóbeli vizsga Graz, Salzburg és Bécs professzorai előtt zajlott. 2004-ben vállalkoztam erre a feladatra. Mindig szerettem a kihívásokat. A professzori cím azzal az előnnyel is jár, hogy a nyugdíjba menetel után is taníthatok majd.

1964-ben hagyta el Magyarországot. Miért?

Bár Zempléni Kornél tanítványa voltam és zenei gimnáziumban érettségiztem kitűnőre, kétszer is elutasítottak a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán a származásom miatt. Édesapám, Dr. Joó Sándor, református lelkész híres prédikátor volt. A pasaréti templomban vasárnaponként két istentiszteletet is tartott és persze nem a materializmust hirdette. A templom mindig tele volt, még a katolikusok és a nem hívők is eljöttek meghallgatni őt. Jellemző, hogy bár 40 éve halott, ma is minden évben kiadnak egy könyvet a beszédeiből, írásaiból. Mindezt persze a rendszer nem tűrhette. 1958-ban letartóztatták. Éjjel kopogtak be a rendőrök az elfogatóparanccsal és a házkutatás után elvitték. Hosszú hetek múlva került elő. A börtönélményeiről soha nem beszélt. Nem beszélhetett!

1989 után kikértük az aktáit. „Nem koope-ratív!”- ez volt a vád ellene és megdöbbszent, hogy mennyi besúgó volt körülötte: barátok és kollégák. A házunk előtt évekig egy fekete Pobjeda autó állt, figyelték minden mozdulát. Mi gyerekek - hatan voltunk testvérek- ilyen háttérrel természetesen KISZ-tagok sem voltunk. Ez is rossz pontnak számított a felvé-telimnél.

Hogyan tudott kijönni Ausztriába tanulni?

Édesanyám, aki zongoratanárnő volt, meg-tudta, hogy Semsey Máriát sem vették fel gör-fi származása miatt és ő Ausztriába megy fel-vételizni. Hosszú utánjárással elérte, hogy lá-togató útlevelet kaptam a Hollandiában élő bátyámhoz. Németül nem tudtam. Bécsben re-megő térdekkel szálltam ki a vonatból. Egy is-merős várt rám. Másnap jelentkeztem a Bécsi Zeneakadémiára és azonnal felvettek. Hans Graf professzor lett a tanárom.

Mindez remekül hangzik, de miből élt, hol la-kott?

A bátyám, Árpád akkor már híres karmes-ter volt, ő volt a zseni a családban. Az ő ameri-kai ismerőseinél laktam pár napig. Utána az Evangélikus Frauenschule-ban kaptam szállást és reggelit. Négyen voltunk egy szobában és nem volt zongora, ahol gyakorolhattam volna. Valaki beajánlott egy magyaroknak gyakran segítő bécsi családhoz, gróf Caliceékhez. Ott gyakorolhattam délelőttönként. Naponta fél-órát gyalogoltam hozzájuk. Persze hosszú táv-ra ez sem volt megoldás. Közben újságot árul-tam, reklámokat osztogattam, a Mariahilfer-straßen egy zongoraboltnak játszottam a kun-csaftoknak, zongoraleckéket adtam, hogy pénzhez jussak. Nem tagadom, sokszor fáztam, éheztem és kínzott a honvágy. Caliceék hoz-tak össze Paul Badura-Skodával, a világhíru zongoristával, aki tanított is és a házában, ahol nyolc zongora állt, gyakorolhattam is. Ez óriá-si kitüntetésnek számított. A mai napig jóban vagyok vele és viszem hozzá tehetséges tanít-ványaimat.

Idővel átköltöztem egy katolikus kolostor-ba, ahol bár fizetnem kellett, de volt egy önál-ló szobám, reggelim és a nővérek sokszor meg-hívtak ebédre is. Hat évig laktam náluk. Köz-ben a szerencse is mellém szegődött Badenban.

Éppen Badenban? Hogyan?

Az első zenekari koncertem Badenban volt. Mozart d-moll zongoraversenyét játszottam köl-csönruhában. Először jelent meg a nevem egy plakáton! Micsoda siker és öröm volt! A hang-versenyt követő fogadáson a város előjárói meg-tudták, hogy mekkora gond nekem a havi 750 Sch-et megkeresni a szállásomért. Hatan össze-beszéltek és ettől kezdve fejenként havi 100 Sch-et fizettek a kolostornak. Hat évre megszaba-dultam a pénzszerzés gondjától. Amikor az egyik támogatóm meghalt, átvette egy másik a fizetést és a badeni zeneiskolában taníthattam is 150 Sch-ért. Soha nem felejttem el nekik. Ak-kor elhatároztam, hogyha én egyszer olyan hely-zetbe jutok, én is segíteni fogok a rászorulta-kon. Meg is tettem. Alapítottam egy díjat az édesanyám emlékére, a Molly Joó-Máté Díjat, amit nemzetközi, nagy versenyeken mindig egy tehetséges fiatal zongorista kap.

A badeni hangverseny sorsforduló volt az életemben. A remek kritikák után egyik fellépés követte a másikat, versenyeken indultam, díjakat nyertem.

Mikor végzett a Zeneművészeti Egyetemen?

1971-ben, zongora és pedagógia szakon végeztem kitüntetéssel és azonnal tanári állást is kaptam az Egyetemen. Úgy látszott, hogy egye-nesbe jutottam, most már „csak” tanítók és kon-certezek, de közbe jött a szerelem. Férjhez men-tem és hamarosan kisfiam született. A férjem, szintén magyar, akkor kezdte filmrendezői ta-nulmányait. Három év után elváltunk. A máso-dik házasságomból aztán még két gyermekem született. Életem boldogsága a három gyer-me-kem, otthonunkban kizárólag magyarul folyik a szó. Áron tolmács lett, Victoria zenész, Gá-bor germanisztikát és finnugrisztikát tanult a bécsi egyetemen. Egyedül maradtam velük és ilyen körülmények között a koncertezés háttér-be szorult. Nem lettem nagy, világhíru zongo-raművészno, hiszen a munka, a háztartás és a gyerekek mellett nem tudtam eleget gyakorol-ni. A sors így hozta. Amikor a gyerekek felnőt-tek, egy osztrák karmester hívására többször is nagy sikerrő hangversenyt adtam Szatmárnéme-tiben. Rengeteget gyakoroltam, hiszen húsz évet kellett behoznom. Egy hangverseny megfelelő izomzatot és tréninget is kíván. Felléphettem az osztrák zenei élet fellegvárában, a Musikverein nagyertermében is a K.u.K. Szimfonikus Zenekar-al. 2001-ben megjelent egy CD-m Bartók, Ko-dály, Mozart, Liszt műveivel, majd egy újabb, a Mozart kortárs, J.L. Dussek S-dúr zongoraver-senyével. Közben persze tanítottam és tanítok az egyetemen és rendszeresen tartok kurzuso-kat, előadásokat Ausztriában és külföldön.

Laikusként hogyan képzeljük el egy ilyen kurzust?

Először is meghívna, mondjuk Japánba. A kurzus rendszerint 1–2 hétig tart és már eleve te-hetséges, jó zongoristák vesznek részt rajta, akik finomítani, fejleszteni akarják a tudásukat. Meg-hallgatom egyenként a játékuakat és mindig dicsérrettel kezdem a mondanivalómat. Ez nagyon fontos. Persze azonnal észreveszem, hogy mi nincs rendben. Rendszerint a technikán kell javítani, ez az alap. Minden kéz, újji más, a zongorabillentők viszont egyformák. Minden tanítvány egyedi eset. Tanácsokat, tippeket adok és ezeket ki is próbál-juk. A tanári irányítás fontos, az ő tanácsai szerint gyakorolna a tanítványok. Előfordulhat felfogás-beli tévedés is. Egészen más stílusban kell egy Bac-hot, egy romantikust, vagy egy bécsi klasszikust játszani. A kurzusok végén zárókoncertet adunk. Japánban óriási a zene iránti érdeklődés. Az otta-ni kurzusokon nem ritkán kétszázan is figyelnek minden szavamra és mozdulatomra a teremben. Ausztriában is tartok kurzusokat, például hagyó-mányosan Lassingban és Bécsben.

Az egyetemen a tanítványokat beosztják a ta-nárokhöz, vagy szabad választás van? Voltak ki-ugró tehetséggel rendelkező tanítványai is?

A tanítványaim rendszerint előre kériik, hogy hozzáam kerüljenek. Nyolc egykori növendékem ma kollégám az egyetemen. Ez nagy dolog. Ná-lam tanult a neves zongorista, Christof Berner, aztán a Prima Primissima Díjas Érdi Tamás, aki azóta bejárta a világot. A rendkívül tehetséges, Zágrábban két éve első díjat nyert, pozsonyi Gyöpos Krisztinát is én tanítom. Most már nem veszek fel újabb tanítványokat. Viszont kurzus-okat továbbra is tartok. Gyakran hívnaak nem-zetközi versenyekre zsűritagnak is. Ezt is szíve-sen vállalom. Jó látni, hallani, felfedezni és tá-mogatni az újabb tehetségeket.

FERENCZY KLÁRA

Domokos Pál Péter emlékezete (1901–1992)

Aki a magyar népköltészet ismereteinek és jára-tosságának birtokában van, s azt hallja, hogy mold-vai csángó vagy bukovinai székely, egészen bizo-nyos, hogy azonnal Domokos Pál Péterre is gon-dol. Neve szimbólum Magyarországon, Erdélyben és Moldvában, de a világon szétszóródott magyar-ság körében is.

Két évtizede, 1992. február 19-én hunyt el Bu-dapesten a neves zenetörténész, s a moldvai (csán-gó) magyarság elismert kutatója. Egyes irodalom-történészek által fémjelzett születési helyét a Csíksomlyóhoz közeli Csobotfalvát jelölték meg. Saját szavaival ezt a téves megnevezést emígy he-lyesbíti: “En nem Csobotfalván, hanem Csík-somlyón születtem 1901. június 28-án Péter és Pál napján – innen a keresztnevem.”(Hajdú D. Dé-nesnek adott interjún 1981)

A szorgalmas székely kőműves apa és az egyko-ron a brassói szászoknál szolgáló édesanya hat gyermekáldással ajándékozta meg a Domokos csa-ládot, s akik közül Pál Pétert is Csíksomlyón írták be az anyakönyvbe.

Gyermekeiweit így beszéli el: “Szegénységünk el-lenére gondtalanul boldogító emlékké lettek el. Szegénység? Nem éreztük. Akkor még nem volt ilyen anyagiás az emberek gondolkozása. A Szent Péter és Pál templomunk kántora hamar felismer-te, szépen csengő fiúgyermek szoprán hangom, s kedvelté váltam az orgona mellett. Mikor tanító-képzős bátyám hegedűt hozott a házhoz, ekkor ér-lelődött bennem, hogy megtanulok hegedűlni is.”

Talán e korszak tekinthető a zene iránti kibon-takozás gyökérhajtásainak, alig hatéves korában, amikor elkezdí az elemi iskola első osztályát. Sze-retett tanítónőjére és a zeneoktatójára így emléke-zett: “Családom mellett ők fogták a kezemet, és in-dítottak útnak.” Az elemi osztályok és a középisko-lai tanulmányait a Csíksomlyói Tanítóképző Főis-kolán végezte, és a Budapesti Polgáriskola Tanár-képző Főiskoláján (1926-ban) fejezte be.

Még abban az évben (1926) a Hunyad megyei Vulkánban nyert tanítói állást. Az oktatás terén szerzett kiváló pedagógiai munkájának elismeré-sével 1933-ban egyházmegyei tanfelügyelői kine-vezést kapott. Észak-Erdély visszacsatolása után (1940-44) között a Kolozsvári Állami Tanítóképző igazgatójaként végezte felsőoktatási pedagógiai munkáját.

Bartók és Kodály munkásságának lelkes híve, és tevékenységük folytatójaként ők serkentették a Ma-gyar zenei emlékek felkutatására s közzétételére.

1929-ben állás nélkül maradt, s elindult Mold-

Leégett Krasznahorka vára

Március 10-én a szlovákiai Rozsnyó közelé-ben teljesen leégett a Felvidék egyik ősi ma-gyar szimbólumának, Krasznahorka várának a tetőszerkezete. A tűz a várdombon keletkezett avar és bozóttüzből terjedt át a várra. A pusztító lángok az akkor éppen fújó nagy szélben pillanatok alatt lángba borították a vár teljes, zsindellyel fedett tetőszerkezetét. A tűz követ-keztében a legfelső emeleti gótikus palotate-rem és egy másik nagyerterm is súlyosan káro-sodott. A nagy erőkkal kivonuló tűzoltóknak mintegy három óra alatt sikerült megfékezni a tüzet. Az oltást nehezítette, hogy a várban nincs vízvezeték.

A múzeális gyűjtemények az alsóbb emele-teken szerencsére megmenekültek a pusztulás-tól. A Szlovák Nemzeti Múzeum igazgatása alatt működő vármúzeum munkatársainak fel-mérése szerint a műtárgyak 90 százaléka ép-ségben megmaradt. Ezeket részben a kassai Műszaki Múzeum raktáiraiba illetve a közeli Betlér-i kastélymúzeumba szállították át ideig-lelen időre történő megőrzésre. Részben pe-dig a vár egy biztonságos helyiségében gyűjtöt-ték össze. A várat a rendőrség és a katonaság egységei őrzik. Sürgősen megtörténik a vár ide-iglenes befedése. És haladéktalanul megkez-dik az állandó tetőszerkezet újjáépítését. Mi-vel a vár biztosítva volt, illetékesek azt vélel-mezik, hogy a biztosító által folyósított kártér-ritési összeg fedezi majd az újjáépítés költsé-geit. Ettől függetlenül országos gyűjtést is in-dítottak. A magyar kormány szintén kifejezte segítő szándékét.

Krasznahorka vára a 14. század elején kez-dett épülni. Fontos szerepet főleg a török há-borúk idején töltött be. A 17. század közepétől az Andrássyak családi fészkeként ismert, egé-szen a 20. század elejéig. A vár egy részét a csa-lád már 1902-től múzeumnak rendezte be. Ez a Felvidék egyik legjobb eredeti állapotban fenn-maradt vára. Hivatalos ígéretek szerint a vár-múzeumot már a következő évben ismét láto-gathatóvá teszik a nagyközönség számára.

vába, hogy ott felderítthesse a Bartók Béla által is-meretlennek minősített csángó népzénet. Az útja során szerzett tapasztalatok azonban rákénysze-rítették arra a megállapításra, hogy nem elégedhet meg a moldvai magyarok élő népi kultúrájának fel-térképezésével, hanem meg kell ismertetni a csán-gó magyarságot történelmükkel és sorsukkal is. “Vándorapostol módjára járta be a moldvai falva-kat és gyűjtötte az ott élő magyarságra vonatkozó társadalmi és néprajzi anyagot.” (írta róla Szabó T. Attila)

Megírta irodalmi alkotásainak egyik legrango-sabb művét: “A moldvai magyarság” című könyvét, amelyben az évszázadokon át kialakult csángó ma-gyarság társadalmi és történelmi viszonyait számos hiteles, kordokumentációs írárok alapján tárta fel. A könyv 1931-ben került nyomtatás alá. Csíksze-redában tíz év alatt négy kiadást ért meg. Az újabb kiadások megjelenésétét nem csupán az indokol-ta, hogy szinte hozzáférhetetlenné vált a nagyszá-mú olvasók számára, hanem a feltárt újabb doku-mentumok alapján jelentősen átdolgozta művét. Ezt példázza a negyedik bővített kiadás, amelyben újabb 120 csángó balladát és 89 népdalt közölt. Könyvének kiadása élénk visszhangra talált mind Budapesten, mind Erdélyben. Több mint ötven méltató újságcikk közül legnagyobb hatású volt Herczeg Ferenc vezércikke a Pesti Hírlapban.

Közvetlen baráti kapcsolatokat ápolt Márton Áronnal (1896-1980), az erdélyi magyarságot vé-delmező püspökkel, akiről megírta a „RENDÜLET-LENÜL” című könyvét. Részletes, hiteles, harsapok, írások, levelek összegyűjtésével emlékeztet a kivéte-lesen nehéz időkre eső püspökség megpróbáltatá-saira, s a püspök tizenhat esztendő s börtön és házőrizeti korszakára. A könyv tartalmi értékéhez szorosan kapcsolódik Márton Áron püspök, mint a romániai jogfosztott magyarság védelmezője, re-ményt nyújtó szavai: “a magyarság egy és osztha-tallan, éljenek tagjai a világ bármelyik pontján is.”

„Domokos Pál Péter annak az érzelmi kultúrának volt a megőrzője, amelyet az erdélyi magyarság év-százados érzékenysége teremtett meg. Ezért aggá-lyoskodásaival éppen a legidősebb gondok őrzője maradhatott mindvégig.” (Balogh Júlia-1981)

A magyar népköltészet és azon belül a moldvai csángó magyarság felbecsülhetetlen folklórkincséi-nek gyűjtésével Domokos Pál Péter kerek, egész kulturális hagyatékot rögzített a magyar folklorisztikának, s amellyel beírta nevét a magyar irodalom századainak korszakalkotó történetébe.

RADULY FERENC

A szlovák rendőrség még a tüzeset napján felderítette a tűz okozóit. Bejelentették, hogy a várdombot takaró száraz füvet és bozótost két 11 és 12 éves roma fiatal gyújtotta fel cigarettá-zás közben.

Szlovákia és Magyarország egész lakossága nagy részvétellel figyeli az ősi emlékmű értelmet-len pusztulásáról szóló híreket. A közeli falvak lakossága pedig egységesen kíván részt ven-ni a károk helyreállításában.

- as -

Czettler Antal (1925–2012)

Életének 87. évében, hosszan tartó betegség után meghalt Czettler Antal jogász, történész – a két világháború közötti magyar történelem és a II. világháború kutatóját 2012. január 21-én, Budapesten érte a halál.

Czettler Antal 1925-ben született. Segédmun-kásként, könyvtárosként, tolmácsként dolgo-zott, majd 1968-ban Svájcba emigrált. Ott kez-dett foglalkozni a két világháború közötti ma-gyar történelemmel. Számos tanulmánya a Müncheni Magyar Intézet évkönyvében jelent meg németül. Szintén az Intézet kiadásában je-lent meg önálló kötetként Teleki Pál és Magyar-ország külpolitikája 1939-1941 c. munkája né-metül 1996-ban. Magyarul a Kairosz Kiadó adta ki 1997-ben. Egyes tanulmányait folytatásokban a Bécsi Napló is közölte.

A legfrissebb nemzetközi szakirodalom fel-használásával kutatta a II. Világháború fordu-lópontjait, az amerikai, angol szerepvállalást. A témáról szóló tanulmányai A II. Világháború rejtett erővonalai címmel jelentek meg a Kairosz Kiadónál 2006-ban.

A rendszerváltozás után Czettler Antal rend-szeresen hazalátogatott, előadásokat tartott, cik-keket írt a Valóságba, a Magyar Szemlébe, a Magyar Nemzetbe és a Heti Válaszba.

Aláírta Trianont és kezdeményezte Szálasi elmegyógyászati vizsgálatát

A történelmi Magyarországot feldaraboló trianoni békediktátumot 1920. június 4-én a versailles-i Grand Trianon Cotelte-termében a magyar kormány megbízásából és felhatalmazásából előbb Dr. Benárd Ágost népjóléti és munkaügyi miniszter, majd őt követően Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter látta el kézjegyével. Dr. Benárd Ágost Horthy Miklós kormányzó, Simonyi-Semadam Sándor miniszterelnök és gróf Teleki Pál külügyminiszter személyes kérésére és nem kis unszolására vállalta el ezt a hálátlan feladatot. A Külügyminisztérium adminisztratív vezetésével megbízott államtitkárnak – mai értelmezés szerint a külügyi államtitkári (külügyminiszter helyettesi) beosztásról van szó – a megbízható és fegyelmezett állami tisztviselőnek, Drasche-Lázár Alfrédnak pedig, mintegy munkaköri feladatként lett előírva a küldöttségben való részvétel és az aláírás kényszerű kötelezettsége.

Megjegyzendő tény, hogy a trianoni diktátumot aláíró két személyről vajmi keveset tud a magyar közvélemény, s még a történeti irodalom sincs igazán tisztában Trianon előtti és utáni szerepükről, politikai és közéleti tevékenységükről. Jelen írás nem tudja és nem is akarja ezt a hiányosságot pótolni, csupán arra vállalkozik, hogy az aláírók egyikének, nevezetesen Dr. Benárd Ágostnak 1920. utáni életéből felvillant néhány érdekes, talán a szélesebb olvasóközönséget is érdeklő epizódot.

Ellentétben a személyét megemlítő munkákban közöltekkel, Benárd a trianoni aláírást követően egyáltalán nem távozott a politikai és közéletből. Éppen ellenkezőleg. A politikából való távozás, vagy a miniszterségről való lemondás meg sem fordult a fejében. Simonyi-Semadam Sándor kormánya ugyan a trianoni aláírást követően benyújtotta lemondását, de az 1920. július 19-én megalakult első Teleki-kormány népjóléti és munkaügyi miniszteri tárcáját ismételten Benárd Ágost kapta. Az 1921. április 14-ig tartó, a Simonyi-Semadam-kormány hivatali idejét is ide számítható tizenhárom hónapos miniszteri tevékenysége alatt Benárd Ágost számos törvényjavaslattal állt elő. Ilyen volt például a munkásbiztosítás reformjáról, a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvak ellátásáról, a gyógyszerészügyről, a közegészségügyről, az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosításáról, vagy a Hadigonozó Hivatalnál állások rendszeresítéséről és betöltéséről szóló törvénykezdeményezés. Benárd Ágost

ez alatt a tizenhárom hónap alatt nemcsak szakpolitikusként vált ismertté, hanem egyúttal a keresztényszocialista mozgalom meghatározó személyiségévé is kinőtte magát. Benárd az 1921 tavaszán megalakult Bethlen-kormánynak már nem lett tagja, de mint nemzetgyűlési képviselő továbbra is a politikai élet aktív szereplője maradt. Az 1926-os választásokon már nem indult, hanem visszatért eredeti hivatásához a gyógyításhoz, s az Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI) osztályvezető főorvosaként dolgozott. A politikától látszólag visszavonult ugyan – bár az Ébredő Magyarok Egyesületében tagságát megtartotta –, de a közéletnek továbbra is ismert és aktív szereplője maradt.

Tiszteletbeli tagja volt a Széchenyi Szövetségnek, a Keresztény Nótisztviselők Országos Szövetségének, a Munkások Rokkant- és Nyugdíjgyesületének. 1932-től vezetőségi tagja az Országos Liszt Ferenc Társásgnak, elnöke a magyar külpolitika támogatására alakult Magyar Eszperantó Egyesületnek (Föderáció) a Keresztény Szocialista Egészségügyi Alkalmazottak Országos Szövetségének, valamint a Magyar Kutyatenyésztők Egyesületének. A magyar fajkutyatenyésztés egyik elharcosaként vallotta: „Csak annak a nemzetnek van jövője, mely megbecsüli önmagát. Csak az a nemzet becsüli meg önmagát, mely megbecsüli értékeit. Szeressük és becsüljük meg a magyar kutyát.”

Talán nem állunk messze a valóságtól, ha Benárd Ágost közéleti szerepvállalásaiból azt feltételezzük, hogy tudatosan készült a politikai életbe történő visszatérésre. Erre 1935-ben nyílt alkalmá. Gömbös Gyula felkérésére elvállalta a kormánypárt (Nemzeti Egység Pártja) egyéni képviselőjelöltségét a veszprémi választókerületben. A miniszterelnök bízott és számított az egykori népjóléti és munkaügyi miniszter szakértelmére, szakmai tapasztalatára, közéleti ismertségére, s tisztában volt elkötelezett keresztényszocialista felfogásával. Fontos szerepet szánt, szánhatót neki a kormány szociális és népjóléti politikájának megalkotása és végrehajtása terén.

Az akkor 55. évében járó Benárd Ágost a tőle megszokott hatalmas energiával vágott neki a választási küzdelemnek. Ellenfele a Nemzeti Legitimista Néppárt vezérégyénisége, a kiváló szónok és rutinos politikus Grieger Miklós apátplébános volt. Az 1935. március 31-én megtartott választáson Benárd a szavazatok 60%-ának megszerzésével fölényesen nyer-

te meg a választásokat és lett a veszprémi választási körzet egyéni, kormánypárti képviselője.

Benárd Ágost a királynék városának országgyűlési képviselőjeként is országos jelentőségű politikus maradt. Parlamenti hozzászólásait – ritkán, s mindig csak lényegi és fajsúlyos kérdésekben kért szót – mindig nagy figyelem és érdeklődés kísérte. Sokat tanult az 1920-26 közötti nemzetgyűlési időszakból. Pontosan tudta, hogy a jelentős politikai kérdések sosem a plenáris üléseken dőlnek el. A politikai adok-kapok logikáját és technikáját kiválóan értette és alkalmazta. Kiváló kapcsolatokat ápolt a korszak vezető magyar politikai elitjével, s ha szükség volt rá, ismertségét és szakmai befolyását is felhasználta a kormányzati politika támogatásának érdekében. Ez történt 1938-39 fordulóján is, amikor feltételezhetően, de még nem bizonyítottan Teleki Pál kérésére az egyre erősödő nyilas mozgalom visszaszorítása érdekében Benárd Ágost elmegyógyászati szakvéleményt készíttetett Szálasi Ferenc „Cél és követelések” című munkájáról kollégájával, Dr. Kluge András pszichiáterrel. A mintegy hét oldalas szakvéleményt Benárd Teleki Pálhoz és Imrédy Bélához is eljuttatta. A Szálásira névze meglehetősen kompromittáló pszichiátriai szakvélemény politikai utólete egyelőre ismeretlen, illetve feltáratlan. Egy azonban biztos: Szálasiék előtt mindez nem maradt titokban, akárcsak Benárd Ágost nyílasellenes politikai nézetek is.

A korszak sokszor nehezen érthető eszmei, ideológiai viszonyait jól jellemzik Benárd Ágost nézetei, melyben egymás mellett megfértek az első zsidótörvény mellett felszólaló, s azt megszavazó keresztényszocialista elveket valló kormánypárti képviselő antiszemita gondolatai és az elkötelezett Szálasi- és nyilasellenesség.

A Szálasi elmeállapotáról 1939-ben pszichiátriai szakvéleményt készíttetett. A 7 oldalas elmeszakértői vélemény konklúziója:

„Szálasi Ferenc 1935-ben kiadott Cél és Követelések című munkája a schizophren lelkiállapatra kardinalisan jellemző elmetünetek oly sokaságát mutatja, hogy még annak is, aki politikai téren a magyar messiásvárás kielégítését vagy egyes programpontok tekintetében a mitől eltérő kormányzást követelne s így a Szálasi mozgalomnak híve vagy követője lenne, a legnagyobb aggodalommal kell tekinteni Szálasi elmealkotottságára s a magyar jövő érdekében legalább is arra törekedni, hogy őt és a mozgalmat egy-

Parti örség

mástól szeparálják és más vezetőre bízzák. Szálasi jelenlegi mártyr tetszelése csak arra alkalmas, hogy a mozgalomban pont annak a személyi hitelét növeljék, kivel szemben az eddigiek alapján is a legsúlyosabb elmeorvosi aggályok, sőt bizonyítékok állanak fent.”*)

Benárd Ágost helyzete 1944. október 15-e, a nyilas hatalomátvétel után egyre veszélyesebbé vált. Lakását folyamatosan megfigyelték, a hozzá érkező személyeket igazoltatták. Benárd úgy érezhette, hogy élete veszélyben forog. Ezért 1944. november végén feleségével együtt elhagyta az országot és Bécsbe távozott. Annak érdekében, hogy teljesen kivonja magát a magyar állam joghatósága alól, az akkor 64 éves Benárd belépett az SS-be, s egészen a háború végéig eredeti hivatását gyakorolva, elsősorban magyar hadikórházakban katonaeorvosként szolgált. Benárdot mindez a nyilasok bosszújától ugyan megmentette, de az SS-be történt belépéséért valamint az első zsidótörvény melletti hangzatos kiállásáért és annak megszavazásáért a háború után a budapesti népbíróság előtt kellett felelnie.

*) A dokumentum forrása: a 2007. december 31-én megszüntetett és bezárt Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetet (OPNI) Pszichiátriai Múzeuma. A dokumentumot a Múzeum egykori vezetője Pleszniv Edít muzeológus-művészettörténész bocsátotta rendelkezésemre, amit ezúton is köszönök.

VÍZI LÁSZLÓ TAMÁS

A bécsi Mária Terézia-emlékmű magyar vonatkozásai

A bécsi belvárosban álló Mária Terézia emlékmű, mind a bécsiek, mind a külföldi látogatók számára jól ismert, de kevesen ismerik magyar vonatkozásait.

A bécsi Burgringen, a Maria-Theresien Platzon felállított emlékmű, a vele szemben lévő Új Hofburg szobrainak folytatásaként készült, azonban Savoyai Jenő (1663–1736) és Habsburg Károly (1649–1664) főherceg lovas szobrait, minden tekintetben felülmúlta, mind monumentalitásban, mind költségekben.

Mária Terézia (1740–1780) apja halála után, háború kezdődött az osztrák örökség megszerzéséért. 1741. szeptember 11-én, két évvel egy vesztés török háború, és tizenkét éves törvényhozási kényszerszünet után, Mária Terézia a Pozsonyban összegyűlt magyar országgyűléshez fordult, hogy segítsenek neki fegyverrel megmenteni birodalmát. A magyar nemesek kiálltak mellette, az osztrák örökösödési háborúban 11 magyar huszárezred, mintegy 35 000 katona harcolt a Habsburg trónért Európa hadszínterein.

A Mária Terézia-emlékmű tervezetét a neves osztrák történész Alfred von Arneth (1819–1897) lovag készítette, aki 10 kötetes monográfiát írt Mária Terézia életéről és uralkodásáról. A tervezetében megjelölte a jövőendő emlékmű küldetését: *„Ennek a műalkotásnak nemcsak az uralkodónőnek kell emléket állítnia, hanem egyenlő arányban kell a tiszteletet kifejeznie a tábornokai, az államférfiút, a tanácsadóit, kora művészete és tudománya felé. Röviden: a trónjának támaszainak, nem mint mellékalakoknak, dísznek, hanem mint az uralmának az oszlopaiként kell szerepelniük.* ”

Az emlékmű kivitelezését három pályázó szobrászművész közül Kaspar Zumbusch.(1830–1915) nyerte meg. A királynő emlékművét 1887-ben fejezte be, az ünnepélyes leleplezésre, 1888. május 13-án, az uralkodónő születésnapján került sor, több mint 10 ezer vendég jelenlétében, az ünnepségek 30 ezer guldenbe kerültek..

Az emlékmű méretei szerint, 632 m²-en, 19,36 méter magasságával, amelyen az uralkodónő ülő szobra 6 méter magas, ma Bécs és Közép-Európa legnagyobb köztéri műalkotása.

Az emlékmű tetején, a trónján ülő Mária Terézia jobb kezével üdvözlí a népet, baljában a jogart és a *Pragmatica sanctio* oklevélét tartja. A fején nem koronát, hanem egy diadémot visel, mert nem tudták eldönteni, hogy melyik koronát viselje. A magyar vagy

a cseh királyi korona, hódolati jelzés lett volna, az egyik vagy a másik nemzet felé, már azonban Arneth programtervezetében leszögezte, *„ügyeljének arra, hogy ne valami magyar módon díszített ruhát válasszanak.* ”. Ezért kompromisszumos megoldást találtak, az ékszer-fejék a birodalom egységét jelképezte.”

Az emlékmű négy oldalán, kiugró talpazaton a hadvezérek: Gideon Ernst Laudon (1717–1790) báró, Leopold Joseph Daun (1705–1766) gróf, Ludwig Andreas Khevenhüller (1683–1744) gróf, Otto Ferdinand Traun (1677–1748) gróf lovas szobrai állnak.

Az uralkodónő lábánál a tanácsadók, a külpolitika képviselői találhatók, elől Wenzel Anton Dominik Kaunitz (1711–1794) gróf, államkancellár, mögötte a felső domborművön a cseh alkancellár és II. József nevelője, Johann Christoph von Bartenstein (1689–1767) báró, Gundakar Thomas Starhemberg (1663–1745) gróf, tábornok és a diplomata Claudius Florimunde Mercy d' Argenteau (1727–1794) gróf áll. A háttéri domborművön a Gloriette látható.

Az uralkodónőtől jobbra, az állam- és a közigazgatás képviselői: elől Friedrich Wilhelm Haugwitz (1702–1765) gróf, birodalmi miniszter és a belső közigazgatás újjászervezője, mögötte a magyar államférfi Grassalkovich Antal (1694–1771) gróf, Samuel Bruckenthal (1721–1803) báró, erdélyi udvari kancellár, Paul von Riegger (1705–1775) az uralkodónő jogásza és Carl Anton von Martini (1726–1800), a törvények kodifikációs munkatársa, valamint az íróember Josef Sonnenfels (1732–1817) találhatók. A dombormű háttere: a Hofburg tanácskozóterme.

A hátoldalon állnak a hadsereg képviselői: elől a tüzéség újjászervezője Wenzel Liechtenstein (1696–1772) herceg, mögötte a katonai újjászervező tábornok, Franz Moritz Lacy (1725–1801) gróf, a bátor huszár parancsnok Hadik András (1710–1790) és Mária Terézia másik magyar tábornoka, Nádasdy Ferenc Lajos (1708–1783) gróf. A dombormű háttere: a bécsűj-helyi vár.

Az uralkodónő baloldalán találhatók a tudomány és a művészet képviselői: elől udvari orvosa, Gerhard van Swieten (1700–1772), mögötte a domborművön, a jezsuita szerzetes numizmatikus Joseph Hilarius Eckhel (1737–1798), a magyar történész Pray György (1723-1801), a zeneszerző Christoph Wilibald Gluck (17141–787), Joseph Haydn (1732–1809), és Wolf

gang Amadeus Mozart (1756–1791), mint gyermek. A dombormű háttere: a Régi Egyetem.

Az emlékművön négy magyar vonatkozású szobrot találunk: Grassalkovich Antal, Hadik András, Nádasdy Lajos, Pray György személyében:

GRASSALKOVICH ANTAL tanulmányait 1705–1711 között a nagyszombati jezsuita gimnáziumban és a nyitrai piaristáknál végezte. 1715-ben ügyvédi vizsgát tett, majd utána fényes hivatalnoki karriert futott be. 1716-ban a Magyar Királyi Udvari Kamara kinevezte budai kerületéhez ügyvédnek Budára. 1720-ban királyi jogügyi igazgató, 1724-től udvari tanácsos, 1727-től az Újraszerzeményezési Bizottság elnöke. 1731-től 1748-ig személynök, 1748-tól kamaraelnök. 1736-ban báró, majd 1743-ban grófi rangot kapott. 1751-től koronőr. Hatalmas birtokokat szerzett a Duna-Tisza közén. Az 1741-es országgyűlésen közreműködött abban, hogy a rendek megszavazták a katonai segítséget Mária Teréziának, valamint Lotaringiai Ferencet elismerték kormányzótársnak. Birtokain jelentős mértékben előmozdította a magyarországi német telepítést. Gödöllőn és Hatvanban két kastélyt építtetett, az itteni uradlaiból mintagazdaságokat alakított ki.

HADIK ANDRÁS 1720-tól a jezsuitáknál tanult, szerzetesnek készült, majd váratlan fordulattal felcsapott huszárnak. Az osztrák-török háborúban szerzett érdemei révén 1736-ban kapitány lett. A hétéves háborúban (1756–1763), amelyben Szilézia birtokáért csapott össze Mária Terézia és II. Frigyes porosz király, számos huszárcsínyt hajtott végre. Amikor 1757-ben a kolíni csatában az osztrák seregek megverték II. Frigyes porosz király csapatait, Hadikot a védtelenül hagyott Berlin ellen küldték. Hadik 1757. október 11-én indult minden idők leghíresebb huszárcsínyére. A porosz csapatok Spandauba menekültek, a királyné a magyarok lovagiasságára apellálva kért a városnak kíméletet. A várostanács rendelkezése alapján, nyolc óra alatt 253 ezer tallér hadisarcot fizettek. A magyarokat ekkor már bekerítés fenyegette. Négynapos visszavonulásukat 40 kilométeres napi átlaggal tették meg, 426 foglyot ejtettek, hét zászlót zsákmányoltak, 88 embert vesztektek, és 300 ezer tallért zsákmányoltak. A gavallér huszártiszt Mária Teréziának 24 pár női kesztyűt is kiprészelt az ellenségtől, bár később kiderült, hogy a rosszmájú berliniek csupa balkezest küldtek. Az uralkodónő ennek ellenére 3000 dukáttal jutalmazta Hadikot, aki megkapta a kolíni győzelem

emlékére alapított Mária Terézia-rend nagykeresztjét is. Hadik 1756-tól altábornagy, majd hadosztályparancsnok, 1762–1763-ban a sziléziai császári fősereg parancsnokaként tanúsított vitézségéért grófi rangra emelték. 1763-ban két francia, egy török és három porosz hadjáratban vett részt, 1764 és 1768 között Erdély katonai parancsnoka, királyi biztosa és a kormányszék vezetője volt. Ekkor javasolta – Magyarországon elsőként – a jobbágyrendszer felszámolását. 1772-ben a Lengyelországot az első felosztás után megszálló osztrák csapatok főparancsnoka és a birodalomhoz csatolt területek, Galícia és Ladoméria első polgári kormányzója volt. 1774-ben lett tábornagy, és Mária Terézia abban az évben a bécsi Udvari Haditanács elnökévé nevezte ki. 1777-ben II. József német-római birodalmi gróffá tette. II. József 1789-ben a 79 éves Hadikot nevezte ki a török elleni háború fővezérévé, de a posztról Belgrád alatt szerzett sebesülése miatt lemondott.

NÁDASDY FERENC LAJOS gróf 1743-tól az osztrák örökösödési háborúban harcolt. Nagy részben neki köszönhető az osztrák seregek győzelme Kolínnál, 1757-ben. Ugyancsak ebben az évben elfoglalta Schweidnitz erődjét. 1756-tól horvát bán, majd 1758-ban Mária Terézia kinevezte tábornagnak.

PRAY GYÖRGY tanulmányait Pozsonyban és Bécsben végezte, 1740-ben lépett be a Jézus Társaságába. Jezuita tanárként Magyarországon (Pécs, Nagyszombat, Nagyvárad, Trencsén, Pozsony, Rozsnyó és Székesfehérvár) működött. 1754-ben a bécsi Theresianumban lett a poétika tanára, majd ismét Magyarországra helyezték teológiai tanárnak (Győr, Nagyszombat, Buda). A jezsuita rend feloszlátása után (1773) Mária Terézia Magyarország történetirójának, majd 1777-ben – a nagyszombati egyetemet Budára helyezésekor –, az egyetem első könyvtárosának, végül kanonoknak és apátnak nevezte ki. Róla kapta nevét a Pray-kódex és egyben nevéhez fűződik legrégibb összefüggő nyelvemlékünk, a Halotti Beszéd felfedezése is. Számos könyvében foglalkozott Magyarország történetével, a magyar történettudomány egyik megalapozója. Mint a magyar kritikai történettudomány megteremtőjének, nemzeti múltunk avatott tollú feltárójának nagyon jelentős szerepe volt a nemzeti újjászületés, a múlt hagyományaiban gyökerező hazafias öntudat előkészítésében.

BIKFALVI GÉZA

METYKÓ GÉZA

A garmada gyomra

(Filmnovella)

Az út göröngyös volt, de nem teljesen száraz. Jancsi ördögszekérrel és számártóvissel szegélyezett dűlőúton mendegélt a gizgazos határ egyenes vonalú, hajszálvékony pereme irányába. Délen csak egy kis kiemelkedés, valamiféle zöldes-sárgás halom; melyet, mintha a Mindenható csak úgy odapottyantott volna; zavarta az ég és föld nyílegyenes találkozását.

Erre a földháttra szándékozott Jancsi felmászni.

Lába előtt nehéz kocsikerekek, meg súlyos lovak patái hagytak nyomokat. A perzselő napfény megrepesztette, s már majdnem teljesen kiszárította a vájatokat.

Jancsi meztláb; néha megállt, s belesüllyesztette az egyik lábfejét a félig kiszáradt tócsákba. Újra és újra sárgásbarna repedések közé taposott, ameddig elérte a finom, jóleső érzést: talpán a hús iszapot; a sziksós talaj ólomsúlyú agyagát.

Idegen katonák ilyen meddő földből hordták össze a környék egyetlen dombját, hogy tömör halmazával felfogja a puha testeken és szilárd tárgyakon átlótt golyókat.

A földhányást ma már nem használja katonaság.

A megszállók kivonultak az országból, s minden megváltozott. Csak a garmada, gyomrában a sok értékes ólom és nemesfémekkel emlékeztette a környék lakosságát a nyomasztó, veszedelmes időkre.

Nemsokára, gondolta Jancsi, a domb is átalakul: teljesen benövi az akác!

Falujától nem messze és mégis vagy huszonöt percen át mendegélt, nézelődött a pacsirták után amikor elérte a lövedékek bányáját. Sán-

dorral, legjobb barátjával nem is olyan régen járt már a magaslaton, s a két barát, tarisznyáikban bár nehéz súlyú ám értékes „hadizsákmánnyal” érkezett haza.

Még egy forduló, és kitelik az összegyűjtött rézből akár egy bicikli is! – reménykedett Jancsi, aki ezen a napon egyedül szánta rá magát a kiruccanásra.

Amikor elérte a dombot, mely tekintete előtt most már, mint egy laposra csapott hegy magaslott, kinyitotta a kulcsát, s gurgulázva ivott belőle. De egy-két korty után a tűző naptól felmelegedett poshadt folyadéktól tüstént hányinger ingerelte garatját, és ezen, egyelőre, az öklendezésbe elegyedett szentségelés sem változtatott semmit. Szerencsére Jancsi fulladási tünetei csakhamar lecsillapodtak, s kis idő múltával jobban is érezte magát. Ekkor ingujjával, heves mozdulatokkal körültörülte a szája szélét, azután a kivörösödött, izzadságcseppekkel borított arcát, s máris több bizalommal nézett az egykor vérrrel itatott agyagdombra.

Később, négykézlábra ereszkedve, céltudatosan küszört felfelé az omlós dombhajlaton, melynek felszínét esős időjáráskor csak az akácfa gyökerei tartottak még össze.

Jancsi az ágak és bozótok tuskéit kerülve, nyolc-kilenc méter kapaszkodás után megpihent. Majd még egyszer mélyet lélegzett, gyorsan előkotorta zsebéből bugylibicskáját és möhön belevésett a domb lágy gyomrába.

A faluban a gazda, a „komótos” Kerekes Béni bácsi éppen a hámot szedte lováról, mikor a dőrej hanghulláma elérte füle szurdokát.

A jóember erre aggódva tekintett az Úr felé, csak nem Ő mennydörgött-e?

pszichológia ostobasága. Valójában akartuk elfogadni és szeretni egymást és erre nem találtunk alkalmat.

A versmondás meglepte az értékelőket. Nem volt felkészítő tanárom, és ez összezavarta a megszokott pontozást. Hiszen előre tudták, melyik kolléga tanítja be olyan remekül a gyermeket. Az a gyermek a legjobb, aki legjobban adja vissza a tanári utasításokat. Kitaláltak valami különdíjat, és az iskolák városi szintű versenyére már felkészítő tanárt kaptam. Látam rajta, mennyire görcsöl és igyekszik sikert aratni. Hiszen a siker valójában mindig a tanáré... Egyetlen kérésem az volt, hogy Attila versét mondhassam. A versenyt megnyertem. de ennek semmi üzenete nem volt számomra. Arra vártam, hogy ismét alkalm legyen megélni a versmondás varázslatát.

Hogyha fényő lennék, nem mondatnék verset a barátainak a pattogó tűz mellett. Nem ölelném a fákat, bár ez most mozgalm. Levelek kaphatsz meg jelszavakat festenek minden felé a virtuális falakra. Öleld meg és aztán mondd el, milyen volt.

A bölcsességkeresés közben egy dús lombú tölgyet találtam. Leheveredtem alá és ugyanolyan boldog voltam, mint valaha az első versmondáskor, le sem kellett hunynom a szemem. A lomb szűrte a napfényt és szeimeim itták, míg belebódultam. Feltérdeltem és átöleltem a fa törzsét szemem lehunyva. Biztos voltam benne, hogy ez a megvilágosodás rendkívüli pillanata lesz, amiről annyit olvastam már. Sziszegve eresztettem el a fát, mert kézfejemet fájdalom, aztán viszketés járta át. Valami bogár menekült rémülten. Megráztam kezem. Eridj a csudába!

Oda a varázs, oda a nagy pillanat. Elrontottam mindent. Vakargattam, nyalogattam a kezem és csálódottan emeltem fel fejem a lomb felé. A belső mondatok tiszták és egyszerűek voltak.

Én tölgy vagyok, itt állok, nézz rám, ilyen egyszerű. Leültem hát a fa alá, hátamat addig igazgattam, amíg azt nem éreztem, hogy gerincem egészen a törzséhez simul.

Tiszteletre méltó dolog fának lenni, gondoltam és hagytam, hogy kócolja hajam a kéreg, amikor összebújunk. A fára bíztam magam, hogy megmutatkozzon, hiszen eddig észre sem vettem, Tele volt a fejem képekkel a szent fáról, aki évszázadok óta őrzi a titkokat, amit átad majd nekem. Itt ez a fa, ami nem akar másnak látszani és arra kér, söpörjem ki fejemből a sok lomot. Nem bánom, menjünk haza.

Még nem nyitom ki a szemem. Mégis beszűrődik a fény. Szemhéjam, mint a tölgy lombja. Reggel van. Újra itt. Mi is volt tegnap, könyv a keltákról és a bárdokról? Aztán az elalvás előtti elhatározás, hogy meg kell írni a magyar bárdok történetét. Igen, így volt. Ami van, megint egyszerűbb. Bárdok pedig vannak, de sosem avattak nőket bárdná. Ébresztő.

Kecskemét

SZ. KÖVESDI MÁRIA

Bárdok pedig vannak

A Bárd olyan, aki verset ír, dalnok, művész, gyógyító jóvendőmondo amagyar költészetben mindez természetes, Bárdjainkat hosszan sorolhatjuk.

Még nem nyitom ki a szemem. Mégis beszűrődik a fény. Szemhéjam, mint a tölgy lombja. Reggel van. Újra itt. Egy történet új fejezete.

Ne kérdezz semmit. Szóval amint fent úgy lent. Innen indultunk el egy hete. A fényő a kertemben vagy a kutyám, irigylésre méltóan teszi a dolgát és boldog. Mi lehet a titkuk? Hogyha fényő lennék... nem lehet, már nem.

Elég, ha visszamegyek a gyermekkorba? Jó. De kinek a gyermekkorába, a tiedbe vagy az egész emberiségébe? No persze megint a túllépés a mai kocmán a mindenségig és tovább, ahogy a költő szólal meg benned folyvást, Attila. Te túléltél a mai kocmán és tanítottál, vagyis még most is, itt és most. Ez a divatos fordulat a „beavatásért” „sorban állók között”.

Igen, ő vezet. Amikor először olvastam, még nem hallottam a Gururól. Tanító volt szokásban helyetle. Egész népetem fogom, nem középiskolás fokon taní-tani. Ezt írta és ettől megkönnyebültem. Én is a nép vagyok.

A költő, mint tanító. Tízéves koromban indultam az iskolában az első szavalóversenyen. Kosztolányi versét mondtam a doktor bácsiról. A többiek gyorsan tudták a szöveget, általában otthon is tanult a mama velük, nekem nehezen ment a biflázás.

Amint elkezdtem olvasni a sorokat elragadtott a képzelet és szinte éreztem az áldott öreg kezét, ahogyan homlokomat simogatja. Az idő szalad, én nem haladtam a szövegtanulásban. Az esélytelenek nyugalmával álltam a tábla elé a tanteremben és kissé kívártam a csendben, elkezdjem-e egyáltalán. Eltűnt szemem elől az osztályterem és kellemesen homályos, derengő fényben az utcán közeledett felém a doktor bácsi. Megszólaltam, hiszen megláttam – áldott öregember... így mondtam el a verset, és az utolsó szavaknál már újra a tanterem széksorait, a csillogó szemeket figyeltem.

Cseppet sem volt fontos, hogy ezért még oklevél meg elismerés jár. Anyámnak jó lett volna örömet szerezni, de nem járt be az iskolába csevegni a tanárokkal. Tejeskannákat cipelt, kenyeret mért a pultnál és mindenki hozzá vitte gondjait, sérelmeit is. Elsősülött gyermeke, a nővérem korai halála óta csak az számít, ott nem lappang-e bennem valami alattomos kör. Minden apróságért orvosnál voltunk és naponta háromszor undorító kanalas orvosságok telepedtek a nyelvemre. Le is kellett nyelni. Anyám ismerte minden praktikám, ahogy számban tartok, mosolygva, aztán kiköpöm amint nem lát. Talán majd máskor a játszmákról, amiket Anyámmal játszottunk és látszólag Apám volt a tét. Ez a modern

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

Sylvie Guillem: Nurajev híres balerinája, William Forsythe és Mats Ek koreográfiában, tánc – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; máj. 19.

L'istante della luce, tánc – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; jún. 2., 3.

Mozart a felkelő nap országában, egyveleg – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; máj. 11.

Nostalgia, koncert W. A. Mozart műveiből – St. Pölten, Festspielhaus, Großer Saal; jún. 1., 2.

Nyári Gála, koncert – Grafenegg, Schloss, Wolkenturm; jún. 21., 22.

Zenés családi nap: koncertek, workshopok, játékok és sok meglepetés minden időjárásban – Grafenegg, Schloss, Park, Auditorium, Wolkenturm, Reitschule; jún. 24.

Gyermekkoncertek háromtól hat éves korig a publikum részvételével, gyermekprogram – Grafenegg, Reitschule; jún. 25.

Az arany Bizánc és a kelet, kiállítás – Schallaburg, nov. 4-ig

Csodák, művészet, tudomány és vallás a 4. évszázadtól napjainkig, kiállítás – Krems, Kunsthalle; júl. 1-jéig

Sites of Desire, kiállítás – Krems, Kunsthalle Factory; máj. 24-ig

„Janosch”; **Tigris, kacsa, medve & társaik**, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 11-ig

A hód – a mesterépítész, túra – Nationalpark Donau Auen; ápr. 15. (találkozóhely: Nationalparkhaus Wien-Lobau, 1220 Wien, Dechantweg 8)

Bécs

L. Minkus: Don Quixote, balett – Staatsoper; máj. 23., 28., jún. 2., 7.

M. Camoletti: Boeing Boeing, farce – Vienna English Theatre; máj.21. – júl.4.

Bécsi Tavaszi Fesztivál: Beethoven koncert-ciklus: máj. 2., 4., 6., 8., 10., 12.; zenekari koncertek: Chamber Orchestra of Europe, máj. 11.,12., Bécsi Szimfonikusok, ápr. 24., 25.,máj. 8.,9., Bécsi Kamara Zenekar, ápr. 21., 28., 29., Kamara Zene: Hilary Hahn & Valentina Lisitsa, máj. 13., Hagen Quartett, ápr. 27., Quator Ebène, ápr. 15.; Zongora koncertek: Gabriela Montero, ápr. 16., Ingolf Wunder, máj. 3.; legújabb kori zene: Im Loth Piano, máj. 8.; szórakoztató zene: Diego el Cigala, ápr. 11., Juan José Mosalini y su Gran Orquesta de Tango, ápr. 22., Band of Gypsies: Taraf de Haïdouks & Koëani Orkestar, ápr. 12., Gianmaria Testa, máj. 5.; gyermekprogram: Concertino Modest Mussorgskij, egy kiállítás képei, ápr. 22. Concertino, a szépség és a szörny, máj. 4., 5. – Wiener Konzerthaus; máj. 13-ig

Jubileumi Koncert Ciklus – 200 éves a Bécsi Zenebarátok Társasága (1812–2012): Bécsi Filharmonikusok: Antonio Salieri, Joseph Haydn, Franz Schubert műveiből, Bécsi Filharmonikusok: Franz Schmidt művéből, Bécsi Filharmonikusok: Arnold Schönberg, Gurre-dalok, ősbemutató, Staatskapelle Berlin: Anton Bruckner művéből, **Bajor Rádió Szimfonikusok: L. van Beethoven, Krzysztof Penderecki** (ősbemutató), Concentus Musicus: G. F. Händel, W. A. Mozart – Musikvereine, Großer Saal; máj. 6., 14., jún. 2.,16., okt. 22., nov. 28.

Chopin koncert Maurizio Pollini előadásában, zongorakoncert – Musikvereine, Großer Saal; jún. 4.

Michael Weingartmann: W.A. Mozart és S. Rachmaninov műveiből – Musikvereine, Metallener Saal; máj. 10.

„Bach meets Sandström” hangverseny – St. Michael Kirche Belváros; máj. 3.

Gustav Klimt, kiállítás – Kunsthistorisches Museum; máj. 6-ig

Gustav Klimt rajzok, kiállítás – Albertina; jún. 10-ig

150 éve Gustav Klimt, kiállítás – Oberes Belvedere; júl. 12. – 2013. jan. 6.

Gustav Klimt, kiállítás – Universitát für angewandte Kunst; júl. 6. – szept. 2.

Klimt személyesen, kiállítás – Leopold Museum; aug. 27-ig

Gustav Klimt elvárás és beteljesülés, kiállítás – MAK Museum für angewandte Kunst; júl. 15-ig

Emilie Flöge: anyagminták, kiállítás – Österr. Museum für Volkskunde; máj. 25. – okt. 14.

Klimt ellen, kiállítás – Österr. Theaternuseum; máj. 10. – okt. 29.

Munkácsy. Magic & Mystery, kiállítás – Künstlerhaus; jún. 3-ig

Burgenland

Liszt és Csajkovszkij, a Novoszibirszki Filharmonikusok vendégszereplése, hangverseny – Raiding; jún. 22.

Harmonies, hangverseny – Oberschützen, Kulturzentrum; jún. 1.

Heinz Bruckschweiger, kiállítás – Mattersburg, Kulturzentrum; ápr. 16. – máj. 4.

Évszakok, kiállítás – Oberschützen, Kulturzentrum; máj. 2. – jún. 3.

„terra incognita”, kiállítás – Schloss Halbturm; okt. 28-ig

Tavaszi ünnep, társastánc – Oberschützen, Kulturzentrum; ápr. 14.

Felső-Ausztria

Linz 1600 körül, a császár kulturális fővárosa, kiállítás – Linz, Schlossmuseum; máj. 16. – aug. 26.

Alfred Kubin: Fejek, kiállítás – Linz, Landesgalerie; jún. 17-ig

Karintia

G. Puccini: Toska, opera – Klagenfurt, Stadttheater; máj. 3., 5., 8., 10., 13., 16., 18., 20., 23., 25., 29., 31.

Hermann Nitsch, kiállítás – Klagenfurt, Museum moderner Kunst; jún. 21. – szept. 9.

Salzburg

Erzbischof Marcus Sitticus (1612-1619) **Salzburg érseke**, kiállítás – Salzburg, Dommuseum; máj. 11. – okt. 28.

A lakás művészete, kiállítás – Salzburg, Barockmuseum; máj. 25. – szept. 2.

Együtt élni. Hogy?, kiállítás – Salburg, Kunstverein; ápr. 26. – júl. 8.

Herwig Schubert: festészet és rajz, kiállítás – Salzburg, Salzburg Museum; jun. 17-ig

Stájerország

Ch. Jost: DnA - six images of love, táncszínház, ősbemutató, H.Purcell, Dido and Aeneas, operája alapján – Graz, Oper; máj. 24., jún. 2., 6., 8., 14., 15., 20., 30., júl. 1.

Michelangelo Pistoletto, kiállítás – Graz, Neue Galerie; jún. 2. – okt. 6.

Michelangelo Pistoletto: Cittadellarte projekt, kiállítás – Graz, Kunsthaus; jún. 2. – aug. 26.

Tirol

Splash!, kiállítás – Innsbruck, Schloss Ambras; jún. 30.

Zene a dobozból, kiállítás – Innsbruck, Zeughaus; máj. 4. – 2013. jan. 27.

Nino Malfatti: festett idő, kiállítás – Innsbruck, Landesmuseum Ferdinandeum; ápr. 22-ig

Vorarlberg

Schubertiade, hangversenyek – Hohenems, Marcus Sitticus Saal; ápr. 20–24.

Feldkirch Fesztivál, vegyes program – Feldkirch; jún. 6–17.

Danh Vo, kiállítás – Bregenz, Kunsthaus; ápr. 21. – jún 24.

Ulrike Müller, kiállítás – Bregenz, Kub Arena; ápr. 21. – jún. 24.

Európa ajánlat

A Bloemaert - effektus, Színek az aranykorban, kiállítás – Schwerin, Staatliches Museum Schwerin, Alter Garten 3, Németország

Öt kontinens egy ajánlat

Antico (Jacopo Alari Bonacolsi 1455–1528): **The Golden Age of Renaissance Bronzes**, kiállítás – New York City, Frick Collection, 1 East 70th Street, New York, USA

Válogatta HOMONNAY LEA

POGÁNY-FALKENHAUSEN JENŐ GÉZA

újságíró, éveken át a Bécsi Napló munkatársa, a Bécsi Magyar Otthon támogatója 2012. március 27-én töltötte be 90. életévét. A bécsi újságírás ismert alakja volt, többek között a Die Presse c. napilapnak tudósított rendszeresen Magyarországról. 1956-ban a lap kiadójával, Fritz Moldennel a forradalom napjaiban jártak Budapesten, amiről külön kötetben számoltak be.

A TIZENEGYEDIK VERSESKÖTET

Böröndi Lajos: Elpereg lassan. Verseskötet. Mosonvármegye Könyvkiadó 2011. (86 oldal), illusztrálta: Karczagi Endre

A cím az idő múlására utal. A néha lassan, néha gyorsan múló napokra. Kézbe véve a könyvet, a Balassa Tamás hangulatokeltető fotójából készült kemény borítólap is ezt a benyomást kelti. Ködös őszi alkonyatot ábrázol. A költő, aki a maga zsúfolt napjaival életigenlő ember, ezt a kötetet mégis a borongós hangulatnak, az elégiának szenteli.

Böröndi Lajos nem csak szívvel-lélekkel tanár, hanem író, újságíró is teljes erőbedobással, sőt költő is, az ihletett percek dédelgetője. E kötetében az érett, középkorú költő hangján szólal meg. Felidézve előtűnik pillanatképeket, hangulatokat, melyek közül egy-egy valamennyiünk életében megtörténhetett, talán meg is történt. Versíráásra gyakran egy felvillanó kép ösztönzi. Máskor talán egy bizonyos illat. Néha egy életkép, amely akár valaki másé is lehet. Ezért érezzük úgy, hogy éppen azt írja le, amit mi is érzünk. Egyesek talán több versében is megtalálják a saját életükkel közös szálakat.

A kötet első verse kedves ötsoros, a „*betakarítás*”, mellyel a költő az élet csöpp derűjét, a nyár aranyát, állítja az elmúlás elé.

Bár Böröndi saját bevallása szerint nem szereti a gondolati verseket, mégis a nemzet szimbólumára a Szózatra utal „*Rendületlenül*” című költeménye, melyben az oly sokakat foglalkoztató kérdést feszegeti „*Mi az, hogy haza?*” Talán a jeles költők, a klasszikus zene, az illatok, vagy az anyanyelv? Mit jelent ez a szó számunkra? Az állandóság nem létezik, minden változik. A változásnak legyünk hívei? Egyetlen vers számtalan kérdést vet fel. Gondolkodásra sarkallja az olvasót. Azt várja a költő, hogy mindenki válaszolja meg sajátmagának. Végül azt sugallja, helyet kell adni a reménynek.

A kötet címadó versében, „*Elpereg lassan*” lelki szemünk előtt Mikes Kelemennel áll a Mosoni-Duna partján és elmélkedik az élet folyásáról. Oly sok időt töltött el itt, hogy már nem vágyik sehova. Együtt öregszenek; a tengernyi Duna és a költő. Mindketten békésen fogadják a megváltoztathatatlan elmúlást. Ez a vers a kötet egyik tartóoszlopa. Egyben összefoglalja a kötet tartalmát is, sőt a benne szereplő versek hangulataira is utal.

Természetesen a kötetben nemcsak ilyen vaskos pillérek olvashatók, mint a „*Jajistenem európa*”, hanem gyöngyszemek is, figyelemre méltó szerelmes versek, mint a „*Hullámzás*”. A középkorú férfi érett szerelme a fiatal generációt is magával ragadó olvasmányt nyújt. Itt kiváló társra lett a kötet illusztrátorában, a pedagógus-művész Karczagi Endrében, aki hetvenes éveit taposva is üde vonalakkal veti papírra az aktokat. Úgy tűnik, mindketten az olvasót akarják inteni: a szerelem gyenge törékeny virág, vigyázz reá!

A költőt több versében is az a gondolat foglalkoztatja, hogy mi az élet értelme. Kell, hogy valami értelme legyen a küzdésnek, az elviselt fájdalomnak. Biztosan van is, csak oly nehéz rájönni. Senki sem mondja meg a megoldást az embernek előre. Ezt senki sem tudja, mégis minden embert ez a kérdés foglalkoztat. Úgy érezzük, nincs recept az egyszerű fájdalomcsillapításra, az utat mindenkinék magának kell bejárnia és a megoldást is saját magának kell megtalálnia. Ha kezdettől ismernénk a megoldást, talán nem is lenne számunkra olyan izgalmas az élet.

Böröndi szereti a kötött versformákat. Például a szonettet. Ott tudja, mit kell tennie. A klasszikus szonett csak tízennégy sor lehet. Mint Shakespeare-nél: állítás, tagadás és összefoglalás. Ez nagyon szigorú forma. A szabad vers, szerinte nehéz műfaj. Ahhoz, hogy jó vers szülessen kötetlen formában, a verset összefo-

gó metafora kell. Ezt viszont nem könnyű megtalálni. A vers szerinte az, amivel hódítani lehet. Meghódítani a szeretett nő szívét, vagy az ifjúságot a költészet szeretetére, avagy az olvasót az adott kötet olvasására? Elbűvölni az embereket az írott szó szépségével. Ez a művészeti ág a költészet, melyről azt tartja, nem más, mint titokfejtés, vagy védekezés a világ ellen. Bár a költészet maga a világ. Ezt a gondolatot adja át olvasóinak Böröndi Lajos ebben a tizenegyedik kötetben.

FETES KATA

Böröndi Lajos

A pillanat gyönyörűsége

Süldőlány. Melle két gyönyörű alma. Hamvas, ahogyan előrehajolt,

szégyenlősen

legeltetted a szemedet rajta.

Összefutott szádban a nyál ahogyan

bimbójuk sötét udvara szemedet becézte. Ámultál: mennyi gyönyörűség ajándék a részed még így, lefelé is, öregedve. Egy pillanat volt csak, s eszedbe

sem jutott: lányod is lehetne.

Szépség, gyönyörűség az élet, csak nem kell elmenni mellette.

Origin

Pethő László Árpád

A VÍZNEK ÁRJA

– Gyepes Ottó holocaust túlélőnek –

Megvédenek-e a fák s a varjak? – ledőltek lélekkel élhet-e halhat-e imádkozhat-e keresztyén és zsidó – mohamedán s hindu

tiport zászlók talpasi futhatnak-e oda hol a kiáltás sem menedék – Mária sem véd – s a felajánlott országban széltejében hosszában kígyóbűvölők viperája mar.

Keresztre feszített világ - hol a salak fölül s alul a víznek árja fohászkodókat sodor...

KÓSA LÁSZLÓ

Emelkedő évszázad

Civilizációs változások Magyarországon a 19. században

I. rész

A költő és hadvezér Zrínyi Miklós a „magyar romlás századának” nevezte saját korát. Értelmezése szerint a mohácsi csata következményei a 17. században teljesedtek ki. Bár a történelem csak ritkán méri a korszakokat századokban, vonzó és szemléletes dolog Zrínyi fölvetését tovább gondolni. A 18. századot a Rákóczi-szabadságharc után általában a regenerálódás jellemezte. A 19. század minden tekintetben az emelkedés, míg a 20. egyértelműen a hanyatlás százada volt. A történetírásban újkéletűen kedvelt fogalom a „hosszú” 19. század (1790–1914), ez ebben végbe ment civilizációs változások – maradjunk most ennél a kultúrtörténeti nézőpontnál – súlyukban, fontosságukban, arányaikban sokszorososan meghaladták a korábbi, hasonló időtartamú korszakok változásait. Ezek Magyarország állapotát és helyzetét sok tekintetben máig meghatározóan befolyásolják. Ezért idézünk föl közülük néhány fontosat és mérlegeljük, meddig használhattak hatásaik.

Az államvezetés a középkorban és a kora újkorban is végrehajtott reformokat, ezek azonban többnyire csak egy-egy ágazatot érintettek (pl. hadügy, pénzügy). A felvilágosult abszolútizmus a birodalom fölvirágoztatása érdekében vezette be a lehetőleg az élet számos területén egyidejűleg érvényesülő vagy összefüggő láncolatot alkotó, átfogó reformokat. A magyar reformkorban ezek közül nem eggyel mint nemzeti érdek szolgálóval találkozunk, körük ugyanakkor jelentékeny mértékben bővült.

A történesek egymással kölcsönös viszonylatokban értékelhetők a maguk jelentőségében. Magyarország lakossága 1897 és 1910 között 9 275 832 főről 20 886 487 főre emelkedett (több, mint 125%-kal). Az emelkedés csakis a népesség-eltartó erő növekedésével következhetett be, amit viszont maguk a demográfiai folyamatok „kényszerítettek ki”. Része volt ebben például a természeti viszonyok, a táplálkozáskultúra, a közegészségügy pozitív irányú változásának. Másik példának a közlekedés fejlődése. Amíg a vasúthálózat nem tette lehetővé a távolsági szállítást, addig sem közutak, sem városi épületek nem létesülhettek nagyobb arányban és a kereskedelem teljesítménye alacsony szinten maradt. Magát a vasútépítést viszont éppen a kereskedelem és a távolsági közlekedés szükségletei sürgették.

Mindezek teljesüléséhez kellő politikai akaratra, kiemelkedő egyéniségek felelős indítványaira és döntéseire, a társadalom áldozatkészségére és munkájára, nem utolsósorban olyan belső és külső feltételekre volt szükség, melyeket találóan akár „szerencsés”-nek is mondhatunk, valójában számos különböző körülmény találkozásából adódtak. Ilyen helyzetek nemcsak egy nemzeti történelemben, de nemzetközi viszonylatban sem gyakran fordulnak elő. Magyarország kivételes adottságnak örvendhetett, amennyiben olyan rendkívüli egyéniség, mint Széchenyi István karolta föl a tör-

ténelmi-társadalmi változások ügyét. Sokféle ágazó terveinek megvalósulását csak részben élhette meg, de programja átfogta az egész 19. századot.

A kortársak a század központi kérdéséről összegzően gyakran mint polgárosodásról beszéltek, a történetírás máig polgári átalakulásról értekezik, divatos kifejezésekkel modernizációs folyamatoknak és/vagy innovációknak nevezhetjük a változásokat. Jogi alapjukat az 1848-i áprilisi törvények teremtték meg. Majd a parlamentáris demokráciában kormányzati programokban találkozunk a hajdani reformkezdeményezésekkel, melyek megvalósulását rendszeres törvényalkotás segítette.

Az ember és a természet viszonya

Erről az alapvető viszonyról a politikátörténet eseményei mellett gyakran teljesen elfeledkeznek. Pedig figyelembe vétele nélkülözhetetlen a korszak megértéséhez. Sokoldalúsága miatt itt csupán három ágát említjük. 1. Az ember és az élettelen természet kapcsolata, ezen belül az egyik legfontosabb a víz szerepe. 2. Az ember és az élettelen természet viszonya főlósztartó a növényvilághoz és az állatvilághoz fűződő kapcsolatokra. 3. Az ember viszonya önmagához mint élő szervezethez, hiszen a természetben az emberhez önmaga áll legközelebb. Egészségéről és testi épségéről van szó.

A középkori Magyarországot halban, vadban, erdőben, terményekben bővelkedő területnek ismerték egész Európában. Ez az állapot a 18. század végén már nem tudta eltartani a növekvő népességet. A települések kiterjedtek, a közlekedési lehetőségek elégtelennek bizonyultak, a hamarosan kezdődő modern urbanizálódás és az iparosodás fokozódó mértékben károsította a természeti környezetet.

A legnagyobb és legtöbb gondot az egyidejűleg nélkülözhetetlen éleltétél és romboló ellenség, a víz jelentette. A jó ivóvízhez (forrás, kút, felszíni vizek) jutás lehetőségének romlását egy nagy jelentőségű újítás hazai alkalmazása, a század második felében az életminőség ugrásszerű javulását hozó sűrű artézi fúrás orvosolta. Zsigmondy Vilmos mérnök új technológiájával nemzetközi viszonylatban rekord eredményeket ért el.

Jóval látványosabban ment végbe a víz mint ellenség legyőzése, a csaknem teljes vízrendezés (mocsarak lecsapolása, folyók szabályozása és gátak közé terelése). 1919-ig összesen 6 695 825 kh-at víztelenítettek, valamint 7.239 km védőtöltés épült. A szántóföld aránya a korábbi ártereken és vízjárta területeken 30%-ról 74%-ra nőtt. A nemzetközi téren elismerést arató teljesítményt a vízügyi szakirodalom olykor „második honfoglalás”-nak nevezi, ezzel Hollandia és a Pó völgye előtt kontinensünkön az első helyet foglaltuk el. A munkálatok sikerét mutatja, hogy a rendszer a 20. század utolsó harmadáig képes volt hárítani a korábban gyakorta pusztító árvizeket. Másfelől új tényezőként jelentkezett a belvíz, a túlzott kiszáradás és a

szikesedés, továbbá a domborzat és a vízjárás egyenetlensége miatt a nagy kiterjedésű hajózó csatornahálózat létesítése csupán terv maradt.

A vízrendezés erősen befolyásolta a növényzet átalakulását. Az erdőterületnek a szántóföldek növelése (írtás), a tífúfa-fölhasználás, az ipari szükséglet és a szaporodó építkezések miatti fogyását a törvényhozás sem tudta megállítani. A 19. század elején a nagybirtokokon meghonosodó „okszerű gazdálkodás” az iparszerű szántóföldi termesztés terjedését (gabonaműek, kukorica, burgonya) és a gépesítést hozta magával: faeszközök vaseszközökre cserélése, cséplőgép, vetőgép, hogy csak a legfontosabbakat említsük. Egyidejűleg az intenzív kertészeti módszerek a kertekből kikerültek a szántókra (dohány, cukorrépa, napraforgó). A konyhai ízlését a mai magyart étkészésben domináns fűszerpaprika általánossá válása (a bors helyett) gyökeresen átfalta. A lakosság a század második felében ismerkedik meg újabb amerikai eredetű haszonnövények, a zöldséppaprika, a nyers paradicsom, főzőtök, zöldbab, zöldborsó fogyasztásával. A nagy múltú szőlő- és gyümölcskultúrát a homoki ültetvények (Duna-Tisza köze) újították meg. Tipikusan városi szükséglet a primőr termesztés a legelősek körüli zöldövezetekben. A táplálkozás differenciálódásához és szerkezeti átalakulásához hozzátartozik a gazdaságosabb tartású haszonállatok elterjedése. Ezek közül legalább a tejfogyasztás növekedését kell megemlítenünk, aminek velejárója a takarmánynövények ugyancsak ipari méretű termesztése és a legeltetést kiváltó modern istállózó tartásmód.

Az ember egészsége nagy mértékben felértékelődött. Már Mária Teréziának is fontos volt az alattvalók, mindenekelőtt mint adózók egészsége. Ezért adott ki közegészségügyi rendeletet. A 18. század végén azonban még általános a kuruzslás és a népi gyógyászat. A modern orvoslás ékkortáját a kísérleti és klinikai orvostudománnyal kezdődött, de a pesti egyetem fiatal orvoskara egyelőre nem tudja ellátni az országot elegendő orvossal. 1850-ben a 90 kórházból csak háromban található száznál több ágy. Néhány évvel később választják szét a helyi kórházakban a valóságos kórházi részleget és az elfekvő szegényházat. A század második felében ugrásszerű a változás, nemzetközi híré professzorok sora dolgozik a pesti egyetemen (Simmelweis Ignác, Balassa János, Bókay János és mások). 1872-ben megalapítják az ország második orvoskarát a kolozsvári egyetemen. Az 1913-ban működő kórházak 88%-a a kiegyezés után létesült.

Jelentős eredmények születtek a közegészségügy területén. Szörnyű lelki és fizikai terhet jelentett a lakosságnak 1831 és 1893 között kényszerűen „együtt élni” a hat nagy járvány során mintegy csaknem egymilliónyi áldozatot követelő kolerával. Ezt több más járványos-rágályos kórral (pl. diftéria, malária, veszettség) együtt sikerrel visszaszorították.

Folytatás következik

A XXI. századi „én”

Erdélyi Margit: Esztétika – Irodalom – Kommunikáció. NAP Kiadó, Dunaszerdahely, 2011, 230 o.

Újabb izgalmas monográfiát vehetünk kezünkbe, amely Erdélyi Margit irodalomteoretikus, egyetemi professzor, a Selye János Egyetem Tanárképző Karának dékánja tollából született. Az Esztétika – Irodalom – Kommunikáció könyvcím annak ellenére, hogy három különböző kérdéskörre utal, mégis valami különös összhangot sugall. Nevezetesen: miközben három tudományterületet is jelöl, ezek ugyanakkor bizonyítottan elválaszthatatlanok egymástól. Lehet-e irodalom esztétika nélkül, vagy az irodalom nem maga a kommunikáció? Az esztétika és a kommunikáció mennyire feltételezi az irodalmat? A hármas megközelítés azonban messze túlmutat az evidenciának tűnő összefüggésrendszeren. Az irodalomteoretikus hitével, biztonságával mutat rá a szerző arra, hogy „*ma legtöbben nem csupán passzív olvasói akarunk lenni az írott, vagy akár képernyőre vetített irodalomnak, hanem aktív felhasználói is*” (7.), melynek során „egy élő körforgás” valósulhat meg „az alkotó – alkotás – befogadó” hármas létformáiban.

A három fejezetbe szerkesztett mű első egy- sége a dráma és a színház együttélésének jelentőségét, kiteljesedését hangsúlyozza. Az elmélet és a gyakorlat megvalósulását biztosító kultúráközvetítésben egyedi és különös szimbiózisokat tár elénk a szerző. Mi az a tartalom, amely a posztmodernben is az irodalom és művelődés kontinuitását; a régi és az új viszonyrendszerét folyamatosan biztosítja? Az európai irodalomtudat két ősforrása – az antik kultúra és a Biblia – közül Erdélyi Margit könyvében azt bizonyítja, hogy a több ezer nyelvre lefordított bibliai történetekből, mint sorskérdésekből újból és újból merítkezik a magyar és világirodalom egyaránt. „*Közülük leghatásosabb befogadó élményünk tagadhatatlanul a Madách Imre-i mű, Az ember tragédiája, amely világirodalmi közegben elemelve is zseniális alkotás a teremtésről, a bűnbeesésről, az ember sorsáról.*” (10.) Vajon hányan bírják ma ezt a befogadói élményt? Hányan olvassuk újra a művet, hogy erőt, hitet merítsünk abból a drámai kettősségből, miszerint gyarló földi lényként folyamatosan engedünk a Sátán csábításának, és mégis vágyunk a szépre, a jóra, a tökéletességre, az Isten közelébe. Gyönyörűen fogalmazza a szerző: „*Az emberiség köztesléte kataritikus állapot a megcélzott Felsőbb Princípium és a vonzó/húzó Lent között, az Ember szabadságára pedig mindig rárimel a kiszolgáltatottsága is.*” (13.) A kettősség mindannyiunk sajátja, esetlegesen választása: az ego és a közösség, a teljesség és a kiüresedés, a

szkepszis és az optimizmus, a jó és a rossz között. Ezek az alapvető sorskérdések teszik szinté törvényszerű következménnyé, hogy a „*Tragédiát*” újra és újra kell olvasni, illetve továbbgondolni.

Erdélyi Margit, a kiváló Örkeny-elemző arra mutat rá, nem véletlen, hogy Örkeny István a „*Pisti a vérzivatarban*” című művében „*épitkezik az egyetemes kultúrából – a magyar irodalomból, a nyugati abszurdból – a közép-kelet-európai groteszkból*”. (14.) Az örkenyi Ember „*fél évszázadnyi történelmi – társadalmi – politikai közeg groteszk individuuma* (15.): „*Kollektív önéletrajznak*” hordozója. Az örkenyi Ember a XX. századi „én” széteső/szétesett modelljét nyújtja. Az énkeresés önvessztései és önfelfedezései a mindenhatóság és hiánylét között váltakozva érvényesülnek. Tehát az énazonosság problémája az emberiség régóta időszerű ontológiai kérdése.

Mivel lehet az olvasásélmény-hiányt nem felismerő generációt rádöbenteni a „széteső én” tragédiájára? A válasz egyértelmű: a dráma-, illetve színházművészettel. A kataritikus élmény átélésének fontosságát a görögök nemcsak ismerték, hanem alkalmazták is a lelki megtisztulás jegyében. Erdélyi Margit a drámai műnemet – éppen kataritikus élményt nyújtó jellege miatt – a legalkalmasabbnak jegyzi az emberi-társadalmi élethelyzetek, cselekvéssorok és prospektív aktusok bemutatására, vagyis: „*ha elbukik is a hősöm, akivel »azonosultam«, örököül hagyja számomra az önváltoztatás, a megtisztulás, a bőlcesebb én élményét, ... minőségibb életre emel esztétikai és etikai értelemben egyaránt.*” (25.) Az értékek megőrzésében a dráma jelentősége vitathatatlan, annak ellenére, hogy a drámai műnem fogalma bizonyos értelemben devalválódott. Gazdag irodalmi bázisra alapozva – a művészetelméletek, a színház küldetése, a drámapedagógia adta értelem-, érzelem-, mozgásfejlesztés lehetőségeinek tárházában a szerző kitűnően összegzi a dráma kultúráközvetítő szerepét.

A kötet második fejezetében az esztétika, az irodalom és az olvasás összefüggésrendszerében vizsgálódik a kutató. Kiválóan segíti az olvasó tájékozódását a posztmodern, s az azt megelőző modernizmus és avantgard hozzáadékanak felismerésében. Miközben sokféle szempontból értelmezi a posztmodern szellemiség pluralitását, mondván, hogy az stílus, életérzés, filozófia, kultúra, tudomány egyszerre, kiemeli azt is, hogy a posztmodern „*eltekint a középpontok hangsúlyozásától, nem tiszteli a hierarchia rendjét, szabadon kezeli a műfajiség kérdését, hibridizál.*” (71.) Ennek következtében a hősök tudathasadásosak, polimorfak, indetermináltak, cselekedeteik rítusok, ceremóniák függvényei. (73.)

Erdélyi Margit indokoltan szembesíti az olvasót azzal a ténnyel, miszerint a posztmodernben folyamatosan tettenérhető, hogy „*a technika/elektronika csúcsein száguldó ember milyen jelen- és jövőképet mondhat magának, ha továbbra sem figyel oda a természetre, a természetvédelemre.*” (71.) Nem lehet elég sokszor megfogalmazni, hogy az ezredforduló embere vajon hajlandó lesz-e változtatni „*a deformált (énközpontú) értékrendjén a több szerves és szervetlen létező, a világ egésze irányába, vagy inkább áttámolag a pszichiátria által jósolt depresszió századába, ahol vállalja az apatikus vagy netán pszichedelikus főszerepét.*” (71.) Erre a problémára a szerző válasza nem is lehet más, mint az irodalom elsődleges funkciójának érvényesítése; az értékek felismerése, felismertetése, terjesztése, tanítása; majd ezzel szemben az értéktelennek, hamisnak és rossznak visszaszorítása. Sajátos példákön, pl. a Závada Pál regényen, vagy Szabó Lőrinc, Weöres Sándor líráján keresztül szemlélteti a világkép alakításának lehetőségeit. Ugyanakkor joggal figyelmeztet bennünket, hogy „*a globális kultúráválság mindenkit éberségre szólít, merthogy újfajta »írastudók« megjelenését is evokálja*”. (108.) Érti ezen a szerző a reklámvilág által is diktált arrogáns magatartást és manipulációt, az önréklám ízléstelen-ségeit, a beszédmód vulgarizálódását, a humor szabadosságát. Ez a látszólagos kikapcsolódást szolgáló eszköztár igazából a valóságtól való elrugaszkodásra nevel, s erőszakosságával háttérbe szorítja az évszázadok által kiérlelt forma- és normarendszert. Van okunk az aggodalomra: „*Demokratizálódásunk »kitűnő« következménye az is, hogy a funkciót alázatosan tisztelni kell (nagyobb mértékben mint a szocializmusban), mert aki fent van, hatalmon van(!) ... Sajnálatos tény az is, hogy divatos az amerikai modellek után loholni, miközben nem vesszük észre azt az európai-ságot, amely számunkra kézenfekvő, amely mindig megbízható emberi érték volt, s amely nekünk is gazdagon megadott, mert éppen magyar-nak születniünk Szlovákiában, mert éppen a humanumot pártoljuk, még ha Kelet-Közép-Európa a bölcsőnk, akkor is.*” (112.)

Az alapvető kérdés természetesen örök. Miként lehet a mindennapokban ebben a humán műveltség presztízsét veszített világban az irodalom és a befogadás szépségét újra megteremteni? Pedagógiai optimizmusunk alapján csak egy módon: olvasott, művelt tanárokat képezni, s az iskolában az olvasás örömeinek élményét megteremteni. Ezek feltétele az iskolában a jó tankönyv, mely önmagában is tanít. A szerző bőséggel mutat példát a kitűnő tankönyvekből Fenyő D. Györgytől Vasy Gézáig, vagy Wladyslaw Tatarkiewicz-től Alberto Manguelig.

A könyv harmadik fejezetében a Nyelv – Fordítás – Kommunikáció cím alatt az anyanyelvű írókon és beszédalkotásokon túl a műfordítás kánonjába kalauzolja az olvasót Erdélyi Margit. Számba veszi az irodalmi törekvések jellemzőit, így a nemzeti meghatározottság megfogalmazásának szükségességét a XVIII. századtól, a kozmopolita szemléletű művek és a népi, nemzeti jellegű alkotások időleges ellentétét a kozmopolitizmus javára; majd az új kultúrákban megjelenő gyökerek keresését az USA-ban, Afrikában, Ázsiában. A szerző abban is segíti az olvasót, hogy az utóbbi milyen mércék szerint minősítheti a különböző irodalmakat. S ezzel együtt már el is vezet bennünket a fordítás művészetéhez, a fordítás ugyanis „*a legefektívebb eszköze az interkulturális dialógusnak, műveltségünk megújulásának*”; vagyis „*az írók, költők, műfordítók, egyetemi oktatók, nyelv- és irodalomtudósok, egyaránt és közösen leíteményesei a XXI. század művelődésmódeljének, a művészeti és irodalmi kánonnak s a humán intellektuális személyiségjegyeinek.*” (170.)

A kiadványt jó szívvel ajánlom szakembereknek, mestereknek és tanítványoknak szellemi merítkezés és továbbgondolás céljából.

DR. HABIL. KOVÁTS-NÉMETH MÁRIA

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

**Web: www.ungarnzentrum.eu
www.fkkk.tvn.hu**

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kó András (Budapest), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszló Dezső (Bécs), Papp László (New York), Piri Zoltán (Utrecht), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyas (London), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Fetes Kata, Fundarek Anna, Kántás János, Radics Éva, Rumppler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT57201110000046793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 12,- Euro, Magyarországon 2250,- Ft, Nyugat-Európában 18,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,- Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájceban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854

– Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro: Nr.: 756987-4.

Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelínova ul. 9, e-mail: marcsa@live.com
Bankszámla: SLSP 0170127485/0900.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung
Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturzgasse 1a

Posztmigráns kiáltvány

Inan Türkmen (2012): „Wir kommen“. edition a, Wien, 95 old.

A szerző utóneve – Türkmen! – már önmagában program. Könyve pedig posztmigráns kiáltvány.

A posztmigráns fogalmat Erol Yildiz, a 2010-ben megjelent *Die Öffnung der Orte zur Welt und postmigrantische Lebensentwürfe* (vö. www.uni-klu.ac.at/frieden/.../yildiz-artikel-postmigrantisch.pdf) szociológiai tanulmányában vezette be. A fogalom a migráció második és harmadik generációjának életformáját, életérzését próbálja összefoglalóan megragadni. A posztmigráns törekvés mindenekelőtt az első generáció élettapasztalatának újraértelmezésére irányul. Marginalizált kérdéseket feszeget és az első generáció történetét újraértelmezve kilép a kettős hovatarozás bipoláris világából, hogy ezek helyett különböző elemekből származó „hibrid élettervet” szöjön. A kurd-török származású szerző ehhez a generációhoz tartozik. Könyvének magabiztosan kifejtett tartalma és egyszerű nyelvi formája lényegében ezen generáció életérzését követi.

A 25 éves szerző Linzben született és nőtt fel, 2010 óta a bécsi Közgazdasági Egyetem üzeme-gazdasági szakán tanul. Könyvében Linz – Béccsel ellentétben – ideális városként jelenik meg, ami – tekintettel az új nagyvárosi környezetre – nem meglepő.

A szerző kurd származású, politikailag is aktív, apja feleségével együtt a 80-as években települt át Ausztriába. Apja hegesztőként, anyja takarítóként dolgozik.

A könyv plakatív, dichotomizáló stílusa a huszadik század kezdetén fródott, politizáló kiált-

ványokra és a mai populista diskurzusokra emlékeztet: nem kis mértékben Jörg Haider szövegeire is. Egy, a *Die Presse*-nek adott interjúban a szerző saját stílusát egyébként H. C. Strache mellé helyezi.

A könyv belső, ironikus, helyenként ellentmondásos világa aránylag tágas. Több nagyvárosba kalauzol, láttatja például Berlint, Hamburgot, Bécsét és Isztambult. A szórakozási lehetőségek mértéke, a futball és a gazdaság fejlődési szintje a könyv világának központi kategóriáit képezik. Ezekhez társul a család, amely mint ősrégi, premodern elemeket tartalmazó mikrokozmosz, védelmezi és irányítja a fogyasztásnak nagymértékben elkötelezett török családtagokat.

Törökország kétségtelenül gyorsütemű gazdasági és kulturális fejlődésben lévő ország. „A cél a szebb jövő, amelyet a technikai haladás biztosít.” (47) Türkmen számára „nincs a világon izgalmasabb, mint a gazdaság, természetesen a foci után.” (67) Az osztrákokkal és a németekkel szemben a törökök a „fogysztást teljesen rendben találják.” (78) A törökök ereje és jövője, írja Türkmen, a nemzet világra való „éhségében” és a családi kapcsolatok intenzív ápolásában rejlik. „Van néhány dolog, amely minket erősebb tesz. Ezek egyike a család. Ez tartást ad nekünk.” (85)

Számos kérdés majdhogynem önkéntesen ajánlja magát. Például: Vajon kinek, az osztrák társadalom hány százalékának és milyen rétegeinek szimpatikus a könyv világa? Ki csatlakozna szívesen ehhez a világhoz? Ki nyújt kezét a szerzőnek?

Már a jelenleg rendelkezésre álló kutatási

eredményekre támaszkodva is hiteles választ lehetne adni a kérdésekre. Ellenben az már most tisztán látható, hogy a többség negatívan viszonyulna a leírt, nagymértékben gazdaság-, szórakozás-centrikus, néhány premodern elemet is tartalmazó világhoz.

Nem kevésbé fontos kérdés, hogy lesz-e folytatása és követője a Türkmen programnak? Lesz-e „jugmen”, „rummen” vagy akár „hungmen”? És ha igen, ezek vajon milyen képet festenek magukról és környezetükről?

Remélhetőleg hamarosan és jóval tárgyilagosabb, a kritikát és különösen az önkritikát már jóval jobban művelő könyvek kerülnek a piacra.

PÉTER ZOLTÁN

OFFENLEGUNG

Az 1982-ben életbe lépett osztrák sajtótörvény értelmében az alábbi nyilatkozatot tesszük közzé:

Offenlegung gemäß § 25 des Mediengesetzes:
Medieninhaber: Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.
Unternehmensgegenstand: Interessenvertretung der Österreicher ungarischer Sprach- und Kulturzugehörigkeit.

Vorstand: Dr. Ernő Deák (Präsident), Kraetschmer-Kornis Katalin (Generalsekretär), János Kántás (Kassier).

Beteiligung: 100 %.

Grundlegende Richtung: Pluralistisch - demokratische Meinungsbildung der Ungarn, Wahrung einer mit Österreich verbundenen Identität des Volkstums.